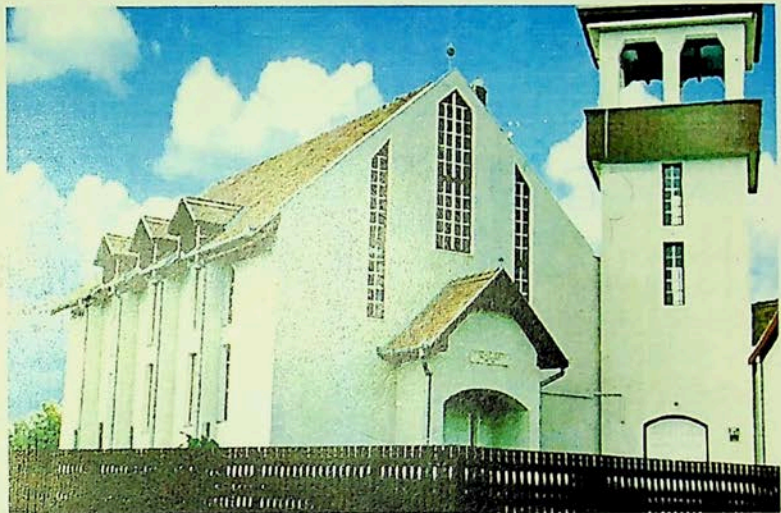

Sebe Ákos

Nyárádszentlászló

Mítoszok és legendák földje

IMPRESS

[Erdélyi Magyar Adatbank]

SEBE ÁKOS
NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ
MÍTOSZOK ÉS
LEGENDÁK FÖLDJE

NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ földrajzi megjelöléséről, nevének keletkezéséről, első írásos említéséről

A Közép-Nyárad mentének legsodálatosabb legendákkal átszőtt történelmi települése, az előnevet adó szöke Nyárad folyam jobb oldalán emelkedő két dombon fekszik, az 1976-ban leaszfaltozott 151D jelzésű Nyárádtő-Nyárádszereda megyei út mellett, Marosvásárhelytől 24, Nyárádszeredától 5 km távolságra. Orbán Balázs A Székelyföld leírása c. könyvében a következőképpen írta le a települést az 1800-as évek derekán: „A mint azon előfokot, melyen a kis Bálintfalva szép regényesen fekszik, meghaladjuk, a Nyárad mentinek legszebben, legfestőibben fekvő faluja, Nyárad-Sz.László ötlík fel. A jobb partilag Nyáradba siető Nyomát pataka torkolatjánál két kiszökellő, a Nyárad által körülkanyargott hegyfok emelkedik; e két hegyfokon helyezkedett el Szent-László. Az innenső, úgynevezett Sügerdombon fekszik a falu csinos udvarházaival, a túlsón pedig az unitáriusok ódon temploma, mert e falut minden szent neve mellett is protestánsok és nagyrészt unitáriusok lakják.”

Ami a település elnevezését illeti, Orbán Balázs ezt írta: „Homályos néphagyományok szerint, hol most az említett ódon templom fekszik, ott egy Szent László király által alapított kolostor állott volna, sőt az említett egyházat is még azon kor műemlékének tartják, s végre állítják, hogy a kolostor közelében keletkezett falu is onnan venné nevét; de ezt támogató semminemű adatot felfedeznem nem sikerülvén, a templom építészete pedig ily messze korra felvihető nem lévén, azt kell hinnem, hogy a katolikus korban e templom szent László tiszteletére volt csak szentelve, s a falu is védszentjének nevét vette fel.”

A település nevére vonatkozóan sem a Teleki Tékában, sem a marosvásárhelyi állami levéltárban, de még a győri megyei könyvtárban tanulmányozott szakirodalom sem nyújtott felvilágosítást. Amit bizonyosan tudni lehet, annyi, hogy a falu jelenkori elnevezésével már a XIV. század elején létezett, ugyanis a pápai tizedjegyzék

1332. évi rovatában a 618. lapon így szerepel: „Matheas Sacerdos de S. Ladislao solv. 5 ban. ant.” Ebben az összeírásban még két helyen írták ugyanígy.

Nyárádszentlászlói adatközlőim a falu elnevezésének Szent László királyhoz való kötődését, valamint más, legendába illő, de írásosan nem bizonyítható történéseit olyan hittel és meggyőződéssel adták elő, hogy értelmetlennek láttam valóságukat megkérdőjelezni, annál is inkább, mivel semmi konkrét, kézzel fogható ellenérvet felhozni nem tudtam. Velük együtt vallom, hogy ezeknek a legendáknak volt valami valós alapja hajdanában, amit mai napig is megőriztek, tudnak és hisznek. És ez még akkor is szép, ha írásosan bizonyítani nem lehet.

A falu földje, határa

A falu határa művelési ágaként a következőképpen oszlik meg: szántóterület 517,77 ha, kaszáló 49,59 ha, legelő 2,22 ha, oltott szőlő 2,29 ha, direkttermő (nova) szőlő 9,41 ha, gyümölcsös 7,07 ha. Mezőgazdasági hasznosításban van tehát 588,35 ha, erdőterület 1,18 ha, terméketlen 65,22 ha, amiből 50 ha beépített belterület. Összeségében tehát Nyárádszentlászló 654,75 ha területű.

Ami a talajszerkezeti összetételt illeti, ugyanolyan, mint a szomszédos falvaké, vagyis az alábbi talajtípusokat különböztetjük meg:

1. Agyagbemosásos barna erdőtalaj, elsősorban a határ ÉK-i felében.
 2. Agyagbemosásos podzolos erdőtalaj a határ 15-20%-ában.
 3. Lemosódott erodált területek, melyeknek egy része karbonátos, verőfényes és déli fekvésű. A termőfelület lemosódásának legfőbb oka a hegy-völgy irányú szántás és a vetésforgók helytelen alkalmazása.
 4. Pszeudoglazjas pangóvízes fekete talajok, amelyek többnyire kaszálóként hasznosíthatók, mivel gépesítésük nehézkes.
 5. Öntéstalajok, hordaléktalajok. Ezek a Nyárád folyam két oldalán terülnek el, semleges kémhatásúak és nagy humusztartalmuknál fogva a legjobban termő és gépesíthető területek.
- A felsorolt főbb talajtípusokon kívül elszórva egyéb összetételűek is találhatóak, amelyeknek nagy az agyagtartalmuk.

Szentlászló határa is megtermi az Erdélyben honos összes növényféléseket, természetesen a vetőmagvak minőségének, a munkaráfördítés, az agrotechnikai módszerek alkalmazásának függvényében – elfogadható mennyiségben és minőségben.

Határnevek

A Backamadarashoz tartozó Bálintfalván felül az ún. Holtnyárad kanyaron alul jó szántóterületek vannak. A Holtnyárad dűlöt követi a Láb, ezen felül a Seksió és Sójuka. Itt lakik családjával Sipos Árpád. Fölfelé a Malomszeg. A gálfalvi és szentlászlói határválasztót a Nyáradba futó szentháromsági patak képezi. A vasúton túl, balra, az úton felül és a Vécke-patak közötti részt a Nanórét, innen a Nagyrét le a bálintfalvi határig. Átkelve a Vécke-patakon, jobbra le a Sátés. A két falu közötti terület az úton belül a Nyáradig a községe volt, és a Horgas nevet viseli. Vele szemben a faluig a Kövesoldal. Ahol a volt szövetkezeti társulás működött, az a Kövesdomb és a Bějövő. Ezen felül, a nyomáti úttól kifelé a tetőig a Pusztaalja és a külső Pusztoldal, mind szántóterületek. Ezen a határrészen nagyobb területtel az unitárius egyházközség és Török Mihály rendelkeztek régebben. Innen hátrafelé fekszik a Döngő egészen a Hila Gyula-tagig, vagyis a nyomáti határig. Ettől lefelé a Kútforrás, utána a patakon kívül a Baglyaoldal mellett (ismét) Horgas. A két patak köze a Tanorok, ezenkívül a Lázd. A patak és a nyomáti út között található a Veresfűszere, szintén Nyomáti. A nyomáti úttól a bálintfalvi határig Csere, ettől kifelé a Legelő, majd az erdőig a Tövis. E mögött van a szentlászlói Szőlős. A falun alul a Csere és Cserealja. Lefelé haladva a falun ÉNY-i irányba Szentlászló és Bálintfalva birtokhatára egy valamikori (uradalmat elváltató) patak volt, ami mára feltelt – nincs.

Határkutak, források

A Horgas aljában volt egy igen jó vizű kút, aminek vízminőségével vetekedett a Baglya-forrás. Az állami gazdaság mindkettőt megszüntette. A döngőbeli kút most is létezik, iható, jó vize van. A Veresfűszeriben is van egy kút, téglával kirakva, amit Mózes-kút néven is emlegetnek, jelenleg nem használják. A legelőn levő, kútágassal

is ellátott gyűrűs kút le van fedve, szántják a tetejét, pedig Mikó László földbirtokos hajdanában innen itatta nagyszámú állatállományát. A Béjövő kútja nemrégí építmény, innen látja el magát vízzel Kiss Mihály unitárius lelkész és még három család. A faluban minden gazdaság udvarán jó vizű kút van, fedezik a családok szükségleteit. A Nyárad vízszintje csak a Fő út és a Bálintfalvi utcában lakók kútjainak vízhozamát érinti.

Tudósítóim egybehangzó véleménye, hogy a határkutak, források mára veszítettek jelentőségükből, főleg ami a határrészeken dolgozók szomjoltását illeti. Elsősorban azért, mert manapság ritka, hogy valaki látástól vakulásig a mezőn dolgozzon. Régebben, a cserépkorszós világban kockázatos volt a napi ivóvízszükségletet szállítani, napestig frissen tartani pedig lehetetlen, fölösleges is volt, mert ott voltak a hús vizű mezei források. Ma a termoszkok és különböző műanyag edények rizikó nélkül biztosítják a szükségleteket. Ezenkívül a rengeteg műtrágya és vegyszer sok alkalommal felelőtlen alkalmazása szennyezte, ihatatlanná tette a többnyire aljban lévő vízelőhelyeket.

A határnevek és kutak jegyzékének összeállításában segítséget nyújtott Fekete Domokos, aki több éven át az MTSZ brigádosi tiszttét töltötte be, de közreműködtek Fekete Andor és Tökés József is.

Többen is megkérdezték: mi szükség van a határnevek, kutak feljegyzéseire, hiszen a helybéliek ezeket tudják, mint a Miatyánkot, az idegeneknek pedig úgysem mond semmit. Helytálló igazságukat azzal egészítettem ki, hogy vélekedésük már csak 30-40 évig érvényes, amíg búcsút veszünk az aktív társadalom mai tagjaitól. Mert határneveink mindennapi használata már nem illik be a mesterségesen felgyorsított életünk szóhasználatába. Ma nagyon kevesen közlik családtagjaikkal, hogy pl. megyek a Seksióba répaegyezni, vagy a Kövesoldalra forгатni. Ma csak arra futja, hogy: megyek a répába, a sarjába stb. A többit utána kell gondolni, ami természetes. Így a határnevek lassanként észrevétlenül kiszorulnak szókincsünkéből. Egy másik jelenséget (egy-egy határrész bizonyos növényfélésegek természetesen állandósítása) is említhetnek. A mai generáció csak Dohányosnak, vagy uborkásnak ismer bizonyos területeket, anélkül, hogy tudná e részek korábbi elnevezését. Lesznek

ezután is, akik azt mondják, hogy ez felesleges szörszálhasogatás, és egyben elfeledik, hogy a határ nevének, útjainak, kútjainak, forrásainak összességét úgy kell tekinteni, mint településünk nyitott történelemkönyvének egy-egy lapját. Régi őregeink el-elmesélnek egy-egy történetet a határon törtétekről, hol, milyen földdarabot miért és milyen körülmények között adtak el, ill. vettek meg, milyen viták robbantak ki a mesgyék körül stb., stb. Meghallgattuk, elfeledtük, nem gondolva arra, hogy ezekből a mindennapi apró és jelentéktelennek tűnő eseményekből áll össze a település lakóinak történelme.

Az időjárásról

Soha semmilyen hivatalos nyilvántartás vagy felmérés nem készült az időjárásról, a község területén nem volt és nincs felszerelve ilyenyszerű célt szolgáló műszer vagy berendezés, kivéve a két nagy Nyárad-híd alá beépített vízszintmérő oszlopokat. Így csak egyéni feljegyzéseimet közölhetem az 1974-1990-es időszakból, amelyek Szentlászlóra is érvényesek.

- 1974. november 2-án hullott az első hó, igaz, csak sárnak, mert még aznap el is olvadt, bár 5-én reggelre csontra fagyott minden.
- 1975. március 6-án reggelre akkora hó hullott, hogy a házak tetején egész nap fehérlett – másnapra elolvadt.
- 1976. március 20-án egész nap esett a havas eső, estére téliesen havazott, két nap múlva elolvadt.
- 1976. október 18-án éjjel volt az első komolyabb talaj menti fagy.
- 1976. december 14-én reggelre 5-6 cm vastagságú havat találtunk, ami egypár napig meg is maradt.
- 1977. szeptember 29-én nagy fagyra ébredtünk, megsemmisült a betakarítatlan szőlő, paprika, paradicsom.
- 1978. március 7-én a február 25-e óta tartó feltűnően meleg idő után egész napos, nagyon hideg eső esett erős ÉNY-i széllel.
- 1978. március 21-én egész nap hideg idő, estefelé hószállingózás.
- 1978. november 3-án köszöntött ránk az első talaj menti fagy.
- 1979. augusztus 11., 12., és 13-án egyfolytában ömlött az eső éjjel-nappal.
- 1979. november 27-én hullott az első hó, el is olvadt és csak december 13-án kellett járdát sepernem a hótól.

- 1980. január 15-én teljesen befagyott tömbházunk ivóvízrendszere.
 - 1980. május 30-án rettenetes szélvihar tombolt a Nyárád völgyében, ledöntötte Kővári Jenő istállóját és lesodorta a szentgercei református templom tornyának tetőzetét.
 - 1980. november 3-án egész nap havazott, de nem maradt meg.
 - 1984. október 14-én reggel kisebb hóharmatra ébredtünk, ami azonban semminek sem ártott. A méhek október 31-én repültek ki utoljára.
 - 1985. október 20-án volt az első komolyabb fagy.
 - 1985. december elsején ébredtünk az első hótakaróra.
 - 1986. január 1-2-án barátságtalan, hideg, lucskos idő.
 - 1986. október 6-án mintha a fák is gyászoltak volna, tömegesen hulltak a gyümölcsfák levelei.
 - 1988 augusztusában olyan erősségű szélvihar tombolt, hogy teljesen ledöntötte a szentháromsági református templom tornyát.
 - 1990. július 4-én újra szélvihar tombolt.
- Ebből a felsorolásból nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, de annyi megállapítható, hogy november elejétől lehet verni a telet és márciusban is fehérre változhat a határ.
- Az átlaghőmérséklet és havi csapadékátlagot is csak Marosvásárhelyen mérték, az 1896-1966-os évekre vonatkoztatva. Mivel Szentlászló a megyeközpontról 14-15 km távolságra van légvonalban, a mért értékek Szentlászlóra is vonatkoznak:

	Átlaghőmérséklet (°C)	A csapadék havi átlaga (mm)
január	-4,3	31,7
február	-2,2	30,3
március	3,3	30,1
április	9,8	52,2
május	14,5	77,1
június	17,9	92,1
július	19,4	78,5
augusztus	18,8	73,4
szeptember	14,4	41,5
október	8,9	45,3
november	4,2	39,3
december	-0,9	33,2

Rövid beszámoló a Nyárád áradásairól, amelyek emberi életben ugyan kárt nem tettek, de a termés megtizedelésével sok keserűséget okoztak a gazdáknak. Legutóbb az 1970 és 1975-ös árvizek voltak jelentősek. Az 1975-ös árvíz csak a termésben okozott több milliós kárt, de az 1970-es csapás, amellelt, hogy leiszapolta Nyárádszentlászló egész árterületét, megsemmisítette Szilágyi József és Csíki Sándor belsősegeiken található épületeket is. Ez utóbbinak Csíki Tibor lakóházában kaptunk ideiglenes menedéket. Az Állami Biztosító Szilágyi Józsefet 11.250 lejjel, Csíki Sándort 8.810 lejjel segítette belsőségük helyrehozatalában.

A Nyárád völgyét és így Szentlászlót is a múltban sem kímélték az árvizek, hiába ásták ki kb. 300 évvel ezelőtt a víz lefolyását megszórtó Vécke-csatornát. A lakosság többsége szerint az árvizeket a Nyárádon működő vízimalmok duzzasztójátjai okozták, és megszüntetésükért több folyamodványt is intéztek különböző hivatalokhoz – eredmény nélkül. A Nyárád mentiek remélik, ha elkészül a jelenleg építés alatt álló jobbágyfalvi árvízvédelmi gát, kiküszöbölhető lesz ez a természeti csapás.

A lakosságról

Hogy kik voltak Nyárádszentlászló első telepesei, úgy gondolom, nincs leírva sehol. A lakosságra vonatkozó első megbízható adatokat a különböző katonai összeírások szolgáltatták.

Az első általam megtalált névjegyzék azokra vonatkozik, akik 1603. február 7-én Marosvásárhelyen a császári-királyi hűségre fel esküdtek: „Blasius Burjan lófő, Emericus Sepsi, Stephanus Dajka, Petrus Fazakas, Ioanes Gal, Blasius Varga, Georgius Nagy, Gregorius Pataki, Joannes Marthon, Joannes Jakab és Gregorius Siska”. Ezt a 11 családfőt ismerhetjük meg a XVII. század első éveiből, mintegy 300 évvel a szentlászlói falunév írásos feljegyzése után.

A következő adatforrás az 1614-es katonai összeírás. A szabadcsapat névjegyzékén szerepelt: Barabás Péter, Gál Mihály, Jakab János, Simonfi György, Veres István, Fodor István, Burján Péter, Burján János, Székely Gergely, Bánok Miklós, Varga Miklós, Szilágyi Gáspár, Kézdi István. Lófő székely: Marton András, György Deák és Dajka István. Puskások: Sinka Gergely, Kis Gál János, Fodor Miklós.

A továbbiakban felsorolt 12 jobbágy rendbéli minősítés szerint a következők: konfiskált jobbágy: Botos Ferenc, Sepsi Imre, Botos Mihály. Fejekötött jobbágy: Nagy István, Nagy Pál, Fazakas Péter, Kotsis György. Adományozott jobbágy: Béres György. Külső jobbágyok (akik más településről jöttek a faluba): Kiss István Bonyháról, Bokor János Fogarasról, Forrai Mihály (?) és Székely András Székroól. A fentiekén kívül „egyéb” megjelöléssel szerepelnek még: Kováts Péter, Szász Ferenc Tövisről és Kun Demeter Magyarországról. Ugyancsak ebben az összeírásban szerepel egy Csillag György nevezetű személy, azzal a megjegyzéssel: hogy „igen istentelen lator ember”. A konfiskált jobbágyok valamely állami tartozás fizetésének elmulasztása okán veszítették el szabadságukat. A fejekötött jobbágyok bizonyos kötelezettség teljesítésének elmulasztása, vagy bűncselekmény-büntetés alóli felmentés miatt kerültek ilyen állapotba. Pl. a szentlászlói Fazakas Péter 7 forintot kölcsönzött a szentháromsági Berecki Mátétól, amit meg is akart adni (feltehetően késedelmesen), de a hitelező nem fogadta el, hanem „donatit extrahalt rea”. Ugyanitt Nagy István szabad székely Sós Istvánt „megvágta volt... és ugyancsak néki adta magát” (szabadságvesztéssel járó kiegyezés).

Az összeírást Bethlen Gábor fejedelem rendeletére készítették. Ennél több adattal szolgál az I. Rákóczi György parancsára készített 1635. évi lustra, amelyben a négy lófő székely (Dajka István, Dajka Mihály, Iklódi György Deák, Nagy István), 19 gyalogos és 9 jobbágy nyilvántartásba vétele mellett feltüntették a család fiúgyermekének nevét is. Megtudható tehát, hogy pl. Botos Ferenc jobbágy családjában Bálint, István, Mihály és János nevű gyerekek voltak. Fodor Mihály gyalogos neve mellett szintén 4, Iklódi György Deák családjában 5 fiúgyereket vettek nyilvántartásba. Ezek az adatok azért bírnak jelentőséggel, mert alapul szolgálnak a település lakói számának hozzávetőleges kiszámítására.

Megemlítem, hogy Sigér János neve egyik katonai szemlén sem szerepel, annak ellenére, hogy Báthory István 1572-ben kelt adománylevelében jószágrészeket adott neki Nyárádszentlászlón is. Ez minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy más helységekből több bitokkal rendelkezett (talán éppen Székelyudvarhelyen) és

ott – vagy pedig egyáltalán nem jelentkezett lustrára. Az 1800-as évek első felében az is előfordult, hogy falvak és vidékek akadályozták-megtagadták a hadfelkelést (káli, gálfalvi és abodi járásbeliek).

Az 1703-as összeírásban nem tüntették fel a családfők jogállását, de érdemes felsorolni a neveket, azért is, hogy megtudjuk, kik is laktak Nyárádszentlászlón 300 évvel ezelőtt: Ambrus István, Berei György, Berei István, Berei János, Boga György, Boga János, Csonka Pál, Dienes Andor, György Deák, Győri István, Győri János, Janka Péter, Janka Mihály, Karda Ferenc, Kádár Ferenc, Kecskeméti Gergely, Kelemen Mikó, Kézdi István, Kis Kocsis István, Kocsis Márton, Kocsis Mihály, Mihály Mester, Munkács Andor, Nagy György, Nagy Kocsis János, Sepsi Ferenc, Simonfi Mihály, Székely János, Székely Mihály, Tamafi Benedek (ez valószínűleg Tamási akar lenni a mai helyesírásnak megfelelően), Varga Andor, Vas András.

További nevek után kutatva egy 1865. évi adóösszeírási táblázatban az alábbiak szerepelnek: Balla József, Jakab Gyula, Komáromi utódok, König Gotthárd, Maurer Károly, Maurer Mihályné, Nagy Dénes, Nagy Zsigmond, Pataki Zsigmond, Pataki István, Gróf Rhédei Lajos, Sárosi György.

A fenti összeírásokban szereplő családfők számát megszorozva hattal, arra a következtetésre jutunk, hogy az 1600-as évek elején a településnek 200 körüli lélekszáma volt.

Az első hivatalos adatokat a lakosság számára vonatkozóan a II. József császár által 1784-ben elrendelt népszámlálás (Erdélyben 1786-ban történt meg) szolgáltatta, amelynek adataiból kitűnik, hogy Nyárádszentlászlón 59 lakóházban 61 családot írtak össze, 303 lélekszámmal, amiből 153 férfi és 150 nő.

Az ezt követő népszámlálások, összeírások mind különböző célokat szolgáltak, azaz nem egyforma elvek és nyomtatványok szerint készültek, és így nincs mód összehasonlításra, bizonyos gazdasági-szociális tényezők értékelésére, kivéve a lakosság összlétszámát, amely az alábbiak szerint alakult:

1786	1869	1880	1890	1910	1941	1977	1992	2002
303	506	511	504	561	556	502	444◊	395

Egy 1922-ben, Kiss Géza körjegyző által készített összeírásból megtudtuk a következőket: 10-15 éves korú 24 fiú- és 24 leánygyereket jegyeztek fel; 15-20 évek közöttiből 22 férfit és 16 nőt; 20 éven felüliekből 144 férfit és 142 nőt. Iskolai anyakönyvek hiányában Pallós Albert adataira hivatkozva, ebben az időszakban 60-70 között mozoghatott az iskolai tanulók létszáma. Ez azt jelenti, hogy Trianont közvetlen követően Szentlászlónak 430-440 lakosa volt. (Ami a kimutatásban feltüntetett, nemzetiségi megoszlást illeti: 3 román és 369 idegen nemzetiségű.)

A népességszaporulat legfontosabb sarokkövét a születések és elhalálozás közti arány képezi, ugyanis Nyárádszentlászlón nem beszélhetünk kivándorlásról.

Szemléletesen jobban bizonyítható a népességmozgalom, ha egy községszinten összeállított statisztikát vizsgálunk meg: 1968-1990 között a nyárádgálfalvi néptanácsnál 442 házasságot és 1031 halálesetet jegyeztek be. A helyi Egészségügyi Kör nyilvántartásában a fenti periódusban 1003 újszülött van bejegyezve, tehát a demográfiai mutató mínusz 28. Szintén községszintre vonatkoztatva végeztünk egy felmérést 1985 májusában, amiből kitűnik, hogy az 1968-1985 között megkötött 371 házasságból csak 144 családot találni a község területén.

Nyárádszentlászlói viszonylatban két család volt egyéves házasság után gyermektelen, 3-5 év után 8 családban 7 gyerek, és az 5 évnél régebbi 18 házastárs 11 gyereket mondhatott magáénak. Nem javult ez a helyzet a közelmúltban sem. Szentlászlón 2000-ben három, 2001-ben három, 2002. szeptember 24-ig csak öt újszülött örvendeztette meg szüleit. Ebben a három évben ugyanennyi halálesetet jegyeztek be a polgármesteri hivatalnál. Ez egyenlő lenne a népesség számának stagnálásával, ha figyelmen kívül hagyjuk a különböző klinikákon elhunyt szentlászlóiakat.

Természetes, hogy minden szülő iparkodik gondtalanabb, kényelmesebb életet biztosítani gyerekének, amit legalább Marosvásárhelyen – vagy más városokban talál meg. Következésképpen az állatállomány ára beköltözött a városi tömbházakba, az istállók garázsokká, javítóműhelyekké alakultak. Ez egyik, de nem egyedüli oka a fiatal munkaerő elvándorlásának.

A lakossággal kapcsolatban fontosnak tartom megemlíteni, hogy Nyárádszentlászló – kevés roma család kivételével – mindig szinmagyar nemzetiségű település volt, túlnyomó többségében unitárius és ma is az.

Oklevelek, hírneves személyiségek

A már említett Báthory István-féle, 1572-ben kelt adománylevelén kívül, amely szerint Sigér János részjószághelyeket kapott Nyárádszentlászlón, ismeretesek még az alábbiak.

A Sigér-vagyonnak a fiskurusra való visszaszállta után Báthory Gábor azt 1609-ben Ozdi Gergelynek adományozza, majd I. Rákóczi György 1641 januárjában Kolozsváron kiadott adománylevelében a birtokot pókai Sárossy János tulajdonába rendeli. A Sárosyak eladták a Hollakiaknak, ma pedig a Hollakiak, Nagyok, Patakiak és Maurerek között oszlott szét, ahogyan Orbán Balázs 1868-ban leírta.

Nyárádszentlászló fenti birtokosaival kapcsolatosan még az alábbiakat kell tudnunk.

A falubeliek által manapság is „Süger király”-ként emlegetett személyiség, akinek „fényes, messze tündöklő vára” a templommal szembeni dombon emelkedett, valóságos személy volt, a székelyudvarhelyi vár kapitánya. Ezenkívül volt portai nagykövet, Báthory Zsigmond megbízásából, aki kincstárnokának is kinevezte. Innen indulhatott Süger király elrejtett, mérhetetlen kincsenek legendája. (Székely Oklevéltár, II. kötet, 399. oldal) Az 1572-es adománylevelén kívül a Sigérek nyárádszentlászlói kötődését egy, a templom oldalhelyiségében elhelyezett, téglalap alakú, lefektetett sírkőfelirata is igazolja. A latin nyelvű felirat magyar fordítása a következő:

*Nézd e faragott kő alatt nyugszik ez rövid és
Dicstelen halállal kimúlt Sigér Mátyás,
Jeles elemével, boldog virágzó korrallal és ősi nemzetből
való származással megáldva tündökölt.
Hő keblén lakott a hosszú élet megmaradásának
Isteni adománya és jeles tehetségének máris sok jelét adta
De mivel negyedmagával őrzőjaton lenne a letarolt mezőn.
Ott ifjú élete kaszával vágatott le s meghalt,*

*Mert a halál nem kedvez sem tudatlannak
Sem az emelkedett szelleműnek,
Hanem elragadja a testet, a lélek égbe száll.*

A sírkő köriratán római számokkal 1586. octob. 24. szerepel. Az ekkoriban adományozott birtokok kedvezményezettjeinek vagyona visszaszállt az államra, ha örökös nélkül haltak meg (a mindenkori fejedelem hatáskörébe). Innen gondolhatni Sigér János magvaszakadását és Báthory Gábor fejedelem 1609-es adományozását. Feltehetőleg Sigér Jánosnak Mátyás az egyetlen fia volt.

Nyárádszentlászló következő birtokosa tehát Ózdi Gergely lesz, akinek udvarháza Nagy Árpád, Nyárádgálfalva 61. sz. alatti belsőségének hátsó udvarán volt és 1953-ban bontották le. Anyagát beépítették új lakóházukba. Az Ózdi családnak szentlászlói kötődése leginkább a házasságkötés által erősödött, ugyanis a későbbi szentlászlói birtokos pókai Sárossy János felesége Ózdi-lány volt.

A pókai előnevet viselő Sárossy család az adománylevél keltének esztendejében, 1641-ben telepedik le véglegesen Nyárádszentlászlón, de hogy a család valamelyik tagja már ezt megelőzően is itt lakott, bizonyítja, hogy Sárosi János táblai hiteles íródeák első birtokszerzeménye 1617-ből származik, mikor is Gál Mihály szentlászlói szabad székely szegénységtől kényszerítve 38 forinton örökre eladja szentlászlói házát. Feljegyezték, hogy a Sárossyak vagyonuk gyarapításában nemigen válogatták az eszközökben. Pl. Opra Vlasza bizonyos szőlőkár miatt kötelezte el magát örökaron jobbágyul (fejekötött) Sárossy Jánosnak.

Mindezek mellett a Sárossy család volt az unitárius egyház fő patronátusa, de a polgári életben is jelentős pozíciókat töltöttek be Marosszéken.

– 1620–1648 között pókai Sárossy János Szentiványi Mihállyal a jegyzői teendőket látták el.

– 1758–1760 között szentlászlói Sárossy János Marosszék alkirálybírója volt.

– 1804-től 1807-ig az aljegyzői munkakört szentlászlói Sárossy István töltötte be.

Gálfalváról, sem falvaiból főkapitány vagy főkirálybíró nem került

ki, egy esetet kivéve, amikor Marosszék rendi közgyűlése 1847. december 6–11 között az unitáriusok részéről javasolt Szentiváni Jánost 2190 szavazattal választotta meg, de a bécsi udvar ennek ellenére gróf Toldalagi Ferencet erősítette meg megbízatásában.

Nagy Iván a fenti – kisbaczoni Benkő Károly által készített – felsorolást azzal egészíti ki, hogy pókai Sárosy János 1660 tájékán Marosszék „fiskális directora”, Sámuel 1791-ben az erdélyi országgyűlésen királyi hivatalos, György az 1794. évi országgyűlésen Marosszék követe, a szék havasainak főinspektora és József Torda vármegyében árvaszéki ülnök 1815-ben. (X. kt. 74. old.) A krónikások feljegyezték, hogy a Sárosyak szentlászlói jobbágyaikat Pókába telepítették.

A Sárosy család tagjai által betöltött tisztségeknek mára annyi jelentőségük maradt, hogy ismertté tették székszerte Nyárádszentlászló nevét, ami nagyon sok helyen szerepel Marosszék közgyűlési jegyzőkönyveiben a jelzett években.

Ezeknél számottevőbb volt Nagy János 1895–1924 között betöltött lelkészi szolgálata, ugyanis ő szervezte meg a Nyárad völgyében elsőként a tejszövetkezetet, biztosítva ezáltal a tej helybéli feldolgozását, folyamatos és szervezett értékesítését. Ugyancsak Nagy J. bábáskodott a hitelszövetkezet megalakításánál, de nevéhez fűződik a fogyasztási szövetkezet megalakítása is, ez volt a későbbi Hangya szövetkezet.

A hitelszövetkezet tőkét hadikölcsönbe fektette és megbukott.

Csongvay Lajos nevét említhetem még, aki 1932. június 10-től 1973. július 29-ig lelkészkedett, és aki felvállalta Nagy János hagyatékának továbbvitelét azáltal, hogy 1940 őszén újjáalakította a hitelszövetkezetet. Rohamosan emelkedő tőkéjével behálózta a környék falvait hiteleivel. A tősgyökeres szentlászlóiak közül Bustya József, Adorjáni Albert és Nagy Elek voltak a szövetkezeti mozgalom támogatói és tisztségviselői. A szövetkezetet az 1950-es területátrendezés folytán megszüntették.

A Mikó család

A Mikó családra vonatkozó feljegyzések között leghitelesebben Orbán Balázst idézhetem: „A Mikó család előbb Bodokról és Oltzsemről írta magát. Hídvégi praedicatumát csak később vette fel,

midőn Hidvéget Zék földjével együtt 1253-ban elnyerte Akadás Vincze gróf. A családtörzs is az 1182-ben élt Sebusi Akadás, Sombor Gerebencs és Somolykó ura is itt, vagy a tusnádi szoros valamelyik várában lakhatott. A Mikó család egyik Bodokon maradt ága azután is megtartotta a bodoki előnevet.” Pálmai József a Mikó családfát ettől az 1182-ben élt Akadástól vezeti le.

A szentlászlói Mikó László udvarházával és 400 holdnyi birtokával kapcsolatosan Csongvay Lajos lelkésztlől az alábbi információt kaptam: Ezt a birtokot a pókai Sárossyaktól a kaáli Nagyok örökölték, és István vagy Domokos nevezetű magtalantól örökölte Mikó Lászlóné, alias Ugron Anna. A nyárádszentlászlói Mikók oroszféi előnévvel jöttek. Az ábránfalvi Ugronokról tudni kell, hogy ők is Erdély legősibb nemesi családjaihoz tartoznak és a Csiki Székely Krónika szerint a honfoglalás korából Zandirhám rabonbántól származtatják. Egy Ugron fiú, VII. István nőül vette oroszféi Mikó Máriát, Mikó Mihály főispán lányát. A Mikók egyik ágából származó Mikó Imre gróf alapította a sepsiszentgyörgyi iskolát, akinek írói munkássága is számottevő.

Bennünket természetesen a nyárádszentlászlói Mikó László érdekel közelebről. Akihtől vele kapcsolatosan információkat kaptam, személyesen, nagyon jól ismerték. Megtudtam, hogy Mikó László a két világháború között az EMGE (Erdélyi Magyar Gazdák Egyesülete) kiváló szakembereként tevékenykedett, majd Maros-Torda vármegye főispánja volt. Szerettem volna személyesen elbeszélgetni Mikó úrral, de mire a címét felkutattam és felkerestem volna, sajnos már késő volt.

A szentlászlóiak emlékezetében leginkább két dolog maradt fenn. Egyik, hogy Mikó László főispánsága idején olyan minőségű út volt Szentlászlótól Nyomáton át Marosvásárhelyig, amilyen sem azelőtt, sem azután soha. Ez érthető, ha a főispán Szentlászlóról járt be naponta a hivatalába.

Másik, hogy Mikó László minden szabad percét a határban töltötte. Volt egy kis Pezsgő nevű lova, ami után egy könnyű bölcsős szekeret fogtak, a főispán elhelyezkedett a szekér fenekében, maga mellett vadászpuskájával és napestig járta a határt. Amikor egy alkalommal Mikó István Magyarországról hazalátogatott és felkeresett, megkérdeztem, emlékszik-e apjának erre a hobbijára. István elmondta,

hogy az öregúr valóban a határt róttá, gyönyörködött a természetben, csak hazulról nem vadászpuskával indult, hanem egy korsó borral. A puska a gálfalvi csendőrörsön volt letéve, apja minden esetben errefelé jött, a korsó maradt, a vadászfegyver vele ment. Jövet a puskát ismét leadta, ha a vadászszerencse kedvezett, osztozkodásra került sor. Most a puska maradt és a korsó ment – csak üresen.

Mikó László a 400 hold birtokhoz viszonyítva nem tartott sok állatot. Bíró – alias Fekete – Albert emlékezete szerint 50-60 legelős tehén, 50-60 sertés, 6-8 pár ökör és két parádés lóból állt az állatállomány. Fekete Albertből úgy lett Bíró Albert, hogy apja az uradalom béresbírója volt és örökölte a Bíró megnevezést. Az uradalom birtokban egy malom is volt, a falu végén, két pár kővel, amit Nagy Elek működtetett mint molnár 1933-tól. Később a malmot Nagy Elek átvette, így sikerült neki a kulák címzetességet „megszerezni”. A malomban utóljára Nagy Pál örökölt, azután Csáki vette meg és ő a szeredai szombatosoknak adta el.

A Mikó házaspár családi élete sem volt felhőtlen. Három gyereknek adtak életet. László szül. 1920-ban magasabb mezőgazdasági képezéssel Nagyvárad környékén dolgozott. Margit szül. 1922-ben, gyermekorvos férjével Székelyudvarhelyen élt. István szül. 1927-ben, Magyarországra telepedett át és a Heves megyei Kál községben lakott. Visszajáró lélekként pár évvel ezelőtt vetőmagvakkal és vegyszerekkel segítette a székelykői gazdákat. Mindhárom Mikó gyerek elhalt, Margitnak talán négy, Istvánnak egy gyereke van. Ez a fiú úgy két évvel ezelőtt járt a helyi polgármesteri hivatalban, birtokvisszaigénylési ügyben – milyen eredménnyel, nem tudom.

A Mikó-kúria jelenleg is jó állapotban van, annak köszönhetően, hogy az udvarházba alapított állami mezőgazdasági vállalat farmja csaknem minden vezetője itt lakott és gondját viselték. Néhány öreg csere-, gesztenye- és fenyőfa emlékezteti a szentlászlóiakat a jól karbantartott belsőségre, a gondozott parkra. A belsőségre az állami gazdaság több istállót is épített.

A felszabadulás utáni szabadság éveit Mikó László deportálásban, nyolc évet börtönben töltött és megjárta a Duna-Fekete-tenger csatorna munkatáborát is, csak azért, mert felesége, a fiatallvi Ugron Anna örökölte hajdanában a szentlászlói birtokot, amit később

teljes egészében államosítottak. A szentlászlóiak szeretnék, ha a Mikó unokák újjáélesztenék nagyapjuk áldozatkész szellemét a településen.

Utólag tudtam meg, hogy Mikó László emberséges főispánsága idején – több-kevesebb sikerrel – akadályozta a zsidótörvény alkalmazását Marosvásárhelyen, és hogy nem került a Gestapo karmai közé, azt magas pozíciókban lévő ismeretségének köszönhette.

A Tholnay család

A nemesi minőséget leghitelesebb bizonyító fejedelmi adománylevelek egyikében sem szerepel szentlászlói Tholnay. A selyei Tholnayak nemesi mivoltukat Dr. Pálmay József és Nagy Iván is elismerte. A családfát Literati Tholnay Imrével indítva 1609-től vezetik. A selyei előnév az 1800-as évek elejétől egészül ki a szentlászlóival, mikoris az 1848/49-es szabadságharc legendás őrnagya így írta nevét: GÁBOR THOLNAY DE SELLYE ET SZENTLÁSZLÓ. Ez a Gábor Folyfalván született 1822. március 29-én (mgh. Budapesten 1895. május 24-én) Tholnay János és sepsiszentiványi Szentiványi Zsuzsánna szülöktől. A szentlászlói előnevet minden bizonnyal édesanyja után vehette fel, ugyanis a sepsiszentiványi családnak házasság után nem volt szentlászlói kötődése is. Ezen nem is kell csodálkoznunk, hiszen a nagyajtai Ózdiak, a sepsiszentgyörgyi Szentiványiak, a kaáli Nagyok, az oroszfái és bodoki Mihók, a pókai Sárosiak, vagy a harcói Gálfalviak nyárádszentlászlói kötöttségük – házasságkötésük révén – közismert.

Ennek a Literati Tholnay Imrének unokája, István külföldi akadémiát végzett és tanári képesítést nyert. Pályáját elhagyva 1680-ban feleségével, Ilyefalvi Judittal a folyfalvi ősi birtokra vonult vissza.

Az 1609-től vezetett családfa hatodik generációhoz tartozó Gábor őrnagy a maroszéki 12. zászlóalj parancsnoka, később több ízben országgyűlési képviselő. Gábornak halmágyi Fronius Máriával kötött házasságából három lány és egy fiú született – Regináld, akitől a gálfalviak megvásárolták a Szentiványi udvarházat (a mai polgármesteri hivatal épületét). Azt gondoltam, ha a hírneves selyei Tholnayak méltányosnak tartották maguk számára megörökíteni szentlászlói előnevüket, illendő, hogy e település jeles emberei között a ők is helyet kapjanak.

A Pataki család

Nyárádszentlászló utolsó nagyobb birtokosai a Patakiak voltak. Annyit sikerült megtudnom róluk, hogy Pataki Domokos a kaáli Nagy Zoltántól vásárolta a 200 holdnyi földet az udvarházzal együtt. Tőle örökölte Pataki Kálmán csákvári tanár. Kálmánnak három fia volt:

– Kálmán, a világhírű operaénekes, aki Grozăvescu, a híres román tenorista halála után a bécsi opera szólistája lett. Nőül vette a híres színész, Beregi Oszkár Lea nevű lányát, és talán éppen ezért a II. vh. kitörése előtt kimenekült Amerikába. Buenos Airesből írt levelet Csongvaynak.

– István nevezetű fia szolgabíró is volt, később megzavarodott.

– Harmadik fia Budapesten mérnökösködött. Mindhárman meghaltak, hogy voltak-e gyerekeik, nem sikerült megtudnom.

Az államosítás után a Mikó-kúria szomszédságában lévő, sokkal szerényebb udvarházban egy Pozsonyi nevezetű jegyző lakott, majd Gyarmathy János tanító hosszas utánajárása nyomán jóváhagyták a közfalak eltüntetését és ezáltal egy nagy terem kialakítását művelődési otthon céljára. (Sajnos, ma is csak ez van.) A terem két végében megmaradt egy-egy kis helyiség, melyek egyikében óvoda is működött 1968 után.

A Maurerek is Szentlászló tehetősebb családjai közé tartoztak, ahogyan kisbaczoni Benkő Károly 1868–69 évben kiadott könyvében szerepel. A Maurerek valószínűleg úgy lettek birtokosok Szentlászlón, hogy Maurer Károly Szentiváni Máriát vette nőül és a Szentivániak szintén házasság útján jutottak vagyonhoz ebben a faluban.

A köz- és magánépületek

Ugyancsak Benkő Károlynál olvasható: „A falun kívül, a keleti szélen az unitáriusoknak ódon góth stílusú nagy egyháza kőből, a templom cseréppel, tornya zsindegyel fedve. A középületek jelenlegi álladékhhoz tartozik a volt szövetkezeti üzletház, az állatorvosi rendelő a kibővített lakásrészsel, a papilak, mellette a lakást is magába foglaló I-IV. osztályos iskola, az előbbieken már tárgyalt két udvarház, a reformátusok régi temploma.”

Külön kell szólnom a szentlászlóiak új református templomáról, aminek nemcsak megálmodója, hanem mindvégig aktívan sáfárkodó patrónusa a backamadarasi anyaegyház lelkipásztora, Gáspár András, aki külföldi kapcsolatait és ezen keresztül a pénzsegélyeket – más papok gyakorlatától eltérően – nem saját gyarapításra, hanem fennmaradásunk bástyáinak építésére fordította, immár második alkalommal. (Az első, nevéhez fűződő templomot Nyomáton 1994 augusztusában szentelték fel főtiszteletű D. dr. Csiha Kálmán püspök részvételével.) Az új, szívet-szemet gyönyörködtető templom, a mellette lévő ifjúsági házzal soha felül nem múlható ékessége Nyárádszentlászlónak. A közadakozó angol és holland protestáns közösség adományai mellett az építkezést anyagilag legnagyobb mértékben a szentlászlói származású báró lemhényi Zsigmond András – jelenleg Liverpoolban él – támogatta, valamint barátja, Harley Christopher, de jelentős közmunkával és pénzalappal segítette a kivitelezést a hollandiai middelburgi testvérgyülekezet is. Az épületegyüttes felszentelésére 1999. szeptember 12-én került sor, de ezt megelőzően, 1998 júniusában, Szent László napján dr. Zsigmond András és az angliai lovagrend megbízottjai, a népe iránti nemes munkájáért lovaggá ütötték Gáspár András tiszteletes urat. Ez is egyedi eset eddig a Nyárád völgyében. A felszentelés alkalmával más jelentős eseményeknek is tanúi lehetnek a nagyszámban érdeklődő szentlászlóiak: dr. Lehr György, budapesti külügyminisztériumi megbízott a vitézi rend érdemkeresztjét adományozta Csiha Kálmán püspöknek templom- és egyházépítő munkássága elismeréseként. A püspök úr a református egyház legmagasabb kitüntetését adta dr. Zsigmond Andrásnak – Magister Ecclesie Reformatae Transilvaniensis. Elismerő oklevelet kapott dr. Székely András és Harley Christopher.

Az évszázadokban gondolkodó templomépítők sorába tartozik Braum Jenő volt szentháromsági plébános is, aki – Gáspár András lelkipásztorhoz hasonlóan – Nyomáton és Szentlászlón is új katolikus templomot emelt híveinek. A szentlászlói templomépítés fő támogatói voltak: a németországi Ostpriesterhilfe, a fuldai érsek-ség, az obernburgi plébános, Lieb Wendelin, Münchenből Pater Justin és a helybéli hívek. A szentlászlói katolikusok végezték el a

szakképzettséget nem igénylő munkát, kosztosztatták az építőket, tapétát és szőnyeget vásároltak az új templomba, amit dr. Jakubini György érsek 2003. június 27-én, Szent László napján és tiszteletére szentelt fel.

A magánlakások sorát az állami alapból a.77. szám alá épített tömbházzal kezdem, amelyben négy állami gazdaságbeli család lakott 1977-től. A Szentlászló kacsaringós utcáit szegélyező lakóházak közül nagyon kevés az új épület. Az utóbbi 2-3 évtizedben a lakosság meglévő belsőége csinosítására, lakóháza modernizálására helyezte a hangsúlyt: aláfalazás, bővítés, kamrák, fürdőszobák építése. A lakások megfelelnek a családok szükségleteinek, vezetékes víz és csatornázás nélkül is. A lakásbeosztás sem változott. Az infrastruktúrát a faluba beszerelt 11 telefon képviseli, a földgáz fűtés és villanyvilágítás mellett.

Az építkezési anyagokat illetően és az építkezési stílust is formabontás jellemzi. A talpfás, favázás, téglával berakott, vagy pattintott falak rég eltűntek. Helyüket a terméskő, vasbeton alap, égetett téglafal vette át. Mindez az épületek tartósságát növelte, egészségesebbek lettek a lakóházak. Az nem baj, hogy eltűntek a mestergerendák, az viszont már hibának számít, hogy meg sem próbálja senki ötvözni a régi formákat a modern építkezési eljárásokkal. Egy-egy régi székely lakóházat, belsőéget csak régi filmekben vagy falumúzeumban látni.

Amikor az ember adatokat gyűjt egy dolgozat megírásához, többször vissza kell térnie a gyökerekhez, körbejárni a hallottakat, ellenőrizni a hitelességet és bővíteni az ismeretkört, ha lehetséges.

Ezt tettem 2000. április 3-án is. Megtudtam pl., hogy a Sárossykúria a ma is Sárossy-kertnek nevezett részen volt, a Bálintfalva felé vezető út mellett, ahol jelenleg Kúti Loránd állattenyésztő farmja fekszik. Korábbi informátoraim a Sárossy-udvarházat Szentmiklósi Alpár jószágjára tették, ami ellenben a Balla család tulajdona volt, állították tudósítóm.

Az id. Sárossy János által készítettett, évszámmal és családi címmel ellátott templomi ülőpadot ebben a kivitelezésben már nem találtam meg, mert túlbuzgó takarítóasszonyok lekaparták, lemosták, eltüntették. De találtam közvetlenül a szószék szomszédságában

egy másik, ifj. Sárossy János által készíttetett családi ülőpadot 1707-es felirattal, amire eddig nem figyeltem fel. A templom portikusának gerendázatán láttam felírva: „JOHANES KOCSIS SUMUS OPIFEX 1711 MÁJUS”. A cserép alatt, egyik körgerendán: „SECVLI ANNO 1724”. A templomban van egy pad, aminek felirata: „JOHANNES SZOMBATFALVI AD 1688”. Az úrasztalán és a szószék feletti koronán az 1784-es dátum szerepel. A keményfából készült portikuson a vésetekről látszik, hogy előzőleg más épületbe voltak beépítve. Hogy honnan kerültek ide, senki nem tudta megmondani.

A nyárádszentlászlói kincsekről

A munka nélkül való hirtelen meggazdagodás rögeszméje nem az újabb korok találmánya, ezt a gondolatot a szentlászlóiak körében is felélesztette Sügér király elrejtett mérhetetlen kincse, amit sokan hiába kerestek. Orbán Balázs is úgy vélte, hogy a torony alatti rész volt a Sigér család temetkezési helye, amelyet egy feliratos emlékkő takar. Mivel ennek ÉNY-i sarka be van süppedve, feltételezték, hogy valaki sírgyalázást követett el a kincsek megtalálásának reményében. Ez nem bizonyosodott be. Bustya Berta néni tudni vélte, hogy Pataki Etelka tiszteletes asszony, aki egyébként szerény háztartást vezetett, férje halála után hirtelen meggazdagodva távozott a faluból 1925 tájékán. A tiszteletes asszony nagy fúrót is készíttetett és azzal is kutatta a templom és papilak környékét. Egyébként a hirtelen és indokolatlanul való meggazdagodás gyanúja Gyöngyösi Dénes lelkészt sem kerülte el, aki 1859-1895 között szolgált. Mindezek a parttalan népi költés igazolhatatlan termései. Azokat a kincseket talán soha senki nem fogja megtalálni, mert Csongvay tiszteletes úr szavait idézve, Sügér király a „fehér lányok”-ra bízta őrizetét, akik fogadalmukhoz híven soha nem árulják el megbízójuk titkait.

A megélhetésről

A többi községbeli falvakhoz hasonlóan Szentlászlón sem alakult ki máig sem kézműipar. A lakosság megélhetését a földművelés és állattenyésztés biztosította. A belterjes gazdálkodásban minden

háztartás amolyan termelő és fogyasztó kisüzemnek számított, amelyik megélt a saját zsírján. Nagymértékben piacra nem termelt, az eladásra szánt termények mennyiségét és minőségét a szükséglet határozta meg. A mezőgazdasági termelés így meghatározott fölöslegét a nyárádszeredai, az állatok értékesítését a székelyhodosi vásárok tették lehetővé – a kereslet-kínálat szabta törvénye által megfogalmazott árhullámvás szerint. A leszerződött állatokon és a tejen kívül sajnálatos módon nincs biztosítva a termények/termékek szervezett értékesítése, ezáltal a többlettermelés is visszafogott, ami a növénytermesztést illeti. A napi és legszükségesebb kiadások fedezését az állattenyésztés volt hivatott biztosítani. Vizsgáljuk meg az állatlétszám alakulását bizonyos időszakokban.

Év	Gazdaságok száma	Fajőrtökén	Ló	Sertés	Juh	Baromfi	Méhcsaládok	Fogatok száma
1897	198	165	39	208	449	1365	13	62
1969	140	39	3	251	166	1719	23	20
1974	168	33	3	32	138	1975	21	18
1981	170	37	3	206	124	2091	10	15
2000	160	30	5	210	140	2200	-	10

Nyárádszentlászlón a nagyállattartás abba az áthidalhatatlan nehézségbe ütközik, hogy nincs marhalegelő és az állatokat egész éven át jászlan kell tartani. Ez olyan megterhelést jelent a kiöregedett és egyre inkább dologképtelen állattartókra, hogy remény sem lehet arra nézve, hogy a számos állat lényeges szaporulata beinduljon. A gazdák abban lelik legnagyobb örömeiket, ha van minek és van mit enni adni. Szentlászló viszonylatában is érvényes a megállapítás, hogy a szarvasmarha-létszám csökkenése és a juhok számának emelkedése az elszegényedés kezdetének jele. De amikor a juhlétszám sem közelíti meg a gazdaságonkénti 4-5 darabot, a település gazdasági élete mélyponton van. A családfenntartás mindennapos gondjainak előterében a táplálkozás és ruházkodás állott régebben és áll ma is – természetesen alapvetően megváltozott formában. Demján Mária szerint: csak egészség legyen, a többi a tyúk kitojja.

A táplálkozás régebbi hogyan-mintjéről Bustya Bertát kérdezem. Válaszaiból megtudom, hogy a napi háromszori étkezést mindig betartották. A reggeli általában puliszka – tejjel, túróval, szilvaízzel. Főétkezés, azaz ebéd: egy-egy darab füstölt hússalcsonttal főzött kiadós leves, utána – de nem mindig – főtt tészta vagy gyümölcs. Vacsorára a déli maradék, puliszka a fenti hozzávalókkal, vagy tojásrántotta. Hétfő, szerda és péntek voltak a fuszulykás napok, majd következtek a krumpli, káposzta változatai a gazdasszony konyhaművészeti ismereteinek függvényében. Ameddig Berta néni visszaemlékezett, az asszony volt a rudas csaknem minden gazdaságban. Az időszak és a mezei munka dandárjának megfelelően kéthetente sütnie kellett egy kemence (4-6) kenyeret, elkészíteni a mindennapi ételmelet. A családfőket a pirkadat a mezőn találta, a reggeli kúrálás-ítatás az asszony dolga volt. Ha a családban arra alkalmas gyermek nem volt, a háziasszony vitte ki urának a reggelit, de nem fordult rögtön hazafelé, hanem ott maradt segíteni, ha a helyzet úgy kívánta. (Rendet rázni, takarítani, kocsiánszedni stb.) Délre otthon kellett lennie ellátni az állatokat, gondoskodni ebédéről, megismételni a reggeli programot. Napnyugta előtt szintén rohanás haza, mert az állatok szedték szét a pajtát, ólat. A vacsoracsillaggal, vagy a jóval utána érkező gazdát terített asztallal, párolgó étellel (az eseteknek megfelelően egy pakli dohánnyal, egy-két pohár pálinkával) kellett várni. Kora tavasztól késő őszig nap mint nap ismétlődő programot a gyereknevelés, egyéb kötelezettségek egészítették ki. A vasárnap a tisztálkodás és istentisztelet napja volt. Így állt össze egy asszonyi élet, amit még kiegészített a mindennapi élelem nyersanyagának előállítás, a ház körüli konyhakert művelése. Majorságfélét többnyire csak akkor vágta, ha beteg volt a családban, vagy vendég érkezett. A háziasszony gondja volt a családi ruhatár előállítás is. A ruházkodás nem okozott különösebb gondot egészen az 1950-es évekig, mert a juhok gyapja és a kender megmunkálása csaknem teljes mértékben fedezte az öltözködés kellékeinek anyagát. Ez a tétel nem igényelt nagyobb költséget, mert a fonóesték és a csaknem minden házban telenként csatogató osztováták termékei biztosították a ruhának valót. Már Berta néni fiatalkorában sem volt általános divat a (székely) harisnya viselése. A

ványolt posztóból készített ruhaneműk megfeleltek mind a hétköznapi, mind a vasárnapi öltözködésre. Az alsóneműt kender-, ill. csepűvászonból állították elő – mint Erdély-szerzte általában. A ruházkodás külleméből nem lehetett megkülönböztetni a módosabb vagy szegényebb embereket, akár a mezőn dolgoztak, akár ünnepeltek.

A fejlődés, a civilizáció óhatatlanul jelentkezett a szentlászlói életben is, ami maga után vonta létesítmények modernizálását, újjak létesítését, amelyek közül fontosabbak:

- a földgáz bevezetése a faluba és a családokhoz 1950-ben;
- a szövetkezet épületének átalakítása 1952-ben;
- az iskolának egy tanteremmel való bővítése 1953-ban;
- a beondózó állomás felépítése 1955-ben;
- a művelődési otthon átalakítása 1953/54-ben;
- rádiósítás 1957-ben;
- a villamosítási munkálatok befejezése 1966-ban.

Ezek az átalakulások, de főképp a gáz és villanyvilágítás bevezetése folyamatos, eddig ismeretlen kiadásokat jelentettek, hiszen gyors ütemben 141 lakóházba vezették be a villanyt és 165 család tért át a gázfűtésre. Ezzel párhuzamosan a szentkeresztbányai csi-kő- és melegítőkályhák helyét a modern, zománcozott főzőkályhák vették át és sok helyen a szobákat csempekályhák fűtötték. Egy 1981-ben készített felmérés szerint Szentlászlón 70 televízió-, 83 rádiókészülék volt és 187 sajtótermék hozta a friss híreket, amiből 95 megyei lap volt. Emlékként megmaradt 1957-ből 36 difuzor is, ugyanakkor 44 hűtőszekrény, 60 db mosógép. Ekkor 13 fürdőszoba létezett. Ezek a számok mára megsokszorozódtak, nem beszélve a lakásokban használt egyéb elektromos kisebb gépekről (kávéfőző, daráló, mixer, villanyborotva, és sok helyen a kutak ivóvizét is villanymotor viszi a lakásokba és más szükséges helyekre).

Egyszóval a civilizáció olyan természetű és mennyiségű kiadásokat feltételezett, amelyek a család szokványos tevékenységének jövedelme már nem volt elegendő. Más jövedelmi források után kellett nézni. A település mindössze 78 személynek biztosított pénzforrást, akiből 23 a fejőstehénfarmon, 44 személy pedig a Mikó- és Pataki-birtokokon létesített állami mezőgazdasági farmon

kapott munkát. (A Szentbenedekhez tartozó farm 434 hektáron gazdálkodott, amiből a szántóterület 386 ha-t tett ki. A megalakulást követő években 800 db szarvasmarhával rendelkeztek, de ez az állomány a '89-es felszámolás idejére 150-re csökkent.) A farm utolsó vezetője a bedei Takács Benjámin volt.

Mivel a faluban más pénzkeresési lehetőség nem kínálkozott, a fiatalabb korosztály kénytelen volt más településeken és munkaterületen tevékenykedni. Így alakult ki az ingázók csoportja, ami Szentlászlón 35 személyt érintett, az alábbiak szerint:

1. Kiss Rozália – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
2. Adorjáni Csaba – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
3. Kálmán Éva – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
4. Szász Ilona – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
5. Berei József – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
6. Dégi Albert – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
7. ifj. Bölöni Mihály – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
8. Nagy Pál – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
9. Bárdos István – Nyárádszeredai Kisipari Termelőszövetkezet
10. Dégi Judit Emma – Nyárádszeredai Gyógyszertár
11. Bárdos István – Nyárádszeredai KTSZ
12. Szász Tibor – Nyárádszeredai líceum
13. Bükkösi Zsigmond – Nyárádszeredai Falisztmalom
14. Csíki Sándor – Nyárádszeredai Gabonalerakat
15. id. Fekete Árpád – Marosvásárhelyi Gyógyszerlerakat
16. ifj. Fekete Árpád – Marosvásárhelyi Maros Készruhagyár
17. Bölöni Mihály – Marosvásárhelyi Út- és Hídügyi osztály
18. Takács Áron – Marosvásárhelyi Árulerakat
19. Takács Levente – Marosvásárhelyi Unitatea Kisipari Szövetkezet
20. Faluvégi Imre – Marosvásárhelyi Aug. 23. Bútorgyár
21. Sipos Miklós – Marosvásárhelyi Aug. 23. Bútorgyár
22. Fekete Melinda – Marosvásárhelyi ICSNA
23. Szilágyi József – Marosvásárhelyi Vegyipari Kombinát
24. Tóth Árpád – Marosvásárhelyi Metalotehnică vállalat
25. Kászoni Árpád – Marosvásárhelyi Metalotehnică vállalat
26. Kászoni Margit – Marosvásárhelyi Konzervgyár
27. Feketics József – Marosvásárhelyi Electromureș vállalat

28. Nagy Mária – Marosvásárhelyi Electromureş vendéglő
29. Dénes Irén – Marosvásárhelyi Electromureş vállalat
30. Benke Csaba – Marosvásárhelyi Állami gazdaság
31. ifj. Faluvégi József – Marosvásárhelyi ILEFOR
32. Nagy Ferenc – Marosvásárhelyi Vízgazdálkodási vállalat
33. Balogh Rodica – Marosvásárhelyi Prodcomplex
34. Szöcs Károly – Építkezési Kisipari szövetkezet
35. Tímár Gábor – Marosvásárhelyi TAVCB

Ez az összeírás 1985/86-ra vonatkozik, előtte is, utána is változott az ingázók száma és munkahelye, de a lényeg ugyanaz maradt, vagyis pénzalapokat biztosítani a lényegesen megváltozott életkörülményekkel. A civilizáltabb életvitel a guzsalyakat, rokkákat, osztovátákat felparancsolta a padlás egyik sarkába, arra sincs szükség, hogy az asszonyok gombát, szilvát, almát aszaljanak télire, sőt a befőzési szokásokat is át lehetett csoportosítani, vinettára, karfiolra, zsengecs paszulyra, mert lekvárféleségeket, dzsemeket olcsón be lehetett szerezni. Az asztalra gyakran kerültek felvágottak, sajtféleségek, olajbogyó, mustár és egyebek. A ruházzkodást is a szaküzletek biztosították, csak pénz kellett hozzá.

Mindezen könnyítések ellenére a kapun belüli munkák végzésében, a gyereknevelésben a ház asszonya maradt a rudas. Erről és még sok minden egyébről tanúskodik a Vörös Zászló volt megyei napilap 1981. december elsejei és 16-i számában a Dégi Albert portája c. riport is.

Nagyon természetes, hogy a kényszerdedettség szülte ingázás és a velejáró kellemetlenségek vállalásának elsősorban a havi fizetés volt a mozgatórugója, ám így is több mint száz család nem élvezhette ennek előnyeit.

A falu lakóinak megélhetését leginkább a nyugdíjasokká idősült ingázók rendszeres havi járandósága segíti, ugyanis a postás a 288 nyugdíjasnak havonta 218-220 millió lejt kézbesít (ebbe az összegbe benne foglaltatnak a tévesznyugdíjak, társadalmi segélyek és más, kisebb értékű juttatások is).

Szintén a megélhetés egyik tényezőjének tekinthető, hogy ki mekkora földterületen gazdálkodott a kollektív gazdaságok megalakulása előtti időszakban. Ennek feltérképezéséhez az 1956-58-ra vonatkozó gazdasági nyilvántartást vettem alapul, amely szerint a

gazdaságok az alábbi összirtok-tulajdonokkal rendelkeztek számszerűen és ha-ban.

Vagyontalan	0-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7 ha-on felül
21	60	38	30	18	8	6	3	5

A nyilvántartásba vett 189 gazdaság közül az első két tulajdonoscsoportot kitevő 81 gazdaságot lehet szegényebb rendűeknek nyilvánítani, ami a családfők több mint 40 százalékát teszi ki. Nem lehetetlen, hogy a családfők egyéni nyilatkozatára alapult számbavétel sántít imitt-amott, hiszen az ötvenes évek kvótavilágának idején a terheket a birtok nagysága szerint állapították meg, s ahol lehetőség adódott, egy-egy keveset lecsíptek a területekből, ami alacsonyabb kategóriájú besorolást eredményezett – főként a nagyobb birtokosoknál. Az ötvenes évek elején sem képzett személy, sem egyéb nyilvántartás nem létezett a nyilatkozatok ellenőrzésére, és az adatok automatikusan íródtak egyik évről a másikra. Az a tény, hogy ki mekkora földterülettel rendelkezett, természetesen befolyásolta az életminőség alakulását, de nem volt döntő tényező. Az időjárás függvényében meghatározó volt a gazda hozzáállása, ismerete stb.

Nincs szándékomban elmerülni a kulák és kvótavilág elemzésébe. Bármilyen átalakulás áldozatokat is hordoz magával és az akkori osztályharcos politikának legfőbb szenvedő alanyai a kulákok voltak faluhelyeken – elsősorban, mert tekintélyesebb birtokokat örököltek-vettek és idegen munkaerőt vettek igénybe. Ez volt a szlogen egyik oldalon. A másik oldal azt hajtogatta: a legszegényebb rendű embereknek munkát, fizetést, megélhetést adtunk, megelőzve különböző bűncselekményeket. Az olvasó döntse el, hogy kinek volt igaza. Tudósítóim elmondták, hogy a földbirtokos Mikó László főispán a falu lakóinak magtára és bankja volt – a rászorulók biztos támasza.

Különböző besorolás és megítélés szerint Szentlászlón a következő személyeket – gazdaságokat – tették kuláklísta: Csongvai Lajos unitárius lelkész, Adorjáni Albert, Szövérfi János, Nagy Elek, Benke Albert, Bustya Albert, Török Mihály, Török János, Karácsonyi László, Ilyés Sándor, Szövérfi József és Bustya József. A minősítés

mikéntjét ma már nincs kitől megkérdezni, mint ahogyan azt sem, hogy mivel „érdemteltek” ki 1952-ben Karácsonyi László, Szövérfi József és Bustya József a három hónapi kényszermunkát a gyulakutai hőerőmű építésénél. Ami pedig a kötelező beszolgáltatást illette, Adorjáni Ákos 69 kg marhahúst, Simon János 86 kg összhúst – amiből 43 kg sertéshús – adott át az 1950-es években bejegyzett földterületek után. Lehet, hogy van még valaki, aki emlékszik arra, hogy az ún. négyéves magyar impérium idején is volt beszolgáltatási kötelezettség és arra is, hogy tilos volt a kenyérgabona piaci forgalmazása. Ha a családtagonkénti 200 kg-os fejadagon és a vetőmagon felüli termést ért el a gazda, át kellett adnia a Futurának – maximált ár ellenében. A háborús körülményekre való tekintettel ezt az intézkedést nem is vették a gazdák rossznevén.

Az 1959. március 30-án közzétett 115. számú törvényerejű rendelet kimondta az embereknek ember általi kizsákmányolása megszüntetését. Ezzel együtt megszűnt a kulákság és a kvótarendszer is. Következett tehát egy kis nyugalmi időszak, ami inkább nevezhető vihar előtti csendnek. Mert a '70-es évek közepén már javában folyt az elméleti „szerződés-kötés és felvásárlás”, ami a gyakorlatban bizonyos megszorító intézkedésekkel társult. A'községi pártbizottság kiadta a parancsot a fogyasztási szövetkezet vezetőségének, hogy amíg bármely termelő nem tesz eleget „szerződési vagy felvásárlási” kötelezettségének, ne szolgálják ki az üzletvezetők barna liszttel, cukorral stb. Eleinte – a felesleges rendelete értelmében – minden kerthelyiséggel rendelkező tévesztag családnak egy 100 kg-os sertést kellett volna szerződnie, de ezt teljesíteni nem lehetett. A szerződés-kötési tervet csak abban a formában lehetett teljesíteni, hogy 3–5 gazdát társítva, egyvalaki leadott egy sertést, s a többi 400–500 lejjel hozzájárult. Ennek a hálátlan feladatnak a végrehajtására Simon Rozália akkori néptanácsi alelnök kapott megbízatást. A gálfalvi termelőszövetkezet 1976. március 2-án tartott vezetőtanácsi ülésén jóváhagyta, hogy aki egymaga sertést szerződik pluszban kapjon 10 ár kerthelyiséget. Az ügyön ez sem lendített, pedig ebben az időszakban minden gazda az évenként újramért kerthelyiségének terméséből tartotta fenn családját és állatállományát. A sertésszerződés problémáját tetőzte a bárányszerződés, ugyanis a

parancs úgy szólt, hogy minden négy fejőjuh után le kellett szerződni egy bárányt, addig a juhok nem mehetek ki a legelőre. Néhány bárányt és kivénhedt juhot szerződtek a gazdák, de azért a legelőre minden évben kimentek a juhok. Az üzletvezetők sem vették komolyan a fenti utasítást, mert sem Budai Miklós, a szövetkezet elnöke, sem az elöljáróság nem ellenőrizte a rendelet betartását. A tehéntej és a szarvasmarha szerződéses értékesítése nem okozott gondot, mert ennek hagyománya és előnye is volt. A juhsajt leszerződése megoldódott a majorok hozzájárulásával.

Egy másik örökzöld téma a felvásárlás volt, amit koldulásnak is lehetett nevezni. Ebben a fogyasztási szövetkezet alkalmazottainak, de más egységek tisztviselőinek is részt kellett venni. Ez gyakorlatilag úgy festett, hogy falvankénti és házsám szerinti beosztás alapján megbízottak kerestek fel minden termelőt és feljegyezték, hogy ki mit ajánlott fel szövetkezeti átadásra: krumplit, tojást, hagymát, fokhagymát, paszulyt vagy gabonaféléket. Ilyen akciókat évenként többször is szerveztek. Szentlászlón pl. 1980. október 28-án a termelők a következő termények átadását ígérték: 2.250 kg krumpli, 400 kg hagyma, 450 kg paszuly és 5 kg fokhagyma. Mindezt a „meglátogatott” 150 család ajánlotta fel. Mindezekhez társult még az ún. „önkéntes hozzájárulás”, a lejben kifejezett községfejlesztési alap, ami szentlászlói viszonylatban 10–12 ezer lej között mozgott. Megszavazva pl. az 1980-as évre 10.980 lej útjavításra.

A szövetkezeti gazdálkodásról

A civilizáció előrehaladásával csak annyi volt a probléma, hogy több pénzt igényelt éppen olyan időszakban, amikor a falu gazdaságát merőben új és ismeretlen eszme gyakorlatba ültetése hozta lázba: a közös gazdálkodás. Helyi agitátorok, rajoni, tartományi aktivisták magyarázták a közös gazdálkodás előnyeit, ingyen hozták a szovjet propaganda csúcsteljesítményeit, a boldogulás és szebb élet felé vezető út biztosította lehetőségeket. Az ember természeténél fogva ózdkodik az ismeretlentől és gyanakvásukat az is erősítette, hogy mindenki csakis a közös gazdálkodás előnyeit ecsetelgette, soha senki nem említette az esetlegesen előállható problémákat, nehézségeket. Túlnyomó részben akaratlanul, de valamilyen

formában mindenki belekerült abba az üstbe, ahol a közös gazdálkodást kotyvasztották és ennek hamarosan fogyasztói is akadtak. A társas gazdaság létrejöttéhez az első impulzust az adta, hogy a 308-as törvényerejű rendelet alapján a nagyobb birtokosok és az unitárius egyház által az állam javára leadott földeket sem az állami gazdaság, sem a néptanács nem vette át, hanem kiosztották a kevés földterülettel rendelkezőknek, ill. földnélkülieknek. Hogy pontosan kik voltak a kedvezményezettek, írott forrást nem találtam, de emlékezet szerint Bartus Dénes, Kálmán Mihály, Berei Mihály, Boér Márton és Karácsonyi Mihály kaptak a Gál Margit, Szegei János, Adorjáni Ilona, Szövérfi Rozália és az unitárius egyház által leadott földekből (14 hold egyházi birtok). A fenti földhöz jutottak alapították meg 1953 tavaszán – 8 családdal – a társas gazdaságot. Ez volt az úgynevezett szegényebb rendűek társas gazdasága, melynek családlétszáma 20-ra gyarapodott. Ennek a társasnak vezetői voltak Boér Márton, Karácsonyi Mihály és Nagy Elek. A többség és az ún. vagyonosabbak társas gazdasága 1958-ban alakult meg, amelynek elnöke Adorjáni Ödön, titkára Adorjáni Sándor volt. Ezt a gazdaságot tulajdonképpen a Seksió határrész birtoklása körül keletkezett vita alapította meg – a tagosítást megelőzően.

Arra a kérdésemre, hogy a tagság milyen módszerrel dolgozta a társultak birtokát, hogyan osztoztak a megtermelt javakon és általában meg voltak-e elégedve, egyszerű választ kaptam: sehoggy. Mert a társulás csak felszínes volt, mindenki dolgozta zavartalanul tovább is saját földjét, de a falu megszabadult az agitátorok zaklatásától. Tudósítóim nem emlékeztek a pártsejt vagy a földmunkás szakszervezet létezésére. Ez úgy is értelmezhető, hogy Nyárád-szentlászló – ügyes trükkökkel – egy érintetlen, külön szigetet képviselt a körülötte zajló forgatagban. És ez így ment 1962-ig, a mezőgazdaság teljes kollektivizálásának befejezéséig. Bár a falu ekkor minden tekintetben Gálfalvához tartozott, a megalakult kollektív gazdaság mégsem csatlakozott a gálfalvihoz, hanem Bustya József elnökletével másfél évig külön gazdaságként működött és csak azután olvadt be a gálfalvi gazdaságba farmként. A nyárádgálfalvi kollektív gazdaság farmjaként működött a két Adorján és Nyomat is, hogy milyen eredményességgel, azt már körvonalaztam. (Az

500 éves Nyárádgálfalva c. füzet, 27-29. oldal). Ebből kitűnik, hogy a termelőszöveteket nem volt jövedelmező, míg az ésszerűtlen iparosítás valóságilag kivonta falvainkból a munkaeőt. Ez a kényszerű állapot megnövelte, állandósította az ingázók számát, lassan, de biztosan a csőd szélére vitte a mezőgazdaságot.

Az évek folyamán – az anyag gyűjtögetése során – nagyon sok, különböző társadalmi besorolású, felfogású emberrel kerültem kapcsolatba. Voltak, akik készségesen átadták ismereteiket, voltak, akik vonakodtak válaszolni kérdéseimre, és mivel egy-egy tárgykörben különböző alkalmakkor és helyen több személytől is kértem információt, rájöttem, hogy nem mindenki mondott igazat, vagy legalábbis nem mindent, amit tudott. Olyan esettel is találkoztam, amikor az adatközlő kérte nevének elhallgatását, amit tiszteletben is tartottam. A nosztalgia hullámhosszán főleg az idősebbek arról álmodoztak, vajon megérhetnék-e még egyszer, hogy ekéjuket beleakaszthassák itt, vagy ott lévő földjeikbe? Akkor bizony ez az álom lehetetlennek tűnt és a jó öreg gazdák álmaikkal együtt örökre elköltöztek.

Az öreg gazdák álma, ami sokáig megvalósíthatatlannak tűnt az 1989-es fordulat után bekövetkezett: mindenki visszakapta szövetkezetesített birtokát, amit igen sokan nem értek meg – el merem mondani, hogy hála Istennek. Mert ez a visszadás csak újabb fájdalmas csalódás lett volna életükben. Elsősorban azért, mert pénztelenül és munkaeszközök nélkül találta a falvak lakóit. A néptanács végrehajtó bizottságának egy 1956. június 22-én készített jelentéséből megtudni, hogy a községnek (Gálfalva, Szentlászló, Nyomát, Kis- és Nagyadorján) 472 igavonó állattal rendelkező gazdasága volt, a gazdák rendelkeztek 472 ekével, 412 boronával, 10 búzavető géppel, 40 kukoricavető géppel, 5 szelektorral. A kollektívizálás pillanatában ezek a munkaeszközök mind a közösbe kerültek és a farmok udvarán halomba hányva enyésztek el. Így, amikor a földek úgyszólván hazakerültek, nem volt munkaeszköz, sem igavonó megművelésükhöz. Kezdetben csak a mezőgépeszeti állomás munkagépei álltak rendelkezésükre, amelyek egyre megfizethetlenebb díjszabás ellenében dolgoztak, a szüntelenül emelkedő üzemanyagárak miatt. Aztán lassanként, hol önerőből, hol állami kölcsönből traktorok, vetőgépek és egyéb eszközök beszerzésére is sor került, persze ezt sem engedhette meg magának mindenki. Aránylag kevesen vállalták a rizikót. Az első euforikus pillanatok lelkesedése csendesen kihűlt, mert rá kellett jönni arra, hogy az adott viszonyok közepette nem lehet még önmagát újratermelő gazdálkodást sem folytatni az 50-100 évvel ezelőtti módszerekkel, technológiával. Minden területen csakis nagyobb farmok, családi vállalkozások, társulások kaphatnak anyagi támogatást pályázatok útján.

A marosvásárhelyi Népújság 1991. augusztus 8 és 9-i számában, valamint a Romániai Magyar Szó országos napilap 1993. október 27-i számában közölt cikkeimben határrészenkénti, vagy családi társulások létesítésére biztatgattam falvaink lakóit, pl. azzal az egyszerű indoklással, hogy tízszer tíz ár szántása sokkal többre kerül, mint egy hektáré. Falusfeleim közül nem mindenki értette meg mondanivalóimat, miértis a leghetlenebb helyekre küldözgettek kollektív gazdaságot szervez-

ni. A legvehemensebb tiltakozók telekkönyvéből egyik darab föld a másik után csúszott ki, és amikor már többet nem sikerült eladni, a helyi Gépesítő állomás bérleményébe került. Lassanként már ennek a cégnek sem lett kifizetődő a földek bérése, ami a műveletlen hektárok szaporulatához vezetett.

Az oktatási intézményekről

A szentlászlói oktatás kezdeteire ma már senki nem emlékezhet. Az 1892-ben született Bustya Berta néni mesélte a szülei és nagyszüleitől hallottakat, akik szintén felmenőik emlékezetére hivatkoztak, hogy az iskolai oktatás egy, a templommal szembeni telekre épített vályogfalas, tapaszos és szalmával fedett épületben zajlott, amelynek ablaknyílását disznóhólyag takarta. A két helyiségből álló épület egyik szobája volt a mesteri lak, vagyis ahogyan akkor hívták, a „mesterség háza”, a másik, háromszor négy méteres helyiség a tanterem, ahol a tanulók a fal mellé helyezett padokon körbeülve hallgatták a „mestert”, aki egyházi énekeket és hittant tanított. Könyv, egyéb iskolai kellék nem létezett. A viasz és palatábla későbbi kelléke volt a tanításnak, amikor már írni és olvasni is tanították a gyerekeket. Az első ábécéskönyvet Kolozsváron nyomtatták 1563-ban, Heltai Gáspár nyomdájában, a palatáblát 1843-tól használták.

A nyárászentlászlói iskolai oktatás beindítására vonatkozóan három adattal is rendelkezem. A megyei néptanács levéltárában talált kimutatás szerint 1640-ben, Sipos Gábor tanulmánya szerint 1672-ben és Pallós Albert évszám nélkül a XVII. századot jelöli meg a tanítás kezdetét. Az 1640-es kezdetet kell elfogadnunk, ugyanis Bustya Albert dolgozatában is így szerepel. A tanítómesterek általa összeállított névjegyzéke:

1. Vargyas Mihály 1640-1641
2. Ilyefalvi István 1641-1646
3. Karácsonyfalvi Balázs 1646. febr. 15. – június 10-ig
4. Kökössi János 1646-1653
5. Enyedi Sámuel 1670-1676
6. Kolozsvári János 1676
7. Szentiványi András pap, aki tanított is, 1680
8. Kelemen András 1693-1710

9. Bölöni Miklós 1710-1715
10. Szatmári János 1715-1723 (1741-ben szentháromsági, 1753-tól pedig nyomáti lelkész)
11. Járai Ferenc 1723-1727
12. Fodor György 1727-1731
13. Siménfalvi János 1731. Megbotránkozottat viselkedéséért elbocsátották
14. Almási Miklós 1732
15. Sükei Mihály 1744
16. Pataki Mihály 1744-1748
17. Kissolymosi Simó Gábor 1748
18. Balla Ferenc, Fodor Tamás 1750
19. Kénosi Zsigmond 1767
20. Szócs Mihály 1779-1785
21. Csipkés János 1785-1787, a kolozsvári egyetemtől küldték német nyelvet tanítani
22. Köpeczi János 1787-1788
23. Szent Benedeki Ütő Márton 1794-1797
24. Hegedűs Mihály 1798, innen ment nyugdíjba
25. Ürmösi József 1799-től
26. Keméndi Márton 1813-1819, Szovátára ment
27. Nagy Sámuel 1819-1829, a innen Laborfalvára ment
28. Simén József 1829-1831, innen Bordosra megy lelkésznek
29. Fekete István 1831-1836, innen Szentmihályra ment
30. Fodor Tamás 1836-1840, innen vonult nyugdíjba
31. Demeter István 1840-1841
32. Török József 1842-1844, innen Kissolymosra ment
33. Szabó Mihály 1844-1849, Nyárádszentmártonba ment
34. Szabó Áron 1849-1852, innen Böződre ment tanítani
35. Nagyajtai Kerekes Áron 1852-1863, Bethlenszentmiklósról megy
36. Kászoni János 1863-1893, innen Mészköre megy
37. Tóth Károly 1894. május 6. – 1913-ban nyugdíjazták
38. id. Lőrinczi Miklós 1913-1947
39. Vetési Erzsébet 1940-1943
40. Müller Ernőné 1943-1944
41. Csongvay Lajos pap 1944-46

42. Máthé Piroska 1946-1982, későbbi Gyarmathyné

43. Gyarmathy János 1947-1981

44. Varga György és Török Jolán 1982-1990 között

45. Ábrahámné Szilágyi Irén 1991. szept. 1-től napjainkig.

A nyárádszentlászlói óvodai oktatás az 1968/69-es iskolai év kezdetével egyidejűleg indult be, Sebe Borbála Nagyenyeden végzett óvónő vezetésével, majd miután Nyárádgálfalvára helyezték, sorjában Török Jolán, Nagy Margit, Nagy Éva tanítónők, Suba Mária és Csegi Gyöngyvér képesítetlen káderek töltötték be az óvónői tisztséget. Helyiséget is többször változtatott az óvodai oktatás, volt a művelődési otthonnak titulált Pataki-kúria kistermében, Bustya Berta néni lakásának egyik szobájában és Ilyés Berta néni 165. sz. alatti lakásának egyik alkalmas helyiségében is. Az óvodai foglalkozás jelenleg az iskola egyik termében folyik, Borcea Ildikó – Backamadarasról ingázik – vezetésével.

A dokumentumok szerint Szentlászlón sem volt leányálmom a tanítás. Ennek is tulajdonítható, hogy 7-8 lévita, iskolamester mindössze egy-két évig tanított a faluban. Másrészt, a kollégiumokban végzeteknek a papi pálya jobb megélhetést biztosított a mesteri állásnál. Ezzel magyarázható, hogy Kolozsvári János, Szatmári János, Simén János a katedrát palásttal cserélték fel, és hogy az egyébként elég jól megfizetett, feladatkörét kítűnően ellátó Keméndi Márton tanító arra kéri a püspököt, hogy papi állásba helyezze.

A Nyárádszentlászlón 1816. november 7-16. között tartott generális vizitáció alkalmával Körmöczy János „superintendens” jegyzőkönyvbe foglalta a tanító évi jövedelmét, a következők szerint: búza 72 véka, zab 80 véka, törökbúza 97 véka, 8 szekér fa, 4 szekér széna, 6 mérő gyümölcs és 3 hold szántóföld. Az 1847. évi püspöki vizitáció a papi jövedelmet így rögzítette: búza 511 véka, zab 170 véka, 45 szekér fa és 66 napszám a gyalogosok részéről. Mindezt kiegészítette a papi birtok termése, ami úgy volt megállapítva, hogy az első fordulóban elvethet 27 véka búzát (1,89 ha), az alsó fordulóban 17 véka búzát és 4 véka zabot. Minden évben terem Szentlászlón két szekér, Gálfalván egy szekér törökbúza. Széna Szentlászlón két szekér, Gálfalván 3, évenként öt szekér. Gálfalván egy négyvékás zabföld minden második évben kaszálható. A papi

bért tulajdonképpen a szentlászlói unitárius anyaegyház, a gálfalvi és süketdemeterfalvi leányegyházak hívei adták össze. Ebben az évben egy véka búza ára 18-24 krajcár, egy véka kukorica 15 krajcár, egy kenyér 3-6 krajcár volt. Egy öttagú család évi kenyerét 75 véka búza biztosította, ami 25 rajnai forintba került. Minden aprólékosabb számítás nélkül is szembeötlik, hogy a nyárádszentlászlói pap évi jövedelme tízszerese a tanítóénak, ha hozzászámítjuk a keresztelési és esketési díjakat és az alapítványok kamataiból származó jövedelmet.

Külön gondot okozott az iskolahelyiség fűtése, amit úgy oldottak meg, hogy reggelente minden tanuló egy hónaljnyi fát vitt magával. Az útba eső kerítések lassanként nagyon megfogyatkoztak. Mivel sok panasz volt, hogy az iskolában így is hideg van, az iskolamester elrendelte, hogy a nagyobb tanulónak korábban kell menni, hogy tüzet gyűjtsanak, amit ha valaki elmulasztott, 10 forint bírságot fizetett. A fűtés gondja akkor oldódott meg, amikor Sigér János egy darab erdőt adományozott a falun kívüli erdőből, amihez Sárosy György 1649-es erdőadománya járult. Hogy az iskolai fűtés még a XX. század elején sem volt kielégítően megoldva, bizonyítja Fekete József 1920-ban tett 1000 lejes adománya, mely összeg mindenkori kamatját csakis az iskola fűtésére lehetett felhasználni.

Az időközben javítgatott iskolaépületet 1881-ben kibővítve újjáépítik, deszkapádimentummal és padokkal látják el. A felettes hatóságok sürgetésére a szentlászlói unitáriusok 1905-ben országos gyűjtési akciót szerveztek az iskolaépítés javára, sőt I. Ferencz József császárt is mozgósították – ez utóbbit eredménytelenül. Az emlékezés úgy tartja, hogy a más felekezetbeliek közönye mellett az iskola felépült és a régi tanterem egyik mestergerendája ma is hirdeti: „A nevelés Szt. ügyének szolgálatára az Úr 1906. esztendejében épült Bustya József gondnoksága alatt”. Az új iskola új bútorzatot is kapott, egy teremben folyt a tanítás, két helyiség a lévita lakásául szolgált.

Trianon után az egy tantermes, egy tanerős iskola 48 gyerek befogadására kapott működési engedélyt, a többi tanulónak a román tannyelvű állami iskolába kellett iratkoznia. Az állami iskola 1936-ban indul be, szintén 48 gyerekekkel, a szentlászlói üzlethelyiség emeletén. Egy dupla fizetéssel kinevezett Tatar nevű tanító kínló-

dik a színmagyar gyerekekkel, mert a tanulók addig nem volt hol tanuljanak románul. A szülők pert indítottak a tanítási kényszer ellen, a bíróság pedig kimondta, hogy minden szülő ott taníttathatja gyermekét, ahol akarja.

A megnövekedett gyereklétszám miatt az egyházközség elhatározza még egy tanterem építését és egy tanerő felvételét. A toldás alapító okiratát 1940 áprilisában helyezi el Halmágyi János Maros köri esperes a déli, templom felőli alapkö alá. Nagy a lakosság lelkesedése és immár felekezeti különbség nélkül mindenki kiveszi részét a munkálatokból és 100 ezer lejes hozzájárulással 1940 szeptemberében ünnepi külsőségek között megtörténik felszentelése. Ekkor bővítik a tanszemélyzet létszámát. A háború vége felé a tanítók elmenekülnek, így a lelkész, Csongvay Lajos tanít, aki tanítói oklevelet is szerzett.

Mielőtt a nyáradszentlászlói oktatás új fejezetét taglalnám, érdemesnek tartom egy 1789-es feljegyzést ide írni Sipos Gábor könyvéből: „Ezelőtt jó tanítómesterek és iskolákban kezek alatt jeles tanulók voltak, nevezetesen Járai Ferenc, Pataki Mihály, Fodor Tamás iskolamesterek idejében.” Érdemben a Székelykálból jött Tóth Károly kántortanító felzárkózik az elébbi mesterekhez. Nemcsak a tankötelesek, hanem a felnőtt lakosság nevelését is szívügyüknek tekintették feleségéstől. Feleségével, Sikó Idával színdarabokat tanítottak és mutattak be, 1905-ben dalegyletet szerveztek és vezettek. Oroszlánrészt vállaltak az iskola bővítésében, amelyben kényelmes tanítói lakás is helyet kapott. Az 1913 szeptemberében nyugalomba vonult Tóth Károly népnevelőt 1914. április 17-én helyezték örök nyugalomra, kivételes tiszteletadásal. Az akkoriban érvényes tiltások ellenére a templomból búcsúztatta a martonosi születésű Nagy János lelkész.

Az iskolai oktatás új és emlékezetes fejezete a Szentháromságon 1927. augusztus 7-én született Máthé Piroska 1946-os kinevezésével, majd egy évre rá a Toncson, 1921. július 21-én született Gyarmathy János Szentháromságról való átjövetelével kezdődött. Rövidesen egybekeltek, otthonuk az iskola kántortanítói lakása lett. Oktató munkájukban következetesek és igényesek voltak. Osztálytermeik látványa népművészeti kiállítást sejtetett. Piri néni kézimunkái, János bácsi faragványai bensőséges hangulatot varázsoltak.

Házasságukat két gyermekáldás koronázta. Az 1949-ben született Piroska gyógyszerészeti képesítést a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen szerzett, ifj. Gyarmathy János édesapja nyomdokain a kolozsvári Ion Andreescu képzőművészeti akadémián csiszolta ismereteit és szerzett tanári oklevelet (szül. 1955-ben).

Piroska Csíki Józsefhez, a nyárádgálfalvi volt iskolaigazgatóhoz ment nőül, áttelepedtek Magyarországra, Debrecenben laknak. János a tér- és kispasztika művelőjeként a marosvásárhelyi Művészeti Iskola tanára, felesége ugyanott tanárnő.

A tanító házaspárnak a mindennapi munka, gyermeknevelés mellett jutott ideje az ifjakkal-felnőttekkel is foglalkozni. 34 többfelvonásos klasszikus és népszínművet tanítottak be, a település és a Nyárád menti falvak lakóin kívül a Gyergyói-medence településein is megtapsolták a szentlászlói színjátszó csoport nívós előadásait. Pl. csak a Noszty fiú esete Tóth Marival c. darabot 14 alkalommal játszták. A színjátszó csoport gerincét a szentlászlói Állami Gazdaság farmjának dolgozói alkották, de nem volt bemutató Karácsonyi János néptanácsi, majd Termelőszövetkezeti elnök nélkül. Mint érdekességet jegyzem meg, hogy Karácsonyi János, aki az 1947/48-as iskolai év IV. osztályában járt, az „Olvasás, szavalat, iskolai színház” megnevezésű tantárgyból mindvégig 10-es osztályzatot értelmelt. Tehát már itt sem hazudtolta meg későbbi önmagát. Minden kívülálló értékelése mellett mindennél többet mondanak azok a 30-60 év közöttiek véleményei, akik, ha közös élményeikről, dalolásról, a hosszú téli esték színdarab-próbáinak zajosan mulatságos eseményeire emlékeznek és kitüntető szeretetük-ragaszkodásuk gyűjtőpontjában a Gyarmathy házaspár áll. Mert a próbák szakmai részein túlmenően János bácsitól karaktert, emberi tartást lehetett tanulni.

Gyarmathy János 1981-ben, felesége 1982-ben vonult nyugdíjba. Id. Gyarmathy János 1990. szeptember 4-én hunyt el. Piri néni a nyárádgálfalvi iskolával szemben épített modern emeletes házban lakik. A gálfalvi iskola előterében elhelyezett Szentiváni Mihály mellszobrát ifj. Gyarmathy János mintázta meg Kiss Levente szobrászművésszel együtt, jelképes összegért.

A tanulólétszámról sajnálatos módon csak részinformációkkal szolgálhatok, mert egy 1906 előtti tűz megsemmisítette az iskolai

anyakönyveket is az értékes egyházi levéltár túlnyomó részével együtt. Ami megmaradt, a II. világháború forгатaga tüntette el. Az iskolában csak az 1947/48-as tanévtől errefele tudtam dokumentálni. Néhány év adatai:

	1947/48	1968/69	1973/74	1974/75	1980/81	1985/86	1992/93
I-IV. oszt.	58	37	37	28	37	21	17
V-VII. oszt.	24	-	-	-	-	-	-
óvodások	-	26	24	25	20	29	21

Az 1947/48-as tanévben, amikor az első osztályba az 1940-ben születettek beiratkozása volt esedékes, találni korábbi évfjratbelieket is, mint pl. Kovács Márton, Samu Gábor 1933-beliek, valamint Miklós Gábor és Tóth Ferenc, akik 1938-ban születtek. A III. osztályban Bölöni Ferenc és Berei Gábor 1935-beliek, ami két tanév kiesését jelenti; az V. osztályba beírt Berei Berta és Fekete Lujza 1934-ben születtek, A VI-VII. osztályos tanulók az 1933-1936. évek szülöttei, ami azt jelenti, hogy vagy nem kezdték idejében az első osztályt, vagy valamelyik évben megszakították tanulmányaikat. A magyar és román nyelvű 1947/1948. évi osztálynapló szerint az alábbi tantárgyakat tanították, illetve értékelték:

1. Román olvasás	13. Földrajz
2. Román nyelv és fogalm.	14. Test és egészségtan
3. Magyar olvasás	15. Egészségügyi szokások
4. Magyar nyelv és fogalm.	16. Sport, torna
5. Rajz	17. Olvasmány, szavalat, iskolai színház
6. Történelem	18. Kézimunka
7. Állampolgári	19. Szépírás
8. Közjavak megbecsülése	20. Gazdasági gyakorlatok
9. Vallás, ének	21. Háztartástan
10. Mennyiségtan	22. Magaviselet
11. Óralátogatás	23. Természetrjz-gazdaságtan
12. Fizika és kémia	24. Általános osztályzat

Az osztálynapló szerint az első osztályban nem tanították a román nyelvet, a magyar nyelvtant, történelmet, fizikát, kémiát, földrajzot és háztartástant.

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZRÓL

Megalakulásának körülményei

Bustya Albert, Nyárádszentlászló szülöttje 1948/49-ben, IV. éves teológus hallgató korában terjedelmes dolgozatot állított össze Szentlászló hitéletéről, oktatásáról, amelynek adataira több helyen ez a könyv is támaszkodik. Bustya lelkész úrnak alkalma volt tanulmányozni az unitáriusok kolozsvári levéltárát és minden biztonnal más – pl. családi gyűjtemények – levelezéseket is fellapozott dolgozatának összeállítására előtt. Azt írta dolgozatában, hogy mind a nyárádszentlászlói anyaegyház, mind a gálfalvi leányegyház az 1570-80-as évek között alakult meg.

A templomról

Több alkalommal is elbeszélgettem a falu – ma már nem élő – öregjeivel, de soha nem vitattam állításukat, miszerint templomuk arra a dombtetőre épült volna, ahol egyszer Szent László királyunk pihenőt tartott egyik vadászata idején. Annak idején Orbán Baláznak is ezt állíthatták, aki szintén nem kérdőjelezte meg a legendát, csak a templom építésére jegyezte meg, hogy: „a templom építése ily messze korra felvihető nem lévén, azt kell hinnem, hogy a katolikus korban a templom Szent László tiszteletére volt csak szentelve, s a falu is védszentjének nevét vette fel.” Pár mondattal később, építészeti stílusa után ítélve, építését a XIV. század közepére teszi. Ezt a templomot és a nyomáti unitárius templomot is Árpád-kori építménynek véljük, annál is inkább, mivel mindkét templom építészeti műemlékként van nyilvántartva. A templomot 1490-ben átépítik és tornyot építenek hozzá. Azt, hogy ez az átépítés milyen küllemi változást hozott, nem tudni. Ami a templombelsőt illeti, sajnálatos módon helyrehozhatatlan károsodások történtek. A belsejét 1496-97-ben átfestik és az 1616 utáni években fehérre

meszelik, eltüntetve a freskókat. A szentély déli falára festett 6 apostol képe eltűnt. A templomhajót 1756-ban átalakították, az északi falára ablakot vágtak, így az ott lévő freskók megsemmisültek. Hogy a tudatlanság, vagy a túlbuzgóság okán semmisültek meg ezek a képek, nem tudni. Amikor Kelemen Lajos főigazgató 1896-ban ráakadt a festménymaradékokra, szomorúan állapította meg, hogy nagy kár volt ezek eltüntetése. A templom több nevezetesebb tárgyai közül említhető a XII. században Kis-Ázsiában készült 1,80x1,22 méteres szőnyeg, amely ma a kolozsvári múzeumban található, a sekrestyét a szentélytől elválasztó ajtó eredetijével együtt. A templom bejárati ajtajának alsó jobb sarkán máig is látható sérülés onnan ered, hogy valamikor a lakosság a templomban tartotta dísznóköltését és az illatra odagyűlt kutyák itt próbáltak részesülni a finomságokból.

Az egyházközség tulajdonában lévő sok értékes tárgy, ereklye szerepelt az 1900. évi párizsi világkiállításon, amelyek menet közben valahol eltűntek, a kitüntető oklevéllel együtt. A templom történetéhez tartozik az alábbi esemény is.

A gálfalvi Szentiváni Zsigmond új malmot építtetett a Nyárádra, ami hátrányos helyzetbe hozta az ózdiak malmát Szentlászlón és emiatt nézeteltérések alakultak ki a két család között. Ugyanakkor a szentlászlói Sárossy György válófélben volt feleségétől, Szentiváni Máriától, aki a gálfalvi templomépítő Szentiváni Zsigmond testvére volt. Zsigmond húgának védőjéül kaáli Nagy Zsigmondot kérte fel. Ezért Sárossy mind a Szentivániakra, mind a kaáli Nagyokra igen megharagudott és bosszút forralt ellenük. Ehhez kézenfekvő segítség került ifjabb Ózdi György személyében, aki Bécsben tanult és katolizált. Sárossy unszolására addig-addig meszterkedett, míg a gálfalvi és a székelykáli templomot a gubernium bezáratta és a kulcsokat a szebeni országos archívumban helyezték el. Egy hazalátogatás alkalmával Ózdi Györgyöt felkereste Kozma Mihály szentlászlói lelkész, kérve, hogy járjon közben a bezárt templomok megnyitása érdekében. (Kozma nem tudta, hogy a bezáratás ennek nevéhez kötődik.) Kérését 1.000 forinttal támasztotta alá. Hogyan és mi történt, nem tudni, de a templomokat ideiglenesen megnyitották, az építetőket perbe fogták. A nyárádgálfalvi

unitárius templom karzati oldalán látható 1772-es szám a megnyitás évét jelzi, amikor is elsőnek Kozma tiszteletes prédikált. Az ügy végére II. József császár 1783-ban kiadott Türelmi rendelete tett pontot.

A harangokról

A több mint fél évezredes toronyban egy vele egy idős nagyharang pihenteti a munkaeszközöket és a híveket egyaránt. Kőrirta a következő: „O rec glorie veni cum pacē Jhesus Nazarenus rex Judeorum 1498”. Orbán Balázs az 1800-as évek derekán még láthatta a kisebbik harangot is, amelyen felirat nem volt, de alakja után ítélve régebbinek tartotta a nagy harangnál. Ezt a kisebbik harangot az első világháború idején elvitték és helyette Adorjáni Mózesné 1925-ben egy 123 kg súlyú kisharangot öntetett.

A templom új orgonáját Sárossy Klára készítette 1841-ben 1500 forint költséggel. A templomi perselyt az 1927-ben konfirmált ifjak készítették.

A nyárádszentlászlói unitárius egyház és templom rangját az is emeli, hogy 1634-1832 között 13 alkalommal tartottak itt zsinati gyűlést és hoztak több alkalommal fontos döntéseket.

– Az 1634-es zsinaton meghatározták a papszentelés szövegét.

– Az 1691. május 23-án tartott zsinaton itt választották püspöknek Kövendi Nagy Mihályt.

– Az 1755-ben tartott zsinaton megállapították a gondnokok esküformáját. A gyakori pestisjárvány megelőzésére és terjedésének megakadályozásáért elrendelték a halottak csókolgatásának tilalmát. Cserei Mihály Historiájában olvasható, hogy az összeírás szerint a kuruc szabadságharc végéig fegyver miatt 85 ezren, pestis által 310 ezren haltak meg. Szentábrahámi L. Mihály 1743-ban a pestisjárvány miatt Szentlászlón lakott, de itt laktak Erdély nevezetesebb úri családjai is.

A nyárádszentlászlói unitárius egyház lelkészei voltak:

1. Szent-Mártoni Ferencet küldik lelkésznek Kolozsvárról 1638. március 31-én.
2. Gáltóvi András érkezik diakónusnak 1641. április 18-án.
3. Karácsonyfalvi Balázs pap és tanító egy személyben 1646-ban.
4. Szentiványi András 1680-ban.

5. Dálnoki István – 1686-1693 -, a vargyasi zsinaton esperessé választják.
6. Szent-Mártoni Mihály 1705.
7. Magyarosi István – 1705-1709 – későbbi esperes.
8. Kénosi György 1710-1724.
9. Mihály András 1724. április 30-án foglalta el állását.
10. Árkosi András 1731-ben, innen Felsőrákosra távozik.
11. Ozoly Miklós 1734-ben.
12. Sula Mihály 1740-1747.
13. Torockószentgyörgyi Kozma Mihály 1751-1772 között.
14. Kováts Márton 1772-1781.
15. Derzsy György 1781-1785 – innen Haranglábra megy.
16. Bartha Mihály 1785. május 26-tól – Iklandra távozik.
17. Ravai Marosi Márton 1788-1798 – Felsőrákosra távozik.
18. Bedő József 1798-ban – visszahívták Szentmártonba.
19. Sárosi Sámuel 1799-1815.
20. Csehétfalvi Albert János 1815-1852.
21. Kelemen István 1852-1854. május 6., mikor is Szabédra megy.
22. Kún Mózes 1854-1857 – önkézevel vet véget életének.
23. Pálfi Lajos 1857-1859 – innen Székelykeresztúrra megy.
24. Gyöngyösi Dénes 1859-1895. Harminchat évi szolgálat után vonult nyugdíjba és Sepsikálnokra ment. Mivel feltűnően meggazdagodva vonult nyugdíjba, tudni vélték, hogy rátalált bizonyos kincsekre.
25. Nagy János 1895-1924. A székelykáli Nagy Dénes fiainál is nevelődött. Kolozsváron halt meg 1924. február 8-án és a szentlászlói templom cintermében, a bejáratnál szemben temették el.
26. Benczédi Ferenc 1924-1930. Mivel tüdőbajos volt, 1928. szeptember elsejétől szabadságot kért, Fazakas Jenő lelkészjelölt helyettesítette.
27. Ekárt Andor 1930-1932. Innen Csehétfalvára ment.
28. Csongvay Lajos, a torda-aranyosi Bágyon született 1906-ban. A kolozsvári teológián végzett, utána Nagyajtán, Fogarason, majd Brassóban segédlelkész. Nyárádszentlászlóra 1932. június 10-én került és 41 évig szolgált megszakítás nélkül. Búcsúvacsoráját 1973. július 29-én tartotta Szentlászlón. Marosvásárhelyre költözött. 1976-ban hunyt el.

29. A megüresedett lelkészi állást Kiss Mihály 1975 decemberében töltötte be és látja el feladatát közmegelegedésre a mai napig.

Templomba vasárnaponként 15-20-an járnak, úrvacsoraosztáskor, ünnepi istentiszteletek alkalmával többen (65-70). A lelki gondozás igényének csökkenésére elegendő, ha megemlítem, hogy az egyházközség nyilvántartásában 136 unitáriust tartanak bejegyezve. A templomba járók többnyire ugyanazok a személyek, kevés a gyerek és a fiatalabb nemzedék képviselője, pedig minden alkalommal 573 kg érc csengetése figyelmeztet, hogy nem csak kenyérrel élünk.

Hajlamosak vagyunk ezt a jelenséget is a kommunista éra számlájára írni, miközben elmulasztjuk önvizsgálatunkat, hivatkozva a rohanó jelenre. Pedig a szorgalmas szentlászlóiaknak sem kellene rohanniuk, mert lépésben is biztosítható a romániai színvonal átlagosan felüli életvitel, ha igényüket lehetőségeikhez mérik.

Patrónusok, alapítványok, adományok

Bustya Albert – korábban említett – dolgozata alapján ideírom az egyház javára tett főbb adományokat, az alábbiak szerint:

– Szentiváni Sámuel 1712-ben szőlőst, Tamás Benedek 1720-ban, Janka Mihály 1724-ben, Mátyus Józsefné szül. Hanza Borka 1756-ban szántóföldet, Zsigmond Jánosné 800 négyszögöl kaszálot, Balla József római katolikus vallású szintén egy darab szőlőst adományozott az egyháznak.

– Adorjáni Mózesné 123 kg-os kisharangot öntetett 1925-ben.

– Sárossy Klára 1841-ben új – ma is jól működő – orgonát vásárolt.

– Sárossy György új malmának szombati vámját adta az egyháznak.

– Kaáli Nagy Dénes haláláig, majd őt követően fia, István szintén haláláig biztosította a bort és kenyeret az úrasztalára.

– Szószékterítőket, úrasztali terítőket adományoztak: Sárossy Jánosné 1770-ben, Sárossy György 1749-ben, Boros Jánosné, Szócs Mózesné, Szentiváni Zsuzsanna Tolnai Jánosné egy-egy úrasztali terítőt a szentlászlói és a gálfalvi unitárius egyháznak 1825-ben, Keresztesi Zsigmondné Csíki Juliánna, Török Jánosné Berei Lídia 1894-ben, Zsigmond Ilona 1900-ban, Tóth Berta, Szabó Ferencné, Fekete Mózesné szül. Kása Ágnes, Tóth Kálmán 1926-ban.

– Az úrvacsoraosztáshoz szükséges klenódiумokat kiegészítették: **Koncz Boldizsár**, későbbi püspök 1649-ben egy ónkannát és tányért adott. **Tóth Károly** és felesége, **Sikó Ida** tanítók 1909-ben, **Károly** fiuk konfirmálása alkalmából egy úrvacsorai kelyhet.

Pénzadományokkal segítették az egyházat:

– **Szőcs Mózesné** szül. **Pothos Ágnes** 1848-ban 705 és 1849-ben 1505 forinttal. **Sárossy Ferenc**, a család utolsó sarja az 1846. ápr. 17-i végrendelete szerint 1368 forintot és 16 pénzt ad az egyháznak. **Szentiványi György** 150-150 forintot ad a szentlászlói és gálfalvi egyházaknak, amit **Tolnai Gábor** fizet ki 1886-ban. **Tolnai Jánosné Szentiváni Zsuzsanna** 1860-ban 100, 1867-ben 1000 forintot adományozott. **Szabó Mihály** 100 forintot adott 1870-ben. **Zsigmond Titusz** 200 koronát ad templomjavításra. **Török Mihályné Bustya Klára** kepemegváltásként 100 koronás alapítványt tesz, ugyanígy **Veress József** vasúti pályaoőr 200 koronát 1909-ben. **Mihály Gergelyné** szül. **Fekete Polixénia** 1914-ben 100 koronás alapítványt tesz **Irma** lánya konfirmálása alkalmából. **Adorjáni Mózes** 1918-ban 1000 korona, 1920-ban 600 koronás alapítványt tesz. **Fekete József** 1920-ban 1000 korona kamatját az iskola fűtési költségeinek fedezésére ajánlotta.

Egyrészt az egyházi földek jövedelméből, másrészt az adományokon keresztül a szentlászlói unitárius anyaegyház gazdag volt, 1948-ig a lakosság gabona- és pénzkölcsönző forrásává vált. Feltehető, hogy voltak személyek, akik visszaéltek ezekkel a lehetőségekkel a hitelezők és az azt igénybe vevők között is. Erre utal **Ferencz József** püspök alábbi leírása: „A templomok és iskolák alapítványi tőkéit csak törvényes biztosított mellett szabados magánosoknak kamatra kiadni s azokat az előljáró egyházi, iskolai, vagy alapítványi hatóság előleges beleegyezése nélkül költsön adni tilos.”

Nem tudni, kinek a kezdeményezésére, ki készítette 1750-ben az „Adósok kimutatását”. Ami az egyházzal szembeni kötelezettségvállalást illeti, az első tételből megtudni, hogy az „idevaló ecl-nak Nagy Zsigmond 8 frt-al tartozik, amit 1720-ban vett fel interesse, egy frt Apjától maradt reája”. A tíz nevet tartalmazó jegyzéken hitelezőként **Sárossy György** is szerepelt.

Ismeretes, hogy a nyárádgálfalvi unitáriusok 1854-ben váltak külön a szentlászlói anyaegyházról és alkottak külön egyházközséget. Az

alapítványok és klenódiumok elosztásáról készült okmányt 1854. május 7-én Székely Mózes, az egyházköri tanács helyettes elnöke és Mikó Lőrinc jegyző látták el kézjegyükkal. Ezzel egy időben indult meg a parttalan vita a két egyházközség előljárósága között, mivel mindkét részről igazságtalannak tartották az osztozkodást, annak ellenére, hogy a gálfalvi unitáriusoknak egy kehely, egy tányér és egy kancsó jutott a közös vagyomból. Erről a hosszan tartó vitáról Bustya Albert dolgozata nem tesz említést, de a gálfalvi egyház levéltárának anyagából megtudni a következőket: „Szám 123-1889. Tízfiztelendő Nagy János unitárius lelkész úrnak Ny.Gálfalván. A méltóságos és főtisztelendő E.K. Tanács f. évi 54. sz. határozatával a Zsigmond Mihályné féle alap ügyében beadott kérelmekkel elutasította a ny.Szt.lászlói presbytériumot s fenntartani kívánja az 1884 évi 49. sz. végleges intézkedését. Azonban, mivel még akkor az ügy keresztülvitele reám volt bízva s az állapotba most ez a változás történt, hogy Ny.Gálfalván a fakepe megváltatott s ez az egyezséget nem terheli, további intézkedés aképp módosíttatik, hogy az alapítvány évi kamatjából 7 frt. helyett csak 6 frt. fizetefsék ki a ny.gálfalvi belső embereknek, mégpedig a papnak 4 frt. a mesternek 2 frt. A fennmaradó kamat tőkésíttetik a 100 frthoz az alapított célra. Főtízfiztelendő E.K. Tanács rosszsalását és hibáztatását fejezi ki a ny.szt.lászlói presbytérium és pap afiai irányában, hogy egy elintézett kérdést felzavarnak. M.Szt.Király 1889 márczius 30.-a. Atyafiságos indulattal Kelemen Albert.”

A falu temetőkerjéről

A községi előljáróság nyilvántartásában Szentlászlónak 1,10 ha kiterjedésű temetőkerje van, amiből 5.245 négyzetméter a templom szomszédságában található, a vele szemben lévő, Bustya Pál belsőségének külső szomszédságában lévő, 5.755 négyzetméteres, a polgármesteri hivatal kezelésében lévő állami terület (a szentlászlói 30-as telekkönyv 3-281. hsz. szerint). Csongvay tiszteletes úr kérésére ezt a területet teljes hasznáival a néptanács akkori megbízottjai az 1971. május 18-án kötött szerződéssel átadták az egyháznak 5 éves használatra, bizonyos feltételek mellett, aminek a teljesítését az egyház részéről Csongvay lelkész mellett Benke Albert gondnok és Szöcs Albert presbiter vállalta.

A temetőkerttel kapcsolatosan két fontosabb döntés született:

– 1700-ban úgy dönt a presbitérium, hogy a sírnak 8 láb mélynek kell lennie, és hogy a halottat a templomba bevinni nem szabad.

– Az 1847-es püspöki vizsgálószerk – ahol jelen volt aranyosrákosi Székely Sándor püspök is – elhatározza, hogy a temetőbe más felekezetbelieket is temethetnek, de ez esetben 3 forintot kell befizetni az egyház pénztárába, és a halott lábához egy gyümölcsfát tartoznak ültetni (talán innen az a rengeteg szilvafa a templom melletti temetőben).

Tudni vélték, hogy a templomot a vele szemben lévő Sigérpalotával a föld alatt mély alagút kötötte össze. Ezt megtalálni ugyan nem sikerült, de amikor az 1940-es évek elején Karácsonyi – alias Hegyi József – sírt ásott Fekete Mihálynak, egy cigánytégglából kirakott boltívet ért el, ami egy kb. 80–90 cm magasságú folyosót takart. Ez az üreg a templom felől, a Bustya Pál belsőségének irányában haladt – így gondolták – a Sigér-kúria felé. A sírásó, elérve a kívánt mélységet, nem folytatta az ásást, ám így is 160 db teljesen ép cigánytégglát szedett ki, amiből sütökemencét raktak. Hogy ki, azt elfelejtette Tökés József adatközlő. Ettől a helytől valamivel bennebb, jobbra, a temetőkertet átszelő ösvény felé haladva két érdekes feliratú sírkő található, az alábbi szöveggel:

<p>E SÍRBÓLT a NYUGVOHEL Jem Máté Poli volt A nevem 10 évekre ter JeDt éltem M-H-1900 e sírkövet tették JÓ SZÜ Leim M. P.</p>	<p>ÁLYJ MeG itt HALANDÓ TEKINCS E SÍRKÖRe TÖRÖK JÁNOS PORÁT FeDEZleZ VeLÜK eGYÜT VANNAK 7 KeDVeS MAGZATI JÓZSEF JÁNOS ISTVÁN FeReNC LÖRINCZ SÁNDOR ÉS MOZeS NÖJe BeRel LIDIA 3 ÁRVA KÖNYeZI éLT 44 éVeKIG PÁROSAN 24 IG MeGHALT 1874 SePTem: 28 án</p>
---	--

A templom bejárata előtti feltöltődött kripta sírkövén olvasható:

Itt alussza örök álmát
Kaáli Nagy István
született 1868 IX./22
meghalt 1917 X/5
Hamvai a sírbólt bejázatától
balra az első koporsóban
pihennek.
Nyugodjék békében

Itt nyugszik
Kaáli Nagy Lőrincz 1768-1808
Kaáli Nagy Gábor 1832-1835
Kaáli Nagy István 1800-1845
Kaáli Nagy Lőrinczné
Pókai Sárosi Mária 1776-1846
Kaáli Nagy Sándor 1834-1847
Kaáli Nagy Istvánné
sepsiszentiványi
Szentiványi Mária 1808-1858
Kaáli Nagy Mária 1836-1862
Kaáli Nagy Dénes 1840-1887
Oroszfői Mikó Mihályné
Kaáli Nagy Júlia 1831-1893
Kaáli Nagy Dénesné
Harczói Gálfalvi Anna 1843-1893

Ebben a temetőben pihen Bustya Albert, Szentlászló szülöttje, aki Magyarsáron teljesített lelkészi szolgálatot. Síremlékét egy Bandi Dezső által faragott kopjafa jelzi. Neve alatt két évszám: 1925-1985, és rovásírással bevésve: *Egy az Isten*.

A temetőhöz és a templom előteréhez tartozik még az Erdély-szerze egyedi cserkőrősfá, a maga 350 cm-es körméretével. 500 évesnek becsülik. Ennek szomszédságában található egy másik, történelmet idéző óriás hársfa. Felettes hatósági utasításra 896-ban két-két „zádogfát” kellett ültetni templomok, más egyházi épületek elé. Községszinten is csak két templom használhatja ezt a jelzést.

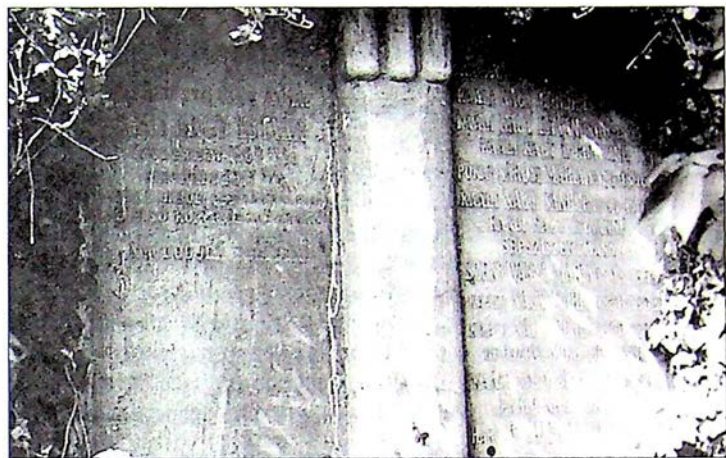
A temetőkert egyetlen sírköve utal a világgégek áldozataira, egy Fekete nevezetű testvérpár síremléke, akik a második világháborúban veszítették életüket.

Elsüllyedt vagy süppedő sírkövek feliratait kikezdte az idő. A kibetűzhető írások bármelyik más községbeli temetői sírkőfelirataival azonos módon tanúsítják, hogy kiknek az ősi földjén élünk Erdélyben. Ehhez pedig Erdély magyarságának nincs szüksége mondvcsinált történelmek elleni magyarázkodásra, politikai csatározásokra, de még népszámlálási adatokra sem.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

*Kérünk továbbá titeket atyámfiai,
hogy becsüljétek azokat, akik
fáradoznak közöttetek és előljáróitok
az Úrban és intenek titeket.*

Pál 2. lev. A Thessalonikabeliekhez

Az unitárius templom előtti kripta sírköve. A feliratok igazolják a kaáli Nagy család nyárádszentlászlói jelenlétét és más rokoni kapcsolatokat.

A REFORMÁTUS EGYHÁZRÓL

A templomépítő Gáspár András

A Marosvásárhely-Jedd-Tompa-Nyárádszereda útvonal mentén, a szentlőrinci tető előtt, jobb felől bekötőút vezet Nyomátra, mintegy másfél kilométer távolságra a farkasgyepüi határrész mellett. A bekötőút jobb oldali határrésze a Királykút nevet viseli. A nyomáti öregek többrendbéli elődeik elbeszélésére hivatkozva úgy tartják, hogy Szent László király egy vadászata alkalmával ezen a helyen pihent meg: ezt őrzi a helynév és egy mezei kút neve, amelybe a tatár-török betörések idején a falu lakói elrejtették „csodaszép hangú” harangjukat, ami azonban soha nem került elő. Eről írott feljegyzést nem találtam.

Moniat, Monyat, Boldogasszonyfalva, a mai Nyomát mindig is többfelekezetű település volt és ma is az. Szám szerint az unitáriusok vannak többségben, majd a reformátusok, katolikusok következnek. A református hívek száma a következőképpen alakult:

1856	1868	1910	1980	1992	2002
82	59	82	105	130	127

A különböző felekezetbeliek békés együttélésének bizonyítéka, hogy a falu közepén található szentlászlói, bozsi és kebelei utcák kereszteződésénél állott és áll ma is az unitáriusok 1235-ben épített temploma és közvetlen szomszédságában a reformátusoké, amelyet 500 évvel később építettek. Erre utal a papi pad felirata: „Ezen széket az udvarhelyszéki kórispataki Nyomáton lakó Török Mihály tsináltatta a maga költségén”. Alatta színes virágdíszítés között az 1798-as évszám. A papné padja fölött az 1782-es évszám volt olvasható. A templomok mögött található két emlékoszlop 45 volt nyomáti lakosnak állít emléket, akik nem tértek haza a két világháborúból.

Ebben a régi, sövényfalú templomban 1992. július 26-án tartottak utolsó alkalommal istentiszteletet.

Mindez már a múlté, mert Nyomát falu kislétszámú református leányegyházának gyülekezete, a backamadarasi anyaegyház lelkipásztorának vezetésével két esztendő megfeszített munkája nyomán új, modern vonalú hajlékot emelt a hit gyakorlatának, amelyet 1994. augusztus 7-én főtiszteletű D. dr. Csiha Kálmán erdélyi református püspök szentelt fel.

Az ünnepi istentiszteletet követően Gáspár András lelkipásztor tájékoztatott az építkezés menetéről, amiből kitűnt, hogy az egy emberként dolgozó gyülekezet mellett külön dicséret illeti Nagy Péter gondnokot. Farkas Gyula, Triff Albert, a Székely és Pethó házaspárt, de jelentős volt a nyárádszentlászlói Takács és Pápai házaspár támogatása is. Megköszönte a maga és a leányegyház hívei nevében a külföldiek anyagi támogatását, amit a templom belső falán holland, német és angol nyelvű faragott tábla örökít meg az utókornak. Az elektromos orgona is külföldi adomány. A kopjafáson faragott és egy másik esztergált plafoncsillár Székely Endre és felesége, Margit ajándéka (mindkettő nyomáti nyugalmazott tanügyi káder). A svájci vendégek részéről dr. Wolf Zimmerle méltatta a kis református gyülekezet élniakarását, majd beszélt saját faluja lakóinak – számunkra – igen értékes és tanulságos életviteléről és e két testvérgyülekezet jövőbeni kapcsolatának kilátásairól.

A jó példa ragadós, a nyárádszentlászlói presbitérium is elhatározta, hogy a több mint 100 éves, vályogfalú, romladozó templomot újjáépítik. A presbitérium gyűjtésbe kezdett és a marosvásárhelyi Hadnagy Judit tervezőmérnökkel elkészítették a tervrajzokat. Gáspár úr kapcsolatba lépett Székely András Kolozsváron lakó orvossal, aki továbbította a nyárádszentlászlóiak építkezési szándékát, unokatestvérével, a Liverpoolban lakó báró lemhényi dr. Zsigmond Andrással, aki Nyárádszentlászlón született és a régi, 1888-ban Vadadi Lajos által épített templomban keresztelték meg. Az isteni gondviselés, a hit és a szülőföld vonzása megindította a küldemények áradatát, megkezdődött a tényleges építkezés. A templom és ifjúsági ház építése 1995-ben indult és 5 évig tartott. Az épületegyüttes felszentelésére 1999. szeptember 12-én került sor. Az új,

modern templom kicsinek bizonyult a nagy ünnepségre összese-reglett híveknek.

D. dr. Csiha Kálmán hálaadó istentiszteletét követően Gáspár lelkipásztor úr beszámolt az építkezési munkálatokról. Előtérbe helyezte báró vitéz lemhényi dr. Zsigmond András anyagi támogatását, ami nélkül nem kerülhetett volna sor erre az ünnepségre, aki hazaküldte szülőfalujába szeretetét, adományát és szívét, ami beépült örökre a templom falaiba. Külön megköszönte a harangot, az orgonát és Harley Cristopher úr, valamint a middelburgi holland testvérgyülekezetnek az ifjúsági ház megépítését és bebútorzását, kiknek a négytagú küldöttségének élén Louis Keulen úr is jelen volt. Az elismerésből bőven jutott Nyárádszentlászló minden lakójának, Incze Domokos volt gondnoknak, Debreceni Kálmán jelenlegi gondnoknak, de a presbitérium tagjainak is, akik Gáspár úrral együtt viselték az adományok célszerű felhasználásának gondját. A templombelsőben két tábla van elhelyezve: egyik az adományozóknak állít emléket, a másikra az építést gondviselő presbiterek neve került fel: gondnok: Debreceni Kálmán, presbiterek: Bari Albert, Bari Zsigmond, Bari Márton, Dénes Károly, Dénes Ferenc, Incze Domokos, Nagy Albert, Nagy János, Nagy Miklós, Nyitra Ernő, Szövérfi József, Szövérfi Károly, Takács Aron, Takács Béni, Tóth László, Tóth Sándor.

A nyárádszentlászlói templomszentelést követő napon helyezték el Backamadarason az öregek házának alapkövét, ami szintén holland segítséggel épült fel és azóta működik, otthont adva támogatás nélküli idős személyeknek. Az építkezés idején Gáspár tiszteletes asszony látta el a holland építőket.

Még folyt az építkezés, amikor 1998 júniusában – Szent László napján – a félkész templomban báró lemhényi vitéz dr. Zsigmond András az angliai lovagrend megbízásából Gáspár András lelkipásztort lovaggá ütötte. Ugyanakkor dr. Székely András kolozsvári orvost is felvették a Szent György Rend lovagjai közé.

Dr. Zsigmond András szemet-lelket gyönyörködtető palástjában a következőképpen köszöntötte az ünnepi egybegyűlteket: „Főtiszteletű püspök úr, nagytiszteletű uraim, főtiszteletű plébános úr, szeretett szentlászlói székely testvéreim, hölgyeim és uraim. A

Szentírás alapján ezt a szép templomot és ifjúsági házat az Úristen építette, csak közreműködtünk szerény adományainkkal... Megköszönjük a backamadarasi presbiterek és szülőfalum népének áldozatos munkáját és családom doyenjének, dr. Székely András unokatestvéremnek a ragyogó címerfestményeket (a templom belső jobb oldali falán sorakoznak a szentlászlói származású vagy kötődésű elődök nemesi címereinek szép kivitelezésű képei). Külön megköszönjük a kolozsvári református püspökség figyelmes útmutatásait és nagy összegű anyagi támogatását. Mindezeknek célja az volt, hogy munkánk segítse meg magyar ifjúságunkat és híveinket az itthonmaradásban, és emelje református lelkiségünk színvonalát, fiatal családjaink szaporodását. Az új évezred küszöbén felelősek vagyunk magunknak és a jövő generációnak olyan európai szintre emelésével, mely mind gazdaságilag, mind szakmailag segít minket boldogabb jövőnk biztosításában. Csakis ezáltal tudjuk önérzetre és nemzeti megmaradásra előkészíteni maroknyi székelységünket, mely porlik, mint a szikla... Bízunk egyházi és világi vezetőinkben, hogy félretéve minden előítéletet, vezessék népünket egy olyan európai jövő felé, ahol nemzeti létünk biztosítva lesz. Adja Isten, hogy úgy legyen. Kedves kötelességemnek teszek eleget ezennel, amikor átadom Gáspár András tiszteletes úrnak a liverpooli Szent Miklós egyházközösség ajándékát, ezt a színezűt kelyhet és úrvacsorai tálat, és részemről a látogatási vendégkönyvet.”

Az ünnepi istentisztelet folytatásaként dr. Lehr György budapesti külügyminisztériumi megbízott a Vitézi Rend érdemkeresztjét adományozta Csiha Kálmán püspök úrnak templom és egyházépítő munkássága elismeréseként.

A püspök úr a református egyház legmagasabb kitüntetésében részesítette dr. Zsigmond Andrást: Magister Ecclesie Reformatae Transilvaniensis, amelyet egy láncos aranyozott medál jelképez. Elismerő oklevelet kapott dr. Székely András, Gáspár András lelkipásztor és a nyárádszentlászlói református egyházközösség is.

Az ünnepségen fellépett a nyárádszeredai Bocskai István dalkör, míg a szentlászlói ifjak és iskolások dallal, verssel tették emlékeztetéssé ezt a megismételhetetlen, gyönyörű ünnepséget.

Az ifjúsági ház, amely Harley Christopher nevét viseli, helyet ad a

konfirmándusok felkészítésének, a presbiteri tanácskozásoknak – egyelőre. Remélhető, hogy a közeljövőben igazi hivatását is betöltheti, és valóban gyűjtőhelye lesz a szentlászlói ifjúság szórakozásának, kulturális-művészi tevékenységük kibontakozásának, hiszen az adományok között a modern technika eszközeit is megtalálni.

A templomtoronyba visszakерült az egyházközség régi harangja, amelyet Nagy Albert lelkész idején 1846-ban Lóc Fridrich öntött Segesváron „A nyárádszentlászlói nemes ev. ref. eclesia” részére. Melléje került az ajándékként Angliából kapott és D. dr. Csiha Kálmán püspök úr által megáldott új harang. Immáron két harang hívja minden második vasárnap Szentlászló református híveit istentiszteletre.

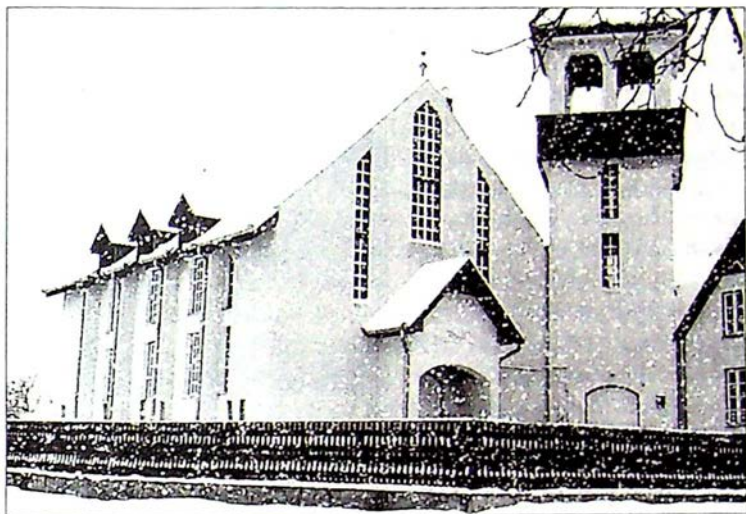
Debreczeni Kálmán gondnok sérelmesnek tartja, hogy a felnőtt hívek 10-12 százaléka látogatja az Isten házát, ám örvendetes, hogy a fiatalabb generáció képviselői kielégítő arányban jelennek meg istentiszteleten. Abban egyetérttünk, hogy a lelki felfrissülés központjává kell tenni a templomot. Magyarságunk megannyi emlékezetes eseményéről való megemlékezést össze kell kötni az istentisztelettel, és nemcsak a lekipásztor, hanem felkészült és adottságokkal rendelkező civil személyek hozzájárulásával színezzék a vasárnapok hangulatát.

Az Istentől való eltávolódást, a magunkbafordulást, a nagyfokú közömbösséget nem lehet mind az „átkos” számlájára írni, valahol fel kell melegíteni újra a szíveket a Szentírás irányában. A hátunk megett elraktározott évszázadok során többször is csak az Isten házának szószékén elhangzott ige volt a magyar szó, anyanyelvünk fenntartója és ápolója, amikor minden feltétel adott ebben a nyárádmenti kis falu református gyülekezetében: gyönyörű templom és kitűnő lekipásztor – élni kell az adott lehetőségekkel és rá kell ébrednie mindenkinek arra, hogy az elszemélytelenítés, elanyagiasodott világ felgyorsult forgatagában, a hit, remény és szeretet oltára elé kell járuljon minden hívő – az Isten házában. Legszébb és követendő példa erre maga báró vitéz lemhenyi dr. Zsigmond András, aki 9 éves korában kényszerült eltávozni szülőfalujából és megöregedett szívet hozta haza Nyárádszentlászlóra beépíteni a falu templomába.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

E földi kötelezettségeink közé tartozik megismertetni gyerekeinkkel, unokáinkkal irodalmunk gyöngyszemeit, nemzeti történelmünket, melynek legszebb lapjait vérrel írták és könnyekkel áztatták. Csak így értheti meg a sarjadék a jelent, amiből jövőt építhet.

Szent meggyőződése, hogy minden külföldi támogatás mellett a kegyes emlékezet övezi majdan Gáspár András lelkipásztor nevét és mindazokét, akik a hit fellegvárait építették – a nyomáti és nyárádszentlászlói református hívek részéről.

Gáspár András, a backamadarasi református egyház lelkipásztorja önzetlen és alkotó munkásságával a közös és megmaradás céljára hasznosította a külföldi segítséget. 1999. szeptember 12-én felszentelt református templom és ifjúsági ház, Nyárádszentlászló büszkesége.

A KATOLIKUS FELEKEZETRŐL

Amint a korábbiakban írtam, Nyárádszentlászló lakosságának túlnyomó része protestáns volt. Az itteni 25 katolikus lelki gondozást a szentháromsági plébános látja el, a szórványgyülekezetek híveivel együtt; Bedében 18, Nyomáton 30, az Adorjánokban 5, Székelybósban 9 és Szentgericén 4 katolikus hívőt. A lélekszámban és anyagiakban is legszámottevőbb szentháromságiakkal együtt 470 katolikus tartozik hozzá, mintegy 75 km-es körzetben. Nyolc egyházi épület fenntartását is felül kell ügyelnie. Ezeket az adatokat Braum Jenő plébánostól kaptam, aki jelenleg Marosvásárhelyen teljesít szolgálatot. A

Nyárádszentlászlói katolikus templom

A mellékelt kép Szentlászló katolikus templomát ábrázolja, amelyet Jakubini György érsek 2000. június 27-én szentelt fel, a falu és a templom védőszentje, Szent László király tiszteletére. Felépítéséhez pénzületi támogatást kaptak a németországi Ostpriesterhilfe Königsteinből 15 ezer márkát, ugyancsak Németországból a fuldai érsekségtől 1000 márkát és 250 márkát érkezett Lieb Wendelin obernburgi plébánostól. Páter Justin Münchenből szintén 1000 márkával segítette az építkezést. A helybéli hívek 2 millió lejjel, a szakképesítést nem igénylő munkák végzésével, a munkások ellátásával járultak hozzá az építkezéshez.

A TÖRVÉNYHOZÓ NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ

Előjáróban érdemes egy keveset elidőzni Erdély közigazgatási megszervezésénél, hogy érthetővé váljon a falutörvények megalkotásának szükségessége, körülményei és a faluközösségekben élő jelentősége.

Az erdélyi közigazgatás megszervezése közvetlenül a honfoglalás utáni időszakra tehető, amikor kialakultak az állandó települések. Államalapító királyunk az országot vármegyékre osztotta, melyeknek vezetőjéül főispánokat nevezett ki. Az első erdélyi vármegye Fehér volt, majd a királyi birtokokon kialakultak a királyi vármegyék, amelyeknek helyét az 1700-as években fokozatosan a nemesi vármegyék veszik át (adományozások). A bennünket közellebről érintő Marosszék szintén a székelység megtelepedésével egy időben alakult, amelynek központja a mezőváros Székelyvásárhely. Ezt a rangot viseli 1400-tól 1616. április 29-ig, amikor is Bethlen Gábor fejedelmi kiváltságlevelével szabad királyi városi rangra emeli, önkormányzati jogkörrel. Erdély 1691-ben elveszíti önálló fejedelmi státusát, amivel 1526-tól bír, beindul a központi irányítás szervezése, a régi székely szabadság lefaragása, megnyirbálása. A székely felkelés leverését követő segesvári országgyűlés, bár szigorú büntetéseket helyezett kilátásba a további felkelőkre, bizonyos szabályozásokat is hozott a jobbágyság védelmében. Azonban a végkifejlet az lett, hogy a közszekelyeket jobbágysorba süllyesztette. II. József a közigazgatás átszervezésével is foglalkozott – sikertelenül. Ebben az időben alakulnak ki a járások, melyeknek szerepe a falu és a vármegye közötti közvetítés volt. 1806-ban Erdélyben 120 járás létezett. Marosszéken 1848-ban volt egy szabad királyi város – Marosvásárhely –, egy mezőváros – Nyárádszereda – és a többi 126 település 8 járáshoz tartozott. Ekkor Gálfalva is járásközpont volt: képviselni hivatott Ákosfalva, Bálintfalva, Backamadaras, Cserefalva, Csiba, Folyfalva, Hagymásbodon,

Kakasd, Káposztásszentmiklós, Karácsonfalva, Maroskeresztúr, Megygyesfalva, Nyárádgálfalva, Nyárádtő, Szentbenedek és Szentlászló lakosságának érdekeit a felsőbb hatóságok előtt. Nyárádgálfalva járási székhellyé való minősítését a Szentiváni család községbeli jelenlétével magyarázom, jóllehet a szolgabíróság Nyárádszeredában volt.

Gondolom, bosszantó lehetett, hogy Nyomát a káli járáshoz, Bede és Szentháromság az abodi járáshoz, a két Adorján a nyárádselyei járáshoz sorolódott be, de az is, hogy a hagymásbodoniaknak, meggyesfalviaknak stb. Gálfalvát jelölték járasszékhelyül.

Jól, rosszul, ez a közigazgatási rendszer működött 1876-ig, amikor is az átszervezés folytán létrejöttek a polgári vármegyék és a több faluból álló körjegyzőségek.

A középkori Erdélyben a jogalkotás nem jelentett állami kiváltságot, így az élet csaknem minden területén a szokásjog uralkodott. Ez a jog és kötelességgyakorlat ivódott nemzedékek tudatába és tartotta harmonikus rendben egy-egy település lakóinak életét. A falutörvény tehát tulajdonképpen az évtizedes vagy évszázados szokásjog meg- és átfogalmazott írásos gyűjteménye volt, amit leginkább a falu jegyzője, vagy más arra alkalmas személy foglalt írásba. A megbízott törvényhozók többnyire a bíró házában gyűltek össze feleleveníteni a régebbi szokásjogot, azt esetenként aktualizálni, amit írásba is adtak „örök emlékezetre”.

Tekintve, hogy a faluközösségek igen gyakran jövevényekkel egészültek ki (szolgák, pásztorok, pakulárok stb.), de az évenkénti bírócsere is indokoltá tette, hogy a falutörvény „esztendőnként, változásokkor nékiek felolvastassék” a comunitás (faluközösség) jelenlétében. A faluközösség egyhangúan magáévá tette a közösség törvényét, aminek betartását szigorúan nyomon követték, ugyanis az alapvető elv volt, hogy a kisebbség kötelező módon tartsa tiszteletben a többség akaratát. Ahogyan Móricz Zsigmond megfogalmazta: „A falu törvénye vastörvény. A falu törvénye alól menekülni nem lehet.”

A szokásjog uralmát tükröző és az azt hitelesítő „Hármas-könyv”, Werbőczy Tripartituma kimondja: „Valamint a jobbágyok állapota úgy a törvényes szokás is sokféle, amelyet a helyek régi gyakorlatához képest kell megtartani.”

. A szokásjogot rögzítő falutörvények rendszabályozták a faluközösség életének, tevékenységének csaknem minden vetületét. Példaként az alábbi területeket említem, amelyekben falutörvények intézkedtek: erdők, mezők, gyümölcsfák oltalmazása, viselkedési normák („Az öreg ember előtt állj fel s kalapot emelj”), az iskolai rendtartásról, a pásztorok rendjéről, a közmunkákról, a hadi rendtartásról, a peres eljárások rendjéről, falusbíró, jegyző, hűtösök megválasztása, a törvénytevés (ítélkezés helyéről, idejéről), a nyílosztásról, az idegenek befogadási módjáról stb. Még nemes ember sem szállhatott meg a falu engedélye nélkül, ha nem volt birtoka a helységben. Szemerja falutörvényében olvasható, hogy „az alá s fel járó cigányoknak nem szabad megtelepedniök csak az ugarban, a falutól egy puskalövésnyire és ott is csak három napig ülhetnek”. Földfoglalás vagy a gyűléseken való viselkedés rendje.

Nyárádszentlászló és szomszédos települések a falukerítést ellenőrizni hivatott alábbi falutörvényt jegyeztették fel:

A marosszéki Backamadaras, Bálintfalva és Nyárádszentlászló végzése a határkertek felől, 1617. die 12. Aprilis.

. Ennek a három falunak törvények felgomolyodván, úgymint Madarasnak, Bálintfalvának, Szentlászlónak az három falu kertjek dolga felől. Ezért kellett eszvegyülni az három falunak, hogy az kertnek megbüntetését, az három falu törvényét kivitték volt az három faluból. Arra nézvéen peniglen (az) azután való esküttek az három falu törvényében, hogy elébb mentek volna az három falu törvényével, mivel az törvényt kivitték volt az három faluból, az mely ezelőtt nem volt. Ezekben vöttek, hogy az három falu kerti felől való törvények s végzések meggomolyodott; azért az három falunak így kellett özvegyülni. Azért az közhelyről választák Bálintfalváról Nagy Jánost, Szentlászlórol György Deákot, Madarasról Nagy Mártont, hogy ennek az három falunak az mely kerti vagon együtt, törvényét mi megíratnók, hogy lenne írott törvény róla. Azok az választott emberek elmenének, az mint ott eleikben adták, az minémű törvények volt az három falu kerti felől, azt ők megíraták. Törvénye penig ennek az három falunak ez volt, hogy ez három faluból három kertjáró bírót választanak meg, ugyanez három faluból öt eskütt embert az három falu kertinek törvénye

eligazítására, s egyéb törvényeknek is, az mely a három falu közli való. És, hogy az kertjáró bírónak Szentlászlórról Bálintfalvára tavasszal alá kellett jönni Szent György napban az kert mellé, az madarasiaknak is azon közhelyre fel kellett jönni az kert mellé, az bálintfalviak is elő kellett állniok az kert mellé. Az bálintfalvi bíró nélkül az két falu kertjáró bírása az kert mellé nem mehetett, azért most sem mehet, de az bálintfalvi kertjáró bíróval akármelyik ki-mehetett. Annak okáért együtt meginduljanak tavasszal az három falu kerti mellé. Első járáson: mindenik falubeli kertjáró bíró, ki ki falujában hadja meg az réses embernek, hogy megcsenálja kertit. Elsőbben meg ne büntessék.

Második járás: minden rés két két pénz. De ha egy emberen tíz rés volna is, de csak két pénz.

Harmadik járás is: minden rés két-két pénz. De az kertjárónak az kertés embert az borra kell híni, anélkül meg nem ihatja. Ha az kertés ember híri nélkül megissza az kertjáró, az kertés ember nem tartozik az két-két pénzzel, úgymint az bor árával, hanem az kertjárónak kell megadni. De az mely embert az résel híván az kertjáró az is két pénz ára borral tartozik az kertjárónak, az bírságon kívül.

Negyedik járás: ha addig semmiképpen meg nem csenálja az rést az kertés ember, konakon marad, azaz három veder boron.

Ez törvény peng, hogy ha ugyan minden ember kertibe menne az marha vagy az csorda is, de az mely ember kihajtja, két pénznél többre nem büntetheti. Ha valakinek kárt teszen az marha, az ki ezen a résen bemegyén, az kertés ember megtartóztathatja böcsüin az marhákat. Ha valaki marhája pengiglen átalmenne az tilalmasra, vagy az három falu kertiről, vagy az három falu kapujáról, az az ember, akinek kárt tenne, behajtaná tehát, menjen oda az marhás ember, kínálja meg az három falu törvénye szerént az két pénzzel. Ha kívül való nemesember jobbágyához hajtják is bé, az két pénzzel kínálja meg az jobbágyot. Kínálja meg az böcsüvel is. Ha ki nem adja, panasolja bé az három falu eskütt törvénylátójának, mert az három falu törvényét úgy akarja lerontani. Azért az három falu törvénye ellen az az ember kilenc veder boron marad, mert azelőtt is az volt régen törvényünk, s most is az.

Ha peng az három falu törvénylátói megbüntetnék az három

falú végezése szerint, annak mégsem engedne az mennyire megbüntették harmad esztennapig az korcsomárosnak az bor árát meg nem adná, kérje az három falú kertjáró bírása, akármelyik, az bor árát attul az embertől, az kit megbüntettek. Ha ugyan konakságra veti magát, az három falú törvénylátói válasszanak három embert ahhoz az konak emberhez, az ki az három falú törvényének ellene állott és ellene rugoldoz, törvényünk az, hogy úzesse el egy tehenet annak az konak embernek, és azt a tehenet hajsák az korcsomároshoz. Az korcsomáros az bornak az árát vegye meg rajta. Hogyha tehene vagy egyéb marhája nem lenne, akármintemű javaiól megvehesse az bor árát.

Ha peniglen az kecskék az kert mellett járnának vagy az kertre felhálnak, akármelyik fordulóg, behajthassák, mind az kert mellett valókkal száz pénzen büntethesse. Ha penig törvényére kivesszik az ki behajtja, annak jó igazsága lévén, az marhas ember az három falú törvénye szerint való bírságon marad.

Azért az ki ebben az három falú kerti felől való végezésben pert indít, tehát közhelyen, úgymint Bálintfalván, közbírónál indítsa. Az kinek penig nem tetszik az törvény, valamelyik félnek, Madarasra apellálhatnak az törvénylátókhoz, az kik akkor lesznek esküttek ehhez az három falú törvényéhez. És aki apellál, ha igazsága nem leszen az apellálásért három veder boron marad. Ha Madarason sem tetszik a törvény valamelyik félnek, Szentlászlóra apellálhatnak; de oda is három veder borral apellálhatnak. Ha ott sem tetszik, onnét visszaapellálhatnak Bálintfalvára, az köz helyre, ott is három veder boron marad. Deonnét – vagy tetszik, vagy nem – sohuva sem apellálhatja.

Ha peniglen valamelyik fél az kert törvénylátó bírát kihiná az vetekedő kert mellé, igazságát nem adhatja, az ki kihija három veder boron marad. De az bálintfalvi nélkül egyik sem mehet ki – sem a madarasi, sem az szentlászlai – de az bálintfalvival akármelyik kimehet.

Mikor az három falú törvénye felháborodott, gomolyodott volt, tehát akkor úgy végeztünk volt, hogy az három falunak öt esküttje hogyha valami dolog az három falú kerti dolgából esik, tehát ugyan ezen öt eskütt ember igazítsa a kertjáró bírakkal. Senkit bírságával

oda ne hívjanak, akinek oda gondja nem leszen. Hanem ha ellenkező fél vagy az apellatióban menne az dolog. De Szent György napjára – a régi szokás szerint – Bálintfalvára, az kiket az közbíró hívat, tartoznak felmenni, hanem ha oly elmúlhatatlan, vidékbe való járása lenne, de az is a köz- meg kertjáró hírvél legyen. De háza népében fel kell menni annak az embernek, az három falu bírsága szerént, ha vagyon.

A szokásjog közel 400 éves kéziratát a pókai Sárossy család levéltára őrizte meg, innen vette át dr. Szádeczky Lajos és közölte a Székely Oklevéltár II/597. Azért írtam le teljes terjedelmében a fenti jogszabályt, mert szerintem ez Nyárádszentlászló legértékesebb olyan közokirata, amelyet ezen település lakója – György deák – hagyott ránk.

A szokásjog gyakorlatán felépült jogszabályok, melyeket a faluközösség alkotott, jóváhagyott, „vastörvény” volt. Maradékalan betartását mindenki kötelezővé tette önmagára is. A falutörvények hatalmas anyaga betekintést enged Erdély székely falvai lakóinak anyagi, szellemi világába, kitűnik belőlük a természet tisztelete, a föld szeretete, egymás értékelése, a vagyoni jogok tisztelete, egyszóval az az istenfélő, egészséges és mégis egyszerű közérkölc, amelyet napjainkban hiába keresünk. A falutörvények betartását maga a comunitás ellenőrizte, míg a különböző hatóságok rendelkezéseinek rendőri segédlettel kellett és kell ma is érvényt szerezni. Mert ezek a törvények „magasan fenn” születtek, túlnyomó részük az érintettek megkérdése nélkül és ellenében.

Egy ilyen „farral született” törvény alapján szüntették meg 1968 tavaszán Nyárádszentlászló falu státusát és csatolták mellékletként Nyárádgálfalvához. Bukarest akkori főemberei nem ismerhették Szentlászló gazdag történelmi múltját, nem tudták, hogy 1920-ig itt volt a községközpont és az unitárius anyaegyházból is csak 1854-ben vált külön a nyárádgálfalvi unitáriusság. Ennek a lehetetlen állapotnak a megszüntetésére – helybéli kezdeményezés alapján – 2002. szeptember 29-én a polgármesteri hivatal népszavazást szervezett. A szavazáson megjelent többség támogatta az elgondolást, hogy Nyárádszentlászló újra mint külön falu tartassék nyilván. Reméljük, hogy a felettesek méltányolni fogják a törekvéseket.

A kalapos király röpke 10 évi uralkodása alatt 6000 törvénnyel, rendelkezéssel árasztotta el az országot, melyekkel egyrészt megszervezni akarta a falutörvényeket, másrészt helyettesíteni kívánta azokat. Magyarán: le akarta állítani a falutörvények születését. Tudjuk, hogy halálos ágyán csaknem minden rendelkezését visszavonta.

Sír szélén álló öreg bácsi mesélte, hogy a terített asztal mellé senki le nem ülhetett, míg apja – a családfő – nem mondott áldásos köszönetet és ő maga nem foglalta el helyét. Az étkezés helyét is csak ebben a sorrendben lehetett elhagyni, a köszönő imádság után.

Egyetlen mondatban még egy ilyesfajta rendelkezésről szólnék, ugyanis 1989 áprilisában összecapták a backamadarasi néptanácsot a gálfalvival, olyanformán, hogy a gálfalvi vezetőket menesztették. Elnök és a községi pártbizottság titkára Makkai Eliza, titkár Kiss Ferenc Backamadarásról. Könyvelő Dézsy Erzsébet. Az 1989-es fordulat számolta fel ezt a törvényt, a madarasiak hazamentek.

A közigazgatás nyárádszentlászlói székhelyeiről

A legkorábbi gyakorlat szerint a helységek közigazgatásának központja többnyire a falusi bírósági lakása volt. Itt, vagy valamely jelesebb személy lakásán gyűltek össze a hűtösök (későbbi képviselők, mai tanácsosok) törvénytevésre (ítélkezésre). A bírónak döntési joga volt 3 forint értékig, úgy mint: adósság, kártérítés, kihágások stb. Csak a faluszéke, ill. a bírósági döntése után lehetett fellebbezni a széknél az elégedetlenkedőknek.

Nyárádszentlászlón a bírósági palácát előbb Mikó László, majd mintegy 20 évig Bustya József, utána Adorjáni Árpád forgatták, külön székhely nem volt.

A jelenlegi üzlethelyiségen alul az 1930-as években építettek egy fogadót, az alsó felében kocsmát, az emeleten a községháza kapott helyet. A mestergerenda felirata szerint ez az épület Adorjáni Mózesnek és Adorjáni Istvánnak állított emléket. Az irigykedés lebontatta az épületet, faanyagából gazdasági melléképületek készültek a mai állatorvosi rendelő telkére. A községháza a kuláknak minősített és kilakoltatott Török János lakásába költözött. Innen utolsó állomására, az üzlet emeleti részére, amely a tejhordó gazdák pénzén létesült. A jéggyőzségeket felváltó és közigazgatással is megbízott

ideiglenes bizottságok működését az 1950. december 3-án tartott első néptanácsi képviselőválasztások szüntették meg. A gálfalvi néptanács december 21-én tartotta alakuló ülészsakát, de feltűnően szentlászlói képviselő nélkül. Megtudtam, hogy ekkor Szentlászlónak még külön vezetősége maradt, Nyomát faluval alkotva községet. A külön községi előljáróság 1953-ban szűnt meg – tájékoztató Tanászi Irén.

Ebben az időben a gálfalvi néptanácsához csak a két Adorján és Székelytompá tartozott.

Az utókorra való tekintettel nem hagyhatom ki ebből a fejezetből Karácsonyi János és Dégi Albert nevét, akik mint megválasztott/kinevezett néptanácsi elnökök irányították a hét falu tevékenységét. Mindketten olyan időszakban vállaltak vezető szerepet (Karácsonyi János Kilyén Jánost felváltva 1975. március 1. – 1979. november 8. között Dégi Albert 1984. május 29-től 1989. áprilisáig), amikor gondolkodni csak arról volt szabad, hogy minél több terményt és terméket felhajtani az állami központosított alap javára. Ilyen körülmények között Karácsonyi János elnöknek nem adódott alkalma hasznosítani mezőgazdasági tapasztalatait, szervezőképességét, bár elnökségének ideje alatt és tevékeny hozzájárulásával épült fel a nyomáti művelődési otthon, amit 1979. augusztus 26-án adtak át. Dégi Albertnek sem nyílt alkalma kamatoztatni a község érdekében magas szintű műszaki képzettségét.

Mind ezek ellenére volt valami felemelően szép is elnöki tevékenységükben: mint anyakönyvvezetők, a házasságok megkötésének gyakorlása. Karácsonyi János előtt az alábbi párok mondták ki a boldogító igent:

- 1975. április 4. Soós Alexandru – Péterfi Mária
- 1975. április 30. Tamás Ladislau – Csíki Jusstina
- 1975. április 30. Nagy Árpád – Sófalvi Anna
- 1975. május 29. Kimpian Carol – Molnár Ilonka
- 1975. június 20. Nagy Alexandru – Soós Zsófi
- 1975. július 5. Szabó Iosif – Dobos Ilonka
- 1975. július 19. Karácsony Arcadiu – László Marieta
- 1975. augusztus 6. Adorjáni Géza – Magyarosi Ilona
- 1975. augusztus 15. Bodor Arcadie – Racz Elisabeta

[Erdélyi Magyar Adatbank]

1975. augusztus 21. Moldovan Ioan – Havadtői Gizella
1975. október 4. Fazakas Alexandru – Kiss Julianna
1975. október 18. Mészáros Dionisie – Nagy Sára
1975. november 20. Magyar Alexandru – Török Margit
1975. november 24. Szilágyi Tibor – Gábor Rozália
1975. december 12. Havadtői Sigismund – Havadtői Irma
1975. december 12. Gellért Francisc – Bölöni Iboylka
1976. január 3. Bakó Carol – Bakó Rozália
1976. január 10. Iszlai Albert – Fekete Sára
1976. január 21. Marton Alexandru – Vass Erzsébet
1976. január 24. Toth Árpád – Elec Erzsébet
1976. május 26. Szabó Iosif – Sebestyén Katalin
1976. július 5. Chelbezan Ioan – Szabó Rozália
1976. július 6. Szőcs Carol – Balogh Irén
1976. augusztus 8. Farkas Francisc – Fekete Ilona
1976. augusztus 14. Török Albert – Farkas Erzsébet
1976. augusztus 21. Török Francisc – Szombatfalvi Paraschiva
1976. december 16. Szakács Ferenc – Ilyés Anna
1976. december 22. Domó Carol – György Ella
1976. december 31. Fodor Mihály – Máthé Anna
1977. január 6. Miklósi Carol – Kovács Lenke
1977. január 6. Fekete Károly – Fazakas Elza
1977. január 7. Pap Gheorghe – Tamás Sándor Erzsébet
1977. január 29. László Arthur – Kádár Judit
1977. március 4. Kovács Ernest – Szőcs Estera
1977. március 18. Mészáros Ludovic – Fekete Viorica
1977. március 23. Kádár Iosif – Pásztor Edit
1977. március 26. Takács Carol – Soó Irén
1977. április 14. Kelemen Endre – Tamás Margit
1977. május 7. Birta László – Török Eliza
1977. május 18. Nagy Nicolae – Nagy Eta
1977. június 1. Mezei Ludovic – Fekete Éva
1977. július 2. Gál Vilhelm – Miklós Susana
1977. augusztus 4. Török Andrei – Simon Irma
1977. augusztus 15. Nagy Ernest – Ábrahám Maria
1977. augusztus 25. Borbély Árpád – Zsigmond Piroska

1977. szeptember 23. Tamás Béla – Jónás Magdolna
1977. szeptember 29. Vijdea Nicolae – Csiki Judit
1977. december 14. Sükösd Dénes – Trifan Dorita
1978. január 9. Szabó Árpád – Fogarasi Judita
1978. március 20. Veress Vilmos – Moldovan Magda
1978. március 27. Kilyén Gyula – Tóth Irén
1978. április 21. Rusi János – Panczi Irén
1978. április 22. Péterfi Ákos – Mořaru Erzsébet
1978. május 21. Farkas Iosif – Bot Mariea
1978. június 17. Szilágyi Ferenc – Simon Györgyi Edit
1978. július 22. Bacskó Károly – Szántó Judita
1978. augusztus 12. Ötvös János – Simon Magdolna
1978. szeptember 18. Balog János – Bereczki Ana
1978. október 21. Márton Árpád – Fazakas Lidi
1978. december 16. Takács Sándor – Friss Anna-Hajnal
1978. december 23. Lőrinci György – Bako Susana
1979. február 3. Friss Domokos – Szabó Margareta
1979. február 7. Domó Albert – Simon Irma
1979. március 20. Kádár Ernő – Mihály Ella
1979. május 20. Sipos Desideriu-Ştefan – Kászoni Edit
1979. május 24. Fodor Dénes – Istók Gizella
1979. május 31. Pungur Lajos – Moldovan Anna
1979. június 4. Kósa Iosif – Lörke Irma
1979. június 11. Simon Ludovic – Bakó Ilona
1979. július 16. Simon Árpád – Tamás Margit
1979. július 21. Kerekes Ioan – Berei Magdolna
1979. július 23. Fekete Sándor – Borbély Rozália
1979. augusztus 13. György Iosif – Domó Ildikó
1979. augusztus 16. Török György – Fogarasi Mária
1979. augusztus 21. Miklós Francisc – Farkas Sára
1979. szeptember 6. Sipos Sándor – Berei Ilona
1979. október 19. Magyar József – Farkas Erzsébet
1979. október 23. Kornya Ştefan – Fekete Adél
Dégi Albert néptanácsi elnökségének ideje alatt az alábbi házasuló felekre adta polgári áldását:
1984. augusztus 30. Nagy Attila – Szilágyi Éva

[Erdélyi Magyar Adatbank]

1984. november 2. Pop Iosif – Boér Ágnes
1984. december 3. Havadtői Dezső – Both Piroska
1984. december 17. Nagy Ioan – Tőkés Ida
1984. december 27. Tóth Levente – Kovács Margit
1985. január 26. Bustya János – Gál Margit
1985. február 23. Oláh Dionisie – Domó Hajnal-Melinda
1985. április 11. Fekete Sándor – Tamás Erzsébet
1985. június 24. Adorjáni Zoltán – György Erzsébet
1985. július 27. Nagy Zsigmond – Szabó Ilona
1985. augusztus 17. Szkridon Iosif – Kacsó.Dina
1985. szeptember 21. Nagy Sándor – Szkridon Erzsébet
1985. december 12. Keresztesi Albert – Szántó Ildikó Cecilia
1986. január 30. Török István – Szilágyi Ida
1986. február 3. Havadtői Attila – Havadtői Gizella
1986. március 15. Marton Árpád – Nagy Piroska
1986. december 16. Sófalvi Ernő – Cseh Anna
1987. január 24. Zsigmond Károly – Zolnai Irma
1987. február 19. Aszalos Ferenc – Kovács Izabella
1987. március 10. Mórész Sándor – Márton Rozália
1987. március 28. Fekete József – Sükösd Ilona
1987. április 30. Pall Ladislau – Balogh Melinda
1987. május 7. Savui Mihály – Kászoni Mária
1987. május 21. Kis Ioan – Török Anna
1987. július 10. Tőkés Árpád – Fazakas Rozália
1987. augusztus 15. Szabu Florin – Rus Maria Ioana
1988. december 3. Fekete Ferenc – Kakasi Erzsébet
1988. december 3. Szilágyi József – Muszka Mária
1989. február 2. Béres Zoltán – Csíki Sarolta

A fenti két elnöki periódus ideje alatt a titkár is kötött polgári házasságokat, amelyek itt nem szerepelnek.

NÉVHASZNÁLAT NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓN

Mielőtt rátérnék a nyárádszentlászlói névhasználat érdembeni tárgyalására, érdemesnek találom a vezeték- és utónév egy-egy általános érvényű elméletének ismertetését; ezek nem csak Szentlászlón érvényesek.

A honfoglalás előtti időkben a magyarság különböző török nemzetségek szomszédságában – keveredve – élt, amit igazolni látszik török eredetű jövevényszavaink sokasága. A nevek sokféleségéből is kimutatható a gótokkal, görögökkel, héberekkkel való keveredésünk. Ez a jelenség nem csak a személyneveknél, hanem falvak és határrészek elnevezésénél is tapasztalható. Elég gyakran találkozunk olyan szavakkal, amelyeknek értelmezéséhez lexikonokat, szótárakat kell fellapoznunk, vagy történészekhez, irodalmárokhoz, írásszakértőkhöz folyamodunk. Első nyelvemlékeink, mint a Halotti beszéd, az Ómagyar Mária-síralom eredeti olvasatban éppoly értelmetlen, mint ahogyan Szentlászlón 1617-ben is fogalmazták.

Nyelvtörténeti szempontból nagy jelentőséggel bír a személynevek vizsgálata a gyűjtögető-halászó-vadászó életmódot folytató törzsi kortól napjainkig, ugyanis személyneveink egyike-másikának eltűnése, ill. újak megjelenése bizonyítja a társadalom szerkezeti változásait, a foglalkozások, életmód alakulását.

A népvándorlás és honfoglaláskori nomád élet korában keletkezett nevek utalnak erre az életformára, mint pl. Csaba (pásztor, kóborló), Csongor (vadászmadár) stb. A Kárpát-karéjban történő megtelepedés és lassanként a nomád-pásztorokodó életformát felváltó gazdálkodási rendszer új nevekkal gazdagította a nyelvet, mint pl. György (gazdálkodó), Dénes (a szőlő istenének ajánlott), Debora (méh), Teréz (szüret), Ráchel (bárány), Zsuzsánna (liliom). A későbbiek során leginkább a vezetékneveknél jelent meg a különböző foglalkozások és mesterségek szerinti megkülönböztetés: Molnár, Szabó, Kovács stb. A névadás korántsem merült ki a fenti-

eken. Feltételezhető, hogy az újszülöttre való rápillantás, tehát az első benyomás hatása alatt nevezte el gyerekeit a család fő. Így alkothattak olyan utóneveket, mint Fodor (göndör hajú), Pál (kis természetű), Tamás (iker, illetve csodálatos), Margareta (gyöngy), Eszter (bájos) stb. Személyneveink között olyan megnevezésekkel is találkozunk, amelyek az újszülött óhajtott tulajdonságát fejezik ki. Ide sorolható: Ida (szerény), Ágnes (tisztá, szemérmes), Lajos (hírnév), Márton (merész, bátor), Lóránt (dicsőség), Viktor (győző), Vilmos (erős akaratú) stb. A fajfenntartásra és a szülőanya dicsőítésére utaló nevek közül említhető: Emese (anyácska), Dezső (óhajtott), Éva (életet adó), Benedek (áldott), Emőke (anyatejjel táplált), Gizella (sarjadék) stb. A származást, illetve társadalmi pozíciót jelölő neveink közt találni: Antal (előljáró), Márta (úrnő), Regina (királynő), Sára (uralkodónő), Ödön (előkelő származású), Zoltán (fejedelem) stb. A hovatarozást jelentő nevek közül említhető a Borbála (idegen, külföldi, tehát nem római), Judit (zsidó nő), Szilvia (erdőn lakó). A természet embere megfigyelte a körülötte levő állatokat, megcsodálta ügyességüket és attól az óhajtól vezérelve, hogy gyereke is hasonló tulajdonságokra tegyen szert, megszemélyesítette azokat. Ilyen nevek az Ákos (fehér sólyom), Csongor (vadászmadár). A Turul monda is totemisztikus névadásra utal. A magyarok ősanáját, Emesét, egy turulmadár ejtette teherbe – álmában –, így lett Álmos fejedelem, a honfoglaló Árpád apja. A hatalmas hun király – Attila – címere a koronás turulmadár volt. És ebben a hasonlóságban más mondák összefüggését is felfedezhetjük.

A nemzetiségekre vonatkozó nevek közt találjuk a Cseh, Tatár, Oláh, Török – ma is gyakran előforduló – neveket. A kereszténység meghonosításával a névadás skálája is kibővült. Elsősorban a keresztény vértanúkról átvett neveket (mártírológiumi nevek) említem: Adorján, Balázs, Ferenc, Borbála/Barbara, a III. század niko-démiai vértanúja. A kereszténység kezdeti korából hozott nevek közül említem: Krisztina (keresztény), Anna (Isten kegyelme), Dániel (Isten a bírám), Gábor (Isten embere), János (Isten kegyelmes), Máté (Jehova ajándéka).

Személyneveink szinte fele török eredetű, de sok név eredetét, jelentését nem ismerjük: többségük külföldi közvetítéssel került hozzánk.

Érdekes következtetésre ad lehetőséget, ha a már korábban említett vezetékneveket összehasonlítjuk az 1992-es választói névjegyzékben szereplő személynevekkel, amiből kitűnik, hány választópolgár viselte az illető nevet:

Abodi 2, Adorjáni 11, Andrási 1, Ábrahám 2, Ádám 1, Balogh 6, Bari 11, Bartus 1, Bács 2, Báránka 1, Bárdos 1, Benke 9, Berei 9, Boér 1, Bölöni 15, Bustya 10, Bükkösi 2, Cili 1, Csíki 8, Csiszér 1, Danguly 1, Deák 1, Debreczeni 4, Demián 2, Dégi 4, Dénes 7, Faluvégi 4, Farkas 3, Fekete 30, Feketics 3, Fogarasi 2, Fülpesi 1, Gábor 2, Gáspár 1, Gerebenes 2, Gombos 1, Havadtói 1, Ilyés 1, Incze 4, Iszlai 2, Jánosi 3, Járfás 2, Karácsonyi 8, Kálmán 3, Kászoni 4, Kelemen 2, Kiss 3, Kovács 6, Kúti 2, László 2, Lengyel 3, Magyarai 1, Marton 3, Máthé 1, Michlea 1, Miklós 5, Nagy 19, Orbán 1, Ötvös 1, Panczi 1, Pápai 2, Rostás 1, Samu 30, Sárosi 1, Simon 6, Sipos 4, Sófalvi 1, Stroia 1, Szakács 4, Szász 8, Szilágyi 16, Szövérfi 4, Takács 4, Tamás 1, Tímár 2, Toncean 1, Tóth 18, Tökés 3, Török 5, Veress 4, Vitán 1 és Zsigmond 2. Tehát a fentiek szerint 327 személy 82 féle nevet viselt Szentlászlón.

A férfi utó-, illetve keresztnév gyakoriságát mutatja a következő felsorolás:

Albert 12, András 2, Attila 1, Ákos 1, Áron 1, Árpád 12, Benjamin 2, Béla 1, Csaba 3, Dénes 3, Domokos 4, Elemér 1, Endre 2, Ernő 1, Ferenc 10, Gábor 8, Gyula 2, Imre 1, István 13, János 8, Jenő 2, József 15, Kálmán 2, Károly 7, Lajos 4, László 3, Levente 1, Lóránd 1, Márton 4, Máté 2, Mihály 11, Miklós 2, Mircea 1, Mózes 1, Ödön 1, Pál 3, Sándor 10, Tibor 4, Zsigmond 2 és Zsolt 1.

A női keresztnév a következőképpen oszlik meg:

Adele 1, Anica 1, Anna 10, Annamária 1, Ágnes 1, Baři 1, Berta 6, Csilla 1, Elena 1, Eliza 1, Ella 3, Emilia 1, Emma 4, Enikő 1, Erika 1, Erzsébet 11, Etelka 1, Gabriella 1, Gizella 1, Éva 8, Florea 1, Gyöngyvér 1, Ibolya 4, Ida 9, Ildikó 4, Ilona 15, Irén 10, Irma 2, Jolán 2, Judit 2, Juliánna 5, Jusstina 1, Karolina 1, Katalin 3, Klára 3, Krisztina 3, Liza 1, Magdolna 3, Margit 10, Matild 1, Mária 5, Mili 1, Piroška 1, Polixénia 2, Rebeka 1, Rodica 1, Rozália 13, Sára 1, Terez 3, Tünde 1, Vilma 1, Zita 3.

Ami a férfi keresztnév gyakoriságát illeti, a vezető a héber eredetű

József, mely nevet 15 választópolgár viseli Nyárádszentlászlón. A németből átvett, görög eredetű István névnek 13 birtokosa van, míg 12-12 személyt kereszteltek Árpád, illetve Albert névre. A honfoglaló Árpád után ősi magyar névnek tekinthető, bár vannak, akik az iráni Aripata névből származtatják.

A nőknél 15 előfordulással az Ilona név a leggyakoribb, amely a Heléna régi magyarosodott alakváltozata. Őket követik a Rozália nevűek, amit az olasz Rosaliából származtatunk. Az Erzsébet nevet 11 hölgy viseli, amely a héber Eliséba névből eredeztethető. Jelentése: Isten az én esküvésem. 10-10 nő viseli az Anna, Irén és Margit nevet. Anna a szintén héber Hannah névből származik, jelentése: kegyelem. Az Irén őse a görög Eiréné (béke), a Margit a görög eredetű Margareta régebben magyarosított alakja.

Egy ilyen rövid írás keretében nem lehetséges a névanyag összes etimológiai vetületének ismertetése, de mégis szólnom kell a település- és személynevek összefüggéséről. Számptalan olyan helység-névvel találkozunk, melyeknek honosodását személyekkel hozzuk összefüggésbe, mint Gálfalva, Nyomát, Bede (ezekben a helységekben a ma is használatos határnevek támasztják alá a fentieket: Gálpataka, Bede cseréje, vagy Nyomát – Moniat – falunév). Ide sorolom Nyárádszentlászlót is, mint alanyi ágon való megnevezést. Ennek fordítottjára is van példa, hiszen Szentlászlón is vannak Adorjáni, Abodi, Debreczeni, Bölöni vagy Bükkösi nevűek, ezek keletkezése az illető helységekre vezethető vissza, tisztázhatatlan időben. Pl. Vámbéry Ármin, a híres kelet-kutató, aki családjával a németországi Bambergből vándorolt Magyarországra (sz. 1832. március 19-én, mgh. 1913. szept. 15-én), a Bamberger családnevet az 1850-es évek elején cserélte Vámbéryra.

A névadási szokások megváltoztak, ugyanis régebben az újszülöttek nagy részét apjuk/anyjuk nevére keresztelték, ami mára nem a legdivatosabb. A 2002/2003-as iskolai évben a szentlászlói óvodába beíratott 15 gyerek közül mindössze három leánygyerek viseli édesanyja nevét: Éva, Ildikó és Tünde. A fiúk közül Máté és Ambrus Zoltán gyereke viseli a Zoltán, illetve Tamás nevet.

LAKOSOK ÉS LAKÁSOK 1977-BEN

Az 1977-es népszámlálást és lakásösszeírást előkészítő munkák keretében ellenőriztük és újraszámoltuk Nyárádszentlászló belső-segíeit is. A lakások családfői a következők voltak:

1. sz. Samu Gábor	26. sz. Lengyel Ferenc
2. sz. Samu Rupi G.	27. sz. Bari Károly
3. sz. Samu Klára	28. sz. Fekete Márton
4. sz. Samu Éva	29. sz. Incze Domokos
5. sz. Kovács Balázs	30. sz. Szentmihályi Alpár
6. sz. Fekete Tibor	31. sz. Bölöni Károly
7. sz. Karácsonyi Mihály	32. sz. Berei Ákos
8. sz. Tőkés József	33. sz. id. Nagy Elek
9. sz. Dégi Albert	34. sz. Bustya Márton
10. sz. Bustya János	35. sz. Bodoni János
11. sz. Bustya Albert	36. sz. Szövérfi József
12. sz. Miklós Gábor	37. sz. üres telek
13. sz. Kiss Mihály	38. sz. Adorjáni József
14. sz. Általános Iskola,
Gyarmathy János tanító	39. sz. Faluvégi József
15. sz. Samu Rupi G.	40. sz. Demeter János
16. sz. Unitárius templom	41. sz. ifj. Fekete Domokos
17. sz. Benke Dénes	42. sz. Balogh Sándor
18. sz. Benke Ferenc	43. sz. Kovács Ferenc
19. sz. Tóth Mihály	44. sz. Adorjáni László
20. sz. Fekete Árpád	45. sz. Timár Gábor
21. sz. Bari Zsigmond	46. sz. Adorjáni Ákos
22. sz. Fekete József	47. sz. Samu Gábor R.
23. sz. Fekete Lőrinc	48. sz. Csíki Tibor
24. sz. Fekete József	49. sz. Benke Károly
25. sz. Fogarasi Károly	50. sz. Deák István
	51. sz. Domó Albert

[Erdélyi Magyar Adatbank]

52. sz. Fekete István	88. sz. Báránka Gábor
53. sz. Szövetk. Csipán Gyula	89. sz. Karácsony Rozália
54. sz. Simon Mihály	90. sz. Bács Mihály
55. sz. Szöcs Albert	91. sz. Fekete Gábor
56. sz. Tódor Dénes	92. sz. Bartus Dénes
57. sz. Deák Ilona	93. sz. Bölöni Gyula
58. sz. Veress Ferenc	94. sz. Bárdos János
59. sz. Benke Albert	95. sz. Feketics Ferenc
60. sz. Benke Berta	96. sz. ifj. Balogh Sándor
61. sz. Adorjáni Ödön	97. sz. Pápai Domokos,
62. sz. Adorjáni Mózes	Debreczeni Kálmán, Sipos
63. sz. Fekete Ilona	Árpád, Losonczy Béla, Mar-
64. sz. Szilágyi József	ton Árpád, Andrásida
65. sz. Tóth Sándor	98. sz. Kultúrotthon
66. sz. Szöcs Albert	99. sz. Nagy Miklós
67. sz. Tóth Árpád	100. sz. Dénes Ferenc
68. sz. ifj. Nagy Pál	101. sz. Dénes Károly
69. sz. Fekete Mihály J.	102. sz. id. Bari István
70. sz. Zsigmond Károly	103. sz. Tóth Jenő
71. sz. Berei Mózes	104. sz. Faluvégi Rozália
72. sz. Karácsony István	105. sz. id. Nagy Pál
73. sz. Kelemen Mihály	106. sz. Nagy Albert
74. sz. Dénes József	107. sz. Kászoni József
75. sz. Fekete Albert K.	108. sz. ifj. Bari István
76. sz. Papp János	109. sz. Fekete István
77. sz. épülő áll. gazd. tömbház	110. sz. Bari Károly
78. sz. László Béni	111. sz. Bustya József
79. sz. Bustya Károly	112. sz. Zsigmond Lajos
80. sz. Csiki Ferenc	113. sz. Tóth László
81. sz. Fekete László	114. sz. Református templom
82. sz. Sebestyén Ferenc	115. sz. Nagy Elek
83. sz. Bölöni József	116. sz. Tóth Bálint
84. sz. Báránka János	117. sz. Tóth Berta
85. sz. Józsa Gyula	118. sz. Szövérfi Gergely
86. sz. Bartus Albert	119. sz. Szövérfi Lajos
87. sz. Bács Ferenc	120. sz. Simon János

121. sz. Török Mihály	148. sz. Jánosi Dénes
122. sz. Török János	149. sz. Fekete Albert
123. sz. Balogh Károly	150. sz. Cserei József
124. sz. Berei Sándor	151. sz. Bölöni Antal
125. sz. id. Fekete Domokos	152. sz. Dávid Berta
126. sz. Adorjáni Zsuzsánna	153. sz. Tóth Lajos
127. sz. Kálmán János	154. sz. Tóth Mihály
128. sz. Kálmán Mihály	155. sz. Berei Karolina
129. sz. Berei Dénes	156. sz. Berei Rozália
130. sz. Szász Tibor	157. sz. Szilágyi Rozália
131. sz. Balogh Márton	158. sz. Csíki Sándor
132. sz. Fekete Mihály	159. sz. Szilágyi József
133. sz. Berei László	160. sz. Karácsony László
134. sz. Bölöni István	161. sz. Adorjáni Sándor
135. sz. Jánosi István	162. sz. Szilágyi Sándor
136. sz. Adorjáni Endre	163. sz. Péterfi Jenő
137. sz. Kovács Albert	164. sz. Demján Dénes
138. sz. Péterfi Ferenc	165. sz. Ilyés Berta
139. sz. Berei Mihály	166. sz. Mtsz-istállók
140. sz. Berei Albert	167. sz. Fekete Andor
141. sz. Fekete Ferenc	168. sz. Dr. Fazakas István
142. sz. Boér Márton	169. sz. Szócs Károly
143. sz. Nagy Ferenc	170. sz. Karácsony Sámuel
144. sz. Abodi József	171. sz. Karácsony János
145. sz. Tóth Pál	172. sz. Fekete Juliánna
146. sz. Berei Gábor	173. sz. Berei Erzsébet
147. sz. Berei István	174. sz. Tímár Gábor

LAKOSOK ÉS LAKÁSOK 2002 DECEMBERÉBEN

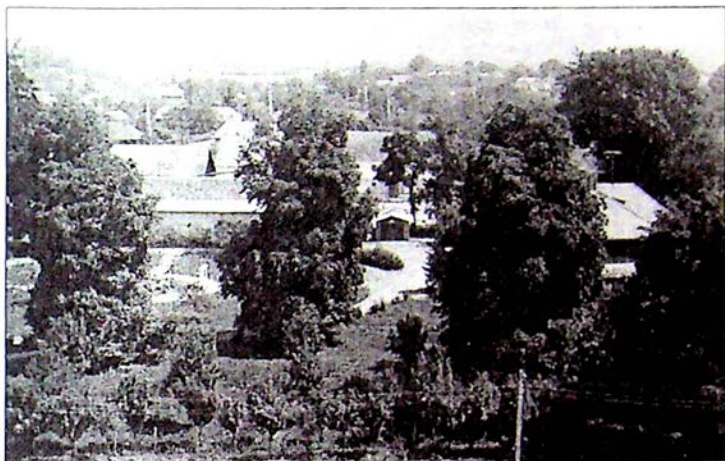
4. sz. <i>elk. mgv.</i> Gerebenes Éva	49. sz. <i>mgh. ö.</i> Benke Gyula
7. sz. <i>mgh. mgv.</i> Ács Emeric	50. sz. <i>mgh.</i> üres belsőség
8. sz. <i>mgh. ö.</i> Tökés Margit	51. sz. <i>mgh. mgv.</i> Török István
10. sz. <i>mgh. mgv.</i> Eana Mariu	52. sz. <i>mgh. ö.</i> Fekete Attila
24. sz. <i>mgh. mgv. ifj.</i> Szócs Károly	53. sz. <i>elk. b.</i> Szócs Irén
28. sz. <i>mgh. mgv.</i> Fazakas Tünde	54. sz. <i>mgh. ö.</i> Samu Lajos
30. sz. <i>ea. mgv.</i> Havadtői Árpád	55. sz. <i>mgh. ö.</i> Szócs Ilike, üres
36. sz. <i>mgh. ö.</i> Szövérfi János	56. sz. <i>mgh. mgv.</i> Nagy Albert
39. sz. <i>mgh. ö.</i> Faluvégi Anna	57. sz. <i>mgh.</i> üres belsőség
17. sz. <i>mgh. ö.</i> Benke Ernő	60. sz. <i>mgh.</i> nem lakja senki
19. sz. <i>mgh. ö.</i> Tóth László	61. sz. <i>mgh. mgv. ifj.</i> Szilágyi J.
21. sz. <i>mgh. ö.</i> Bari Albert	62. sz. <i>mgh. mgv.</i> Szilágyi József
22. sz. <i>mgh. mgv.</i> Kornya Sándor	63. sz. <i>mgh. mgv.</i> Halmágyi
Zsigmond
23. sz. <i>mgh. mgv.</i> Fekete Albert	66. sz. <i>mgh.</i> lakatlan
25. sz. <i>mgh. mgv.</i> Sorvoplan mérnök	69. sz. <i>mgh. mgv.</i> Karácsony Emma
26. sz. <i>mgh. ö.</i> Lengyel Anna	70. sz. <i>mgh. mgv.</i> Debreczeni
Kálmán
27. sz. <i>mgh. mgv.</i> Kászoni Árpád	71. sz. <i>mgh. mgv.</i> Izsák Samu
29. sz. <i>mgh. ö.</i> Incze Mária	72. sz. <i>mgh. ö.</i> Kelemen Mihály,
lakatlan
31. sz. <i>mgh. ö.</i> Bölöni Irma	74. sz. <i>mgh. mgv.</i> Török Albert
32. sz. <i>elk. mgv.</i> Takács Áron	75. sz. <i>elk. ö.</i> Fekete Albert
33. sz. <i>mgh. ö.</i> Nagy János	76. sz. <i>mgh. ö.</i> Iszlai Mihály
34. sz. <i>mgh. mgv.</i> Samu Máté	77. sz. <i>áll. gazd. tömbháza:</i> Papp
István, Bustya Márton,
Bustya Rozália
35. sz. <i>mgh. ö.</i> Berei Gábor	79. sz. <i>mgh. ö.</i> Bustya Anna
40. sz. <i>mgh. mgv.</i> Bustya Károly	80. sz. <i>mgh. ö.</i> Csíki Juliánna
44. sz. <i>mgh. mgv.</i> Lengyel Márton	
45. sz. <i>mgh. mgv. mvi.??</i>	
46. sz. <i>mgh. ö.</i> Adorjáni Karolina	
47. sz. <i>mgh. ö.</i> Gábor Teréz	
48. sz. <i>mgh. mgv.</i> Kovács József	

81. sz. *mgh.* ö. Fekete József
 82. sz. *mgh.* *mgv.* Incze Jenő
 83. sz. *mgh.* ö. Bölöni Ilonka Juliska
 84. sz. *elk.* *mgv.* Fekete Árpád
 85. sz. *mgh.* *mgv.* Kászoni Árpád
 86. sz. *mgh.* ö. Bartus Erzsébet
 87. sz. *mgh.* ö. Bács Rozália
 88. sz. *elk.* *mgv.* Szigeti Csaba
 90. sz. *mgh.* ö. Nyitra Ernő
 91. sz. *mgh.* üres belsőség
 92. sz. *mgh.* üres belsőség
 93. sz. *mgh.* ö. Bölöni Flóra
 94. sz. *mgh.* ö. Bárdos István
 96. sz. *elk.* ö. Balogh Anna
 97. sz. *elk.* Takács Benjámín
 100. sz. *elk.* *mgv.* Török Ferenc
 102. sz. *mgh.* ö. Bari Jenő
 103. sz. *mgh.* ö. Tóth Géza
 105. sz. *mgh.* ö. Nagy Etelka
 106. sz. *mgh.* ö. Nagy Juszтина
 108. sz. *mgh.* ö. Bari Jenő
 109. sz. *mgh.* *mgv.* Benke Csaba
 110. sz. *mgh.* ö. Sárosi Gyöngyi
 113. sz. *mgh.* ö. Tóth Margit
 115. sz. *elk.* ?
 116. sz. *mgh.* ö. Tóth Sándor
 117. sz. *mgh.* *mgv.* Máthé Lajos
 118. sz. *mgh.* ö. Szövérfi Károly
 119. sz. *mgh.* ö. Szövérfi Károly
 122. sz. *mgh.* ö. Török Erzsébet
 123. sz. *mgh.* *mgv.* Szász Tibor
 124. sz. *mgh.* *mgv.* Faluvégi József
 125. sz. *mgh.* *mgv.* szombatos
 imaház
 126. sz. *mgh.* ö. Adorjáni Gizella
 127. sz. *mgh.* ö. Kálmán István
 129. sz. *mgh.* ö. Berei Elemér
 130. sz. *ea.* *mgv.* Marton Árpád
 132. sz. *mgh.* ö. Bustya Gyula
 133. sz. *mgh.* ö. Fekete Rozália
 134. sz. *mgh.* ö. ifj. Bölöni István
 135. sz. *ea.* *mgv.* Kúti Lóránd
 136. sz. *elk.* *mgv.* Kúti Lóránd
 137. sz. *mgh.* ö. Kovács Rozália
 138. sz. *mgh.* *mgv.* Berei József
 140. sz. *mgh.* ö. Berei Klára
 141. sz. *mgh.* üres belsőség
 142. sz. *mgh.* lakatlan
 144. sz. *mgh.* lakatlan
 145. sz. *mgh.* ö. Tóth Juliánna
 146. sz. *mgh.* ?
 147. sz. *mgh.* lakatlan
 148. sz. *mgh.* ö. Fülöpösi Dénes
 150. sz. *elk.* *mgv.* Kúti Béla
 151. sz. *mgh.* ö. Bükkösi György
 152. sz. *mgh.* lakatlan
 153. sz. *mgh.* ?
 155. sz. *mgh.* *mgv.* Balog Károly
 156. sz. *mgh.* ö. Berei Sándor
 157. sz. *mgh.* *mgv.* Jánosi Olga
 159. sz. *mgh.* *mgv.* Szilágyi S.
 160. sz. *mgh.* ö. Keresztúri Csaba
 163. sz. *ea.* *mgv.* Sipos Árpád
 164. sz. *mgh.* ö. Naznean Liviu
 165. sz. *elk.* lakatlan
 167. sz. *mgh.* ö. Fekete Ilona
 168. sz. *mgh.* lakatlan
 169. sz. *mgh.* ö. Szócs Irén
 170. sz. *mgh.* *mgv.* Dégi Albert
 172. sz. *mgh.* lakatlan
 173. sz. *mgh.* *mgv.* Panczi Endre
 174. sz. *mgh.* *mgv.* ifj. Bari Albert

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Rövidítések: *mgh.* – meghalt; *ö.* – örökölte; *elk.* – elköltözött; *mgv.* – megvette; *ea.* – eladta; *b.* – béreli

Amennyiben a lista megfelel a valóságnak, röpke 25 esztendő alatt 105 családfő távozott örökre a faluból, és a helyüket elfoglaló örökösök, vásárlók nem mindenike folytatja a gazdálkodást, úgy is mondhatnám, hogy kezdetét vette a lakosság társadalmi rétegződésének átalakulása.

*Panoramikus felvétel az udvarház udvaráról,
az állami gazdaság víztornyáról*

JÖVŐKÉP

Nehéz feladat körvonalazni egy falu akár közelebbi, akár távlati fejlődési lehetőségeit olyan körülmények között, ahol semmiféle ipari tevékenység nem létezett és a jövőre nézve sincs kilátás erre. Itt a mindenkori megélhetést a növénytermesztés és az állattenyésztés biztosította évszázadokon át. Az állatállomány számbeli, lesújtó alakulásáról már előbb beszéltem. Ettől eltekintve, azoknak a fiatalabb vagy középgenerációt képviselő gazdálkodóknak a véleménye szerint – akikkel közösen kívántam megfogalmazni a legkézzelfoghatóbb és megvalósítható választ a falu jövőképevel kapcsolatban – a fejlődési lehetőséget csakis az állattenyésztésben kell megtalálni, mert: a falu nem rendelkezik akkora szőlő- vagy gyümölcsösterülettel, ami indokolná egy helyi feldolgozó kisüzem létesítését; ugyanez a helyzet a zöldségfélésekkel is, amit minden család csak saját szükségletére termeszt; az ipari növényekkel próbálkozókat elidegenítette a cukorrépa-termesztők idéni kijátszása. A különböző gyógynövények termesztésének nincs hagyománya, nehézkes lenne meghonosítani.

Marad tehát az állattenyésztés, ezen belül is a tejfeldolgozás, egy kisebb feldolgozó beindításával.

Adorjáni Sándor elmondta, hogy 60–70 évvel ezelőtt a Nyárad völgyének ezen a részén a szentlászlóiak tartották a legszebb, legjobb tejhozamú szarvasmarhákat. Elsősorban annak köszönhetően, hogy a '20-as években Nagy István saját költségén beszerzett egy Pipacs nevezetű fajbikát, majd később a falu kapott díjmentesen egy Győző nevű faj apaállatot az Eszterházy-tanyáról.

Mivel ebben az időben a mesterséges megtermékenyítés ismeretlen volt Nyáradszentlászló minden üszője ennek a két apaállatnak köszönhette tehénválasát és a genetikai átvitelrel lényegesen feljavult az állomány, ami kézzelfoghatóan tejmenyiségben és borjakban nyilvánult meg. A megtermelt tejmenyiséget helyben dolgozták fel,

amit újra lehetne indítani. Jelen pillanatban a szentlászlóiak által termelt tej mennyiség nem indokolná a feldolgozó kisüzem létesítését, de ha a környező falvak ide hordanák a tejet, és nem a marosvásárhelyi, székelykeresztúri vagy szovátai feldolgozóba, már érdemes volna elindulni, akár pályázatok elnyerésével.

Kúti Lóránt jelenleg 14 törzskönyvezett fejőstehenet, több mint 50 sertést tart szentlászlói farmján és véleménye szerint is az állattartás hozhat minőségi életvitel-javulást a falubelieknek.

Takács Béni, az állami gazdaság szentlászlói farmjának utolsó vezetője is azt tartja, hogy Nyárádszentlászló felemelkedését csakis az intenzívebb állattenyésztés biztosíthatja. Takács B. 117 db szarvasmarhát tart, amiből 44 db fejőstehen, ezen kívül 80 db sertést. A szükséges takarmányt-abrakot ő maga állítja elő a 150 ha bérelt területen. Rendelkezik a szükséges gépparkkal, istállókkal, amelyeket az állami gazdaság felszámolásakor vásárolt meg. Húsz embernek biztosít munkahelyet. A felvásárlóknak átlagban napi 500 liter tejet ad el. A SAPARD-program keretében tavalyelőtt pályázatot nyújtott be, és 50.000 euró vissza nem térítendő hitelt kapott állatfarmja fejlesztésére. Gazdálkodásának megtervezésében, a pályázat összeállításában felsőbbfokú végzettséggel rendelkező közigazdász felesége ügyködik, míg a gyakorlati kivitelezésben Takács úr állatorvosi képzettségét használja.

Amennyiben sikerülne Szentlászlón egy életképes állattenyésztési társulást összehozni, lehetőség nyílna a határ természetszerkezetének átalakítására (pl. két- vagy háromfordulós nyomás határ), vagy szarvasmarha-legelő biztosítására, hogy ne kelljen az állatokat egész évben jászlon tartani.

Nagyon sokat hangoztatjuk a szülőföldhöz való hűség fontosságát, azonban ennek előfeltétele az anyagiak megteremtése. A fenti példák is igazolják, hogy helyben is meg lehet teremteni a megélhetést, csak fel kell ismerni és élni a lehetőségekkel. Mástól segítség csak úgy várható, ha mozdulnak a helybéliek.

FORRÁSMUNKÁK

1. ORBÁN BALÁZS: *A Székelyföld leírása*, Pest 1869. IV. kt.
2. *A falvak határterjedelme az ORPOT 1977. évi nyilvántartása szerint*
3. *Marosvásárhely rajon rövid monográfiája* (kézirat)
4. DR. SZÁDECZKY LAJOS: *Székely oklevéltár*. Kolozsvár 1896.
5. *Numeratia scaunului secuiesc Mureş făcute în timpul principelui Gabriel Bethlen 1614*. Marosvásárhelyi Állami Levéltár.
6. *I. Rákóczi György parancsára készített 1635. évi lustra*.
7. *Adóösszeírási táblázatok 1703, 1865*. Mvh. Áll. Levéltár
8. *Az első magyarországi népszámlálás adatai 1784-1787*. Mvh. Állami Levéltár 340.
9. *A magyar szentkorona országainak 1910. évi népszámlálási adatai*
10. *Magyar statisztikai közlemények*. 1912. 12. kt.
11. *A helyi körorvosi rendelő nyilvántartása a születésekről*.
12. *Székely Oklevéltár*, II. 399. Új kiadás, Kriterion, 1985.
13. KIS-BACZONI BENKŐ KÁROLY: *Marossszék ismertetése*. K-vár, 1868–69.
14. BUSTYA ALBERT, *nyárádszentlászlói születésű IV. éves teológus hallgató 1948/49-ben készített dolgozata*.
15. NAGY IVÁN. *Magyarország családi czimerekkel és nemzedékrendi táblázatokkal*. Pest 1863.
16. *Az 1977 és 1992. évi népszámlálás adataiból*.
17. DR. PÁLMAJ JÓZSEF. *Marostorda vármegye nemes családai*. Mv. 1904.
18. IMREH ISTVÁN. *Erdélyi hétköznapiak 1750–1850*. Kriterion 1979. A Mikó családról.
19. *Udvarhelyszék. Regionális hetilap 2000. augusztus 9–15. – 32. szám*. Erdély az unitarizmus bölcsője c. cikk.
20. KELEMEN LAJOS. *Művészettörténeti tanulmányok*. Kriterion 1982. II. k. 10, 39, 262, 289, 290, 374.
21. PÁPAI PÁRIZ FERENC. *Békességet magamnak és másoknak*. Kriterion 1977.

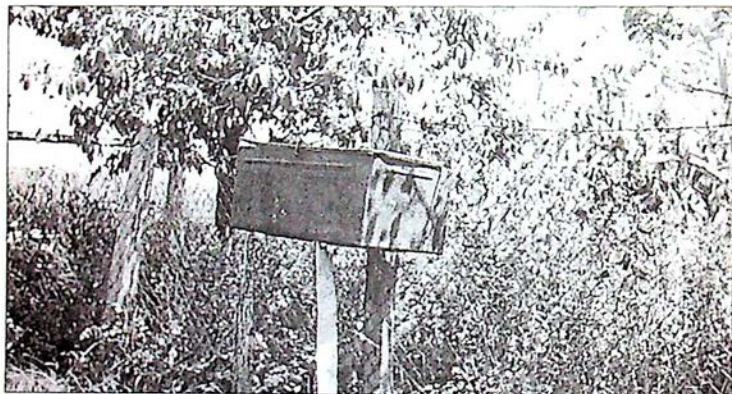
22. *A presbiteri ülések jegyzőkönyvei. A gálfalvi unitárius egyház-község irattárában.*
23. *Csongvay Lajos válaszlevele 1976. január 9-i keltezéssel.*
24. *Adósok listája.* Mvh. Állami Levéltár. Közig. iratok. 1750/635.
25. *A nyárádszentlászlói 30. sz. tlk. 3-281 helyrajzi szám.*
26. SIPOS GÁBOR. *Maroszei népoktatás a XV. századtól 1848-ig.* Művelődéstörténeti tanulmányok. Kriterion 1980 – 107–135.
27. SZABÓ MIKLÓS. *Erdélyi diákok külföldi egyetemjárása a XVI–XVIII. században.* 152–168. Művelődéstörténeti tanulmányok.
28. PÁL-ANTAL SÁNDOR – DR. SZABÓ MIKLÓS. *A Maros megyei magyarság történetéből.* 32. 99–121.
29. PALLÓS ALBERT. *Maros-Torda vármegye és Marosvásárhely szabad királyi város népoktatási intézményeinek története.* Marosv. 1896 – 85.
30. *A szentlászlói iskolában található osztálynaplók.*
31. BAÁN KÁLMÁN. *Ósi magyar személynevek.* Budapest 1944. Győri könyvtár
32. SZABÓ T. ATTILA. *Nép és nyelv. IV.* Kriterion 1980.
33. LADÓ JÁNOS. *Magyar utónévkönyv.* Akadémia Kiadó Budapest 1990.
34. NAGY PÁL. *A helyi közigazgatás fejlődése a mai Maros megye területén.* Népújság évkönyv 2001.
35. MÁTÉ ISTVÁN. *A sánta dervis Vámbéry Armin.* Népújság évkönyv 2003.
36. DEMÉNY LAJOS. *Székely felkelések a XVI. század második felében.* Politikai Könyvkiadó, Bukarest 1976.
37. IMREH ISTVÁN. *A törvényhozó székely falu.* Kriterion Kk. 1983. 292.
38. SZÁDECZKY LAJOS. *Székely Oklevéltár* Kolozsvár 1896.
39. NAGY IVÁN. i.m. VII/377, IX/145, X/74, X/913, XI/282.

Adatközlők – tudósítók

1. ADORJÁNI ÁKOS, Nyárádszentlászló 46., szül. 1920. 05. 19.
2. ADORJÁNI SÁNDOR, Nyárádszentlászló 161., szül. 1931. 12. 16.
3. BARTUS DÉNES, Nyárádszentlászló 92., szül. 1909. 07. 04.
4. BUSTYA BERTA, Nyárádszentlászló 77., szül. 1892. 03. 11.
5. DEBRECZENI KÁLMÁN, Nyárádszentlászló 70., szül. 1940. 08. 23.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

6. DEMIÁN MÁRIA, Nyárádszentlászló 164., szül. 1916. 01. 29.
7. DOMÓ GIZELLA, Nyárárdgálfalva 179., szül. 1963. 06. 01.
8. FEKETE ANDOR, Nyárádszentlászló 167., szül. 1931. 01. 22.
9. FEKETE DOMOKOS, Nyárádszentlászló, szül. 1938. 11. 13.
10. ID. GYARMATHY JÁNOS, Nyárádszentlászló 14., szül. 1921. 07. 20.
11. GYARMATHY PIROSKA, Nyárádszentlászló 14., szül. 1927. 08. 07.
12. KARÁCSONYI JÁNOS, Nyárádszentlászló 171., szül. 1938. 10. 08.
13. KISS MIHÁLY, Nyárádszentlászló 13., szül. 1948. 01. 05.
14. KÚTI LÓRÁND, Nyárádszentlászló 136., szül. 1967. 11. 25.
15. NAGY ELEK, Nyárádszentlászló 115., szül. 1921. 02. 26.
16. NAGY MIKLÓS, Nyárádszentlászló 99., szül. 1936. 12. 29.
17. SIMON JÁNOS, Nyárádszentlászló 120., szül. 1927. 01. 23.
18. TAKÁCS BÉNI, Nyárádszentlászló 97., szül. 1959. 11. 05.
19. TÓKÉS JÓZSEF, Nyárádszentlászló 8., szül. 1927. 01. 22.
20. TÓTH MARGIT, Nyárádszentlászló 113., szül. 1931. 11. 23.

A nyárádszentlászlói „postahivatal”, a művelődési otthon bejárata mellett. A postás ide rakta naponta a küldeményeket és az évenként megválasztott kézbesítő innen hordta szét a leveleket, újságokat évről évre.

UTÓSZÓ

A történész akkor jár el helyesen, ha minél pontosabban közli olvasójával a saját nézőpontját – mondta Romsics Ignác a Minden-tudás Egyetemén, amely a Duna Televízióban 2002. október 7-én hangzott el. Tudom persze, hogy a történelmi minősítés legalább olyan távol áll tőlem, mint ennek a füzetnek (akárcsak eddigiekben megjelent írásaimnak) falumonográfiává való előléptetése, és hogy mégis imitt-amott kiérződik személyes véleménynyilvánításom, azt két okra vezetem vissza.

Elsősorban több alkalommal is azonosítottam véleményemet adatközlőim álláspontjával, hogy úgy mondjam, átmentettem az utókornak tapasztalásaikat, „élményeiket”, hiszen java részük már senkivel nem tárgyalhat ezen a földön.

Másodsorban – a Nyárádszentlászlóra vonatkozó írott források mellett – egyéni hozzájárulást nem könyvekből tanultam, hanem mint 20 éven át a község elöljáróságának tagja, együtt éltem falusfeleim örömeivel, bánatával, gondoljaival. Ide társítom előbbi, más községekben szerzett tapasztalataimat is, aminek tanulsága, hogy a közigazgatás ostorának csattanója a község.

Ha parodizálni akarom ezt a tényt, valahogyan az effajta közigazgatást köves malomhoz hasonlíthatnám. A padkővet azonosítom a falvak lakóival, míg a forgókövet a hatalom képviseli. A padkő nem mozdulhat, rá nehezedik a forgókő minden súlya. E két malomkö között őrlődnek a közigazgatás tisztviselői.

Mivel az őrlemény minősége se volt mindig kielégítő, egyszer finomabbra, máskor darabosabbra sikerült, nagyon sokszor szült ellentmondást, elégedetlenséget. Mert a szentlászlóiaknak sokkal több viszonyítási alapjuk volt mind a közigazgatást, mind az életminőséget illetően. Elegendő említenem Mikó László korát, amikor a szentlászlói lakosok biztos hátteret tudtak maguk mögött bármilyen kár, veszteség pótlására, túlélésére, vagy a közös gazdálkodás

első években történt alkalmazására, szemben az 1978. évben 9 lejjel értékelte munkanappal, amit a télesztág saját kosztján és munkaeszkozeivel valósított meg. A tájékozatlan emberek a néptanács és a termelészövetkezet vezetőit hibáztatták, mert ezeket az embereket lehetett vádolni mindennel, de ezektől fölfele panaszkozodni már kockázatos lett volna, már csak a jól kiépített és működtetett besúgórendszerre való tekintettel is.

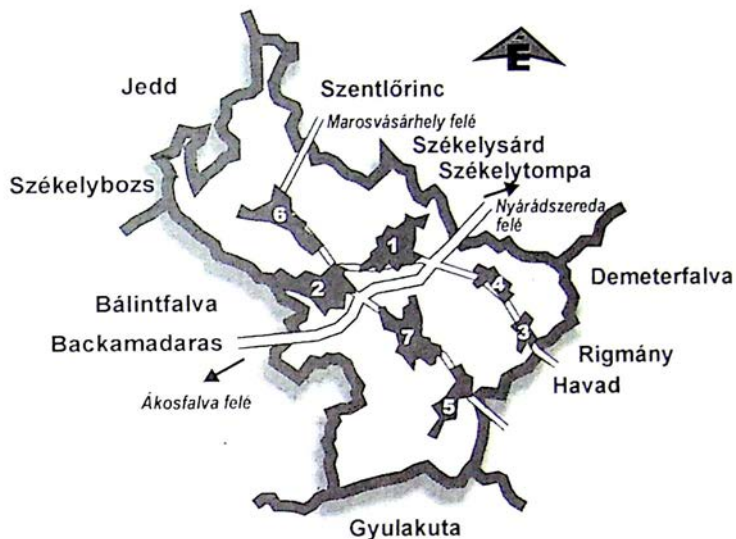
Ebből a szennyből több-kevesebb mennyiségben a szentlászlóiaknak is jutott, ami azonban feloldódott és nem vezetett nyílt konfliktushoz. Ez a meghasonulásnak nem nevezhető békés teherviselés a nagy elődöknek apáról fiúra öröklött méltóságos önbecsülésének, lelki kiegyensúlyozottságának köszönhető, amit – ha elismerünk, ha nem – a templom és az iskola táplált, őrzött meg mindmáig. És ha ehhez hozzátesszük, hogy Nyárádszentlászló minden rögének még az árnyéka is történelem, a temető gyümölcsfái között mítoszok és legendák szellői lengedeznek, rögtön felismerhető ennek a falunak kiváltságos helye, nem csak a Nyárad völgyében, hanem erdélyi összefüggésben is.

Talán éppen ezért tartom vakmerőségnek, hogy avatatlanul – bár a legtisztább szándékkal – próbáltam rögzíteni Nyárádszentlászló történéseinek néhány vetületét, amit majd később valaki ki egészít és rendszerezettebb formában ad közre. Addig is, amíg erre sor kerül, minden ifjabb, ill. középnemzedékhez tartozó nyárádszentlászlóinak (már akik elolvassák ezt a dolgozatot), be kell foltoznia ennek réseit, azaz ki kell egészítenie önmagában a hiányzó részeket, hogy évek vagy évtizedek múltán olyan készséggel, hévvel és hittel válaszolhassanak a feltett kérdésekre, mint ahogyan engem tájékoztattak azok a nagy öregek, akiknek emléke előtt tisztelettel kell kalapot emelnem.

2003. január 3.

Sebe Ákos

Nyárádgálfalva falvainak elhelyezkedése

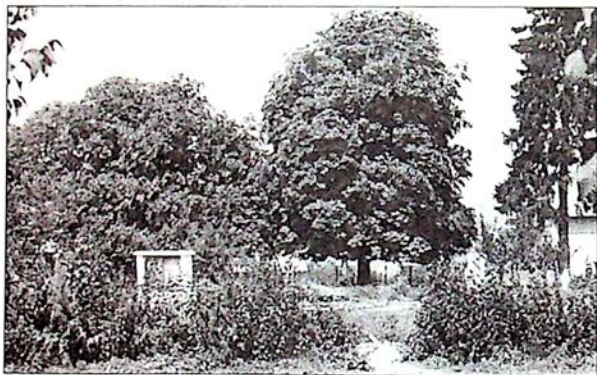

- 1 Nyárádgálfalva
- 2 Nyárádszentlászló
- 3 Nagydorján
- 4 Kisadorján
- 5 Bede
- 6 Nyomát
- 7 Szentháromság

FELVÉTELEK A KORABELI FOTÓSOK ARCHÍVUMÁBÓL

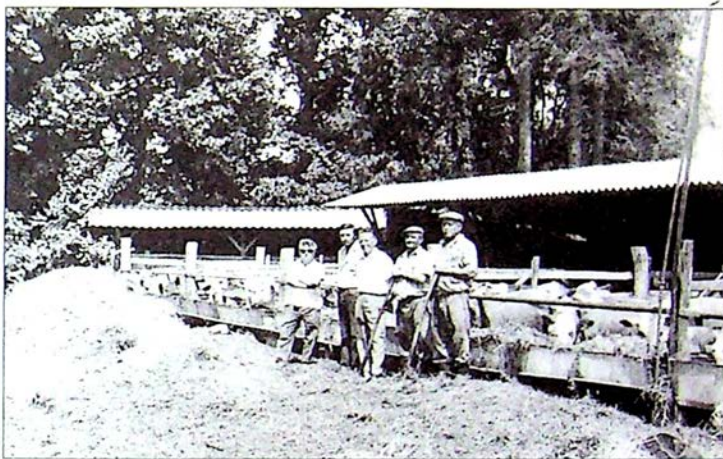
A hajdani Mikó-udvarház, ahol a későbbi állami gazdaság székelte. Kitérő állapota annak köszönhető, hogy a farm munkatársainak lakásául is szolgált és gondoskodtak állagának megőrzéséről.

*Az udvarház előtti parkot valamikor gondosabban tartották karban.
Ma a virágágyások helyét gaz nőtte be*

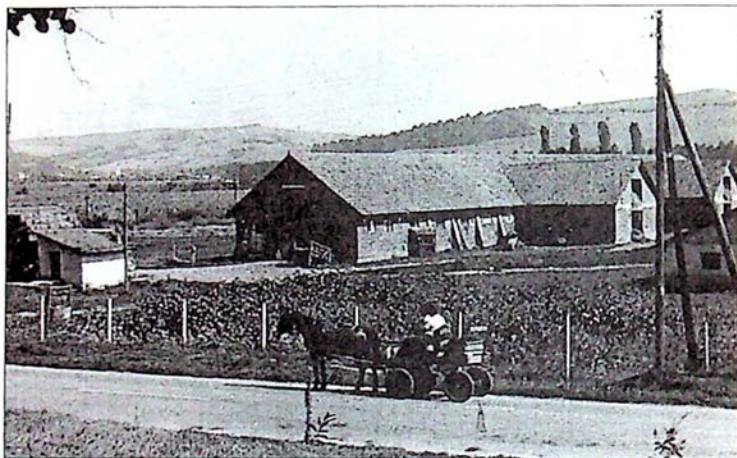
A Mikó-kürián berendezkedett állami gazdaság volt istállói

*Az állami gazdaság borjúkifutója előtt. Balról: a szerző, Losonczy Béla állatorvos –
farmervezető –, Karácsonyi János néptanácselnök, Bács Ferenc és Bari István. (1978)*

Szentlászló és Gálfalva között a Kövesoldal nevű határrészen épült fel a szövetkezeti fejestehén-komplexum

A gálfalvi mezőgazdasági termelőszövetkezet szentlászlói farmjának istállói és mérlegháza. Az úton a néptanács lovas-szekere Simon László elnökkel és a szerzővel.

A nyárádszentlászlói iskola homlokzata. Az 1948-as tanügyi reform idején – amit magyarul államosításnak és a több száz éves felekezeti oktatás megszüntetésének nevezünk – az iskolával együtt állami tulajdonba ment át az épülethez tartozó nagy kiterjedésű kert-gyümölcsös is, ami sajnálatos és kibékíthetetlen ellentéteket szült az egyház és iskola között.

A fogyasztási szövetkezet épülete, amely az évek folyamán tejbegyűjtő, községháza, magánlakás, kocsmá, bár volt.

*Jelenetek A néma levente (1),
a Különös történet (2)
és a nagy sikerrel játszott
Fősvény (3) című
előadásokból*

*Polgári esküvő Dégi Albert elnöksége idején
1984. augusztus 30-án.
A fiatal pár: Nagy Attila és Szilágyi Éva*

*Karácsonyi János néptanácselnök,
Varga György párttitkárhelyettes
és a szerző a szentháromsági
volt néptanács főbejárata előtt
1979 júniusában*

*A templombejárat tornácának
gerendázata régi idők nyomát őrzi:*

*A cimiterem kapubejáratát a honfoglalási hársfa
és az Erdély-szerte pártját ritkító hatalmas cserkőrisfa őrzi*

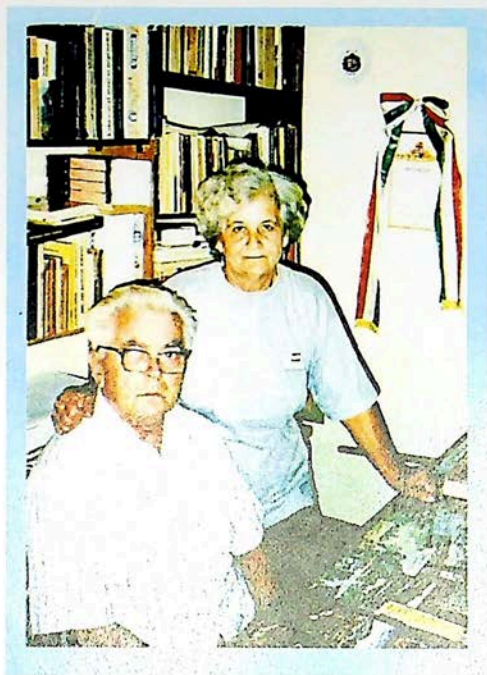

*A szentlászlói református leányegyház Buksa Károly mester által 1888-ban épített
temploma, amelyben 1999. szeptember 12-ig tartottak istentiszteletet.
Jelenleg gondnok: Debreceni Kálmán, harangozó Tóth Margit. A leányegyház
180 lelket számlál*

TARTALOM

Nyárádszentlászló	
• Földrajzi megjelöléséről	5
• A fulu földje, határa	6
• Határnevek.....	7
• Határkutak, források	7
• Az időjárásról.....	9
• A lakosságról	11
• Oklevelek, hírneves személyiségek.....	15
• A Mikó család	17
• A Tholnay család.....	20
• A Pataki család	21
• A köz- és magánépületek.....	21
• A nyárádszentlászlói kincsekről.....	24
• A megélhetésről.....	25
• A szövetkezeti gazdálkodásról	33
• Az oktatási intézményekről.....	35
Az unitárius egyház.....	42
• Megalakulásának körülményei.....	42
• A templomról.....	42
• A harangokról.....	44
• Patrónusok, alapítványok, adományok.....	46
• A falu temető kertje.....	48
A református egyház	52
A katolikus felekezet.....	58
A törvényhozó Nyárádszentlászló.....	59
• A közigazgatás nyárádszentlászlói székhelyei	65
Névhasználat Nyárádszentlászlón.....	70
Lakosok és lakások 1977-ben.....	74
Lakosok és lakások 2002 decemberében.....	77
Jövőkép	80
Forrásmunkák.....	82
Utószó	85
Felvételek a korabeli fotósok archívumából	88

Kiadta az Impress Kiadó Marosvásárhelyen 2003-ban
Felelős kiadó: Makkai János
Szedés: Farkas Mihály
Készült az Ansid nyomdában, Marosvásárhelyen

Nyárádgálfalva község és a hozzátartozó falvakra vonatkozó eddig megjelent könyvecskek – s reményem szerint az elkövetkezők is – közös erőfeszítéseink gyümölcse. Magánéletünk forgatókönyvének első bekezdésével egyidejűleg kezdtük fogalmazni 1958. augusztus 10-én, de még egyiket sem fejeztük be.

Nyárádgálfalva, 2003. május 1-je.